NUMMER 74
FEBRUARI
PRIJS F.2,95
VERSCHIJNT
MAANDELIJKS

STRIPSCHRIFT

IK BEN DE NATUUR ONTGROEID . . .

STRIPSCHRIFT

Februari 1975 - nummer 74

uitgegeven door Thespa Uitgeverij,
Koninginneweg 164, Amsterdam
tel. 020-79 13 19
voor Het Stripschap
Nederlands Centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij KB 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Abonnementen op stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

Opgave via giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam.

Stripschrift is verkrijgbaar:
via een abonnement (jan. t/m dec.) à f 28,50;
giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam;
of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap à f 35,–;
giro no. 15 13 000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap te Amsterdam;
in de losse verkoop à f 2,95.
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van f 25,50 voor een kalenderjaar.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!

REDACTIE: Sandra Boes, Kees de Bree, Rob van Eijck, Ton Koninckx, MartinWassington
REDACTIEADRES: postbus 1167, Rijswijk ZH
NIEUWSREDACTIE:
Kees de Bree, Martin Wassington, Kinkerstraat 59'", Amsterdam
020-16 98 33
VORMGEVING:
Ger van Wulften
VASTE MEDEWERKERS:
Hans van den Boom, Reinolt Duerings, Evert Geradts, Nico Noordermeer.
AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:
Domien ten Berge, Dick Matena, Hans Matla, Han Slotema, Robert Zielschot.
Annemarie de Groot.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOKOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE, SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

Gegevens voor deze toptien werden verstrekt door

DE BLAUWE LOTUS, DRUKWERK, LAMBIEK, HENKES EN 10, NERO, OLD COMIC HOUSE, PANDA, RICHARD, WAMMES en WAMMES WAGGEL.

Opvallend was deze maand dat bijna alle delen van Olivier Blunder (uitgave **SEMIC PRESS**) goed liepen, geen liep er echter hard genoeg voor een plaats bij de toptien. **LAMBIEK** had een bestseller aan Ciso 18 'Onder de Vlag van de Compagnie' van Bob de Moor, terwijl dat bij **RICHARD** het op de tekenfilm 'Robin Hood' geënte verzamelalbum (plaatjes) van **UITGEVERIJ VANDERHOUT** was. Bij de weinige antikwariaten die beslag hadden weten te leggen op de

STRIP TOP TIEN

nieuwe belgische uitgave van Michel Vaillant 'Wereldkampioen', (uitgave **LOMBARD**) liep deze zeer goed.

1. **GUUST**
   De Flaterbende
   FRANQUIN
   Uitgeverij Dupuis
2. **BLUEBERRY**
   De Mijn van Prosit
   GIRAUD-CHARLIER
   Uitgeverij Semic Press
3. **SUSKE EN WISKE**
   De Bevende Baobab
   VAN DER STEEN STUDIO'S
   Uitgeverij Standaard
4. **MICHEL VAILLANT**
   Wereldkampioen
   GRATON
   Uitgeverij Lombard
5. **INDIANENREEKS**
   De Zang van de Prairiewolven
   KRESSE
   Uitgeverij Casterman
6. **REPORTER LEFRANC**
   Het Hol van de Wolf
   DE MOOR-MARTIN
   Uitgeverij Casterman
7. **LITTLE NEMO**
   1907
   McCAY
   Uitgeverij Landshoff
8. **ERIC DE NOORMAN**
   De Romeinse Helm
   KRESSE
   Uitgeverij Tango
9. **BOMMELBIBLIOGRAFIE**
   MONDRIA
   Uitgeverij Panda
10. **ASTERIX**
    De Ziener
    UDERZO-GOSCINNY
    Uitgeverij Amsterdam Boek

SUMMARY

This Stripschrift-issue contains an interview (translated from the French), with Raymond Macherot, and an article about him. Furthermore there is a short article about 'Professor Pi', created by Bob van den Born; the illustrations show how this character developed during the years. In future Stripschrift will publish a 'Professor Pi' -adventure every month. Uco van Egmond drawed 4 pages, specially for Stripschrift.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

INHOUD

Strip Toptien	2
Raymond Macherot Numa Sadoul	3
Macherot Ton Koninckx	9
Tibor Lilliput Uitgaven Rob van Eijck	11
De stripkunst van Marten Toonder Domien ten Berge	12
Encyclopedie Bob van den Born	
Frederik Ernest Kroezeman	17
Postriptum	19
Bestuursmededelingen	20
Fanzines en magazines	21
Ruiladvertenties	22
Boekbesprekingen	23
Boeken in het kort	24
Professor Pi Nico Noordermeer	25
Zuiptor	29

· *advertentie*

STRIPOTHEEK

DE JACOBIJN

biedt aan

antikwariaatstrip Panda, Tom Poes, Kuifje, Suske en Wiske etc. etc.
Underground comics franstalig, amerikaanstalig, nederlands.
Tante Leny
Gewone strips
Lombard serie
Willy VanderSteen
Du Puis
Little Nemo etc.etc.

Jacobijnenstraat 10
Haarlem
023 / 31 00 84

NUMA SADOUL in gesprek met RAYMOND MACHEROT

vertaling: Annemarie de Groot

Laten we bij het begin beginnen: wilt u ons iets over uw debuut vertellen?
Ik ben in 1952 begonnen in Kuifje-weekblad met volledige, realistische verhalen hetgeen geen groot sukses was. Maar men kreeg medelijden met me en men plaatste me in de uitgeverij van Lombard, waar ik een hele boel dingen deed: titels, slotvignetten, enz. Ik, die 't hele stripverhaal had opgegeven! Ik had m'n vak van journalist prijsgegeven. . . Nou ja, journalist is een groot woord; laten we zeggen dat ik een heel klein journalistje was, die niet meer was dan een soort straatreporter. En het kwam ook voor dat ik zo af en toe een tekening in m'n krant zette. Daarvóór heb ik een heleboel verschillende beroepen gehad, ik heb erg gezocht alvorens in de wereld van het stripverhaal te belanden.

Maar zijn die Stripverhalen nu zomaar bij u opgekomen of had u er de smaak al lang van te pakken?
Dat is nogal vreemd: ik ben nu 48 jaar en ik heb echt de indruk dat een kinderdroom werkelijkheid is geworden. Ik bedoel daarmee, dat, nu ik 48 jaar ben, ik teken zoals ik zou hebben willen tekenen op tienjarige leeftijd.

Tekende u al toen u heel jong was?
Ik heb voor een Brussels satirisch weekblad getekend (PAN) maar dat had niets te maken met wat ik op 't ogenblik doe; 't waren tekeningen die een heel klein beetje aan Virgil Partch deden denken.

Hou oud was u?
Ik was 23 jaar; 't waren m'n eerste tekeningen. En dan alleen maar moppen, humoristische tekeningen. Ik maakte afschuwelijke personages! Dat is de leeftijd waarop je afschuwelijke dingen doet, niet waar?

En op een dag heeft u een verhaal gemaakt, dat u naar Kuifje heeft gebracht?
't Was geen verhaal, ik had grote tekeningen gemaakt, realistische tekeningen waarop je ridders zag en burchten enz. Ik had me werkelijk doodgewerkt om iets goeds te maken. En ik heb dus de geschiedenis van de 'Witte Ridder' (Chevalier Blanc) naar Kuifje gestuurd, die tekeningen en een geschreven scenario. Tengevolge daarvan heeft de hoofdredakteur me opgeroepen.

Waarom heeft u allereerst aan Kuifje gedacht?
Ik had een grote bewondering voor Hergé. En verder weet ik eigenlijk niet waarom ik aan Kuifje heb gedacht en niet aan Robbedoes.

Kende u in die tijd niet Jacques Martin?
Nou en of kende ik Jacques Martin; hij woonde in Verviers en op 'n dag heb ik hem met m'n vriend Bissot opgezocht; waarschijnlijk heb ik daarom eerst aan Kuifje gedacht.

Martin heeft ons verteld hoe u bij hem was gekomen onder 't voorwendsel hem een japanse sabel te laten zien. . .
Oh ja? Ik herinner me absoluut niet dat ik hem m'n japanse sabel heb laten zien, nee. . .

Hoe kende u hem?
Ik kende hem van naam. Ik woonde in Verviers, met Noël Bissot die onlangs is gestorven. En Bissot had me gezegd dat er in Verviers ook een tekenaar van Kuifje-weekblad woonde; ik heb toen dus besloten hem op te gaan zoeken. Martin heeft me heel vriendelijk ontvangen, maar ik heb me wel gerealiseerd dat ik niet met hem samen kon werken. Hij zei me dat ik komisch werk moest gaan doen. . . Toen heb ik realistisch werk gemaakt, 'De witte ridder' waarvan ik het scenario en de tekeningen aan Kuifje heb voorgelegd. En dat begon heel aardig, omdat Hergé scheen te vinden dat ik goed handen kon tekenen, hetgeen een kwaliteit is! . . . Daarna liep 't niet zo erg best meer en ben ik weer terecht gekomen in de studio van Lombard, waarvoor ik de journalistiek heb laten schieten. Gedurende een jaar heb ik elke ochtend en elke avond heen en weer gereisd tussen Verviers en Brussel om acht uur per dag in de studio te gaan werken. En daar heb ik m'n vak geleerd; ik heb er enorm veel dingen van Evany geleerd en ik ben hem heel dankbaar voor 't feit dat hij me zoveel heeft geholpen, vooral wat betreft de techni sche kant van 't vak, waar ik absoluut niets vanaf wist. Ik moet u zeggen dat ik 'n karrière als schilder heb mis gelopen. Ik heb vanaf m'n 15de altijd geschilderd en in de schilderkunst had ik willen slagen. Ik schilder natuurlijk nog steeds 'n beetje maar het is niet meer hetzelfde. En Evany hield ook van schilderen; dat heeft ons tot vrienden gemaakt.

Ik geloof dat Evany veel tekenaars heeft geholpen: de hele generatie van de jaren '50-'56 heeft wel iets aan hem te danken.
De groep uit die tijd heeft hem inderdaad veel te danken. Hij is een waardevol persoon, iemand die me goed heeft gedaan. Hergé was er dan ook nog, de hele grote tekenaar, voor wie ik groot respekt had. En dan heb ik ook nog Franquin ontmoet, die me ook heeft geholpen, die me raad heeft gegeven en die m'n vriend is geworden; het is een prima kerel en een tekenaar zoals je er niet veel tegenkomt!

U was dus al verbonden met de ploeg van Robbedoes?
Inderdaad. Ik had konnekties met Will bijvoorbeeld en daarna met Morris, die m'n vrienden zijn gebleven.

En u had in die tijd geen zin om samen te werken met Robbedoes?
Moet u luisteren, ik had me gehecht aan Evany en ik had 't onaardig gevonden om Kuifje, waar ik veel dingen had geleerd, te verlaten. Toch is die vraag bij me opgekomen in die tijd; ik had graag voor Robbedoes willen werken. want ik had de indruk dat ze er meer plezier hadden. Maar ik durfde niet; ik zou 't gevoel hebben gehad ze te verraden. Let wel, ik heb 't gedaan, later. . .

U bent dus begonnen met volledige realistische verhalen. Hoe is de overgang naar 't meer komische verlopen?
Weet u, dat is allemaal al lang geleden, meer dan 20 jaar. Ik geloof dat ik op een dag, om mezelf een beetje te vermaken, een muis heb getekend die aan een wortel zat te knabbelen. De uitgever zag hem, stelde er belang in en heeft me aangemoedigd de ingeslagen weg te blijven volgen want hij zei dat er in de krant plaats was voor een tekenaar van dieren. Wel, toen heb ik geleerd allerlei dieren te tekenen en ben ik begonnen met 'Chlorophyl tegen de zwarte ratten', dat onmiddellijk werd geaksepteerd. Maar met geen enkel verhaal heb ik ooit in m'n leven een groot kommercieel sukses gehad. Dat is nogal vreemd. Ik schreef dat toe aan een heleboel oorzaken: ik dacht dat het kwam omdat ze bij Kuifje geen mooie gekartonneerde albums hadden gemaakt. Toen ben ik naar Dupuis gegaan met 't idee dat ze daar grote albums voor me zouden maken die sukses zouden hebben! Maar er is niets veranderd, jammer van 'Poezekat' een verhaal dat ik erg leuk vind.

Toch kun je 't sukses van

...lorophyl' niet ontkennen; ...at heeft u toch wel aan Kuifje te danken, of niet?
Ik weet 't niet. Ik moet toegeven dat ik altijd maar van alles deed. Ik ben niet de georganiseerde tekenaar die weet waar hij heengaat en wat hij wil.

Enfin, de ontvangst van 'Chlorophyl' heeft u toch aangemoedigd om door te gaan en ik dacht dat u dat met plezier heeft gedaan.
Met plezier, ja, dat is zeker. Ik ben verder gegaan met 'Chlorophyl en de samenzweerders', daarna 'De Spoorpiraten', 'Geen salami voor Philomeen', enz. Ik geloof niet dat het laatste een goed verhaal was.

Dat wil zeggen dat u de dierenwereld verliet en in de stad kwam. . .
Dat is zo, er was een soort keerpunt; ik moest toch een beetje van decor veranderen! Altijd maar 't platteland tekenen en planten enz. dat wordt uiteindelijk een plantenboek. Op den duur is dat een beetje vervelend: je moet er zo af en toe wat nieuwe elementen inbrengen. Dat heb ik vooral gedaan in 'De Spoorpiraten' 't verhaal waaraan ik samen met 'Poezekat' de voorkeur geef omdat ik er erg veel plezier in heb gehad. 't Werk dat ik er aan heb gehad was alleen maar erg plezierig.

Ik geloof dat Franquin 'Het betoverde bos' prefereert
Ik begrijp niet waarom. 't Komt zeker omdat z'n dochter

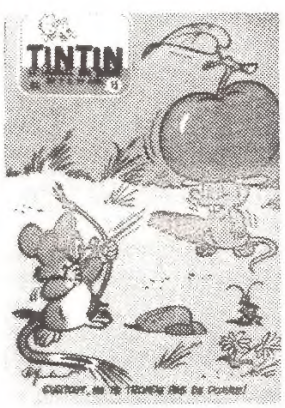

dat erg leuk vond toen ze nog heel klein was. . .

Ik vind 'De Spoorpiraten' en de 'Clifton' verhalen erg leuk, maar voor mij spant 'Poezekat en de Krompier' de kroon.
U doet me daar erg veel plezier mee. En ik begrijp u omdat ik daar alles in had gelegd; ik was net vertrokken bij Kuifje en ik wilde iets nieuws. Ik houd ontzettend veel van dat verhaal, omdat het een beetje sadistisch was en ik geen afkeer van wreedheid heb, dat geeft wat leven aan een verhaal; je gelooft meer in het verhaal wanneer de lelijkerd werkelijk kwaadaardig is, en niet een heel klein beetje slecht, zoals nu het geval is. Tegenwoordig schilder ik geen boosaards meer, ik schilder wezens die een slecht karakter hebben en dat is alles. Ik heb erg veel plezier gehad in 'Poezekat', ik heb me er helemaal voor ingezet tot ik uiteindelijk begreep dat m'n vrienden en m'n uitgever niet erg enthousiast waren. Dat was een ontzettend grote teleurstelling voor me.

Verwachtten ze van u dat u weer zou beginnen met 'Chlorophyl'?
Ze wilden 'Chlorophyl', dat is duidelijk. En 'Poezekat' heeft heel wat mensen van de wijs gebracht.

Stak 't verhaal al vanaf de aanbieding ervan af tegen hetgeen u gewend was te maken?
Ja, ik heb er werkelijk plezier in gehad. Het is natuurlijk een beetje laat, omdat ze 'Poezekat' vergeten zijn, maar 't zou best eens kunnen gebeuren dat ik er op een dag weer aan begin. In ieder geval was er stof genoeg om mee door te gaan.

't Wonderlijke is dat, vanaf 't begin, uw wereld was gekreëerd, tot stand gebracht en gekarakteriseerd. Alles was dus mogelijk.
Dat was m'n bedoeling, weet u. Ik zeg niet dat ze me belet hebben om door te gaan; maar ik heb voldoende aanvoelingsvermogen om me te realiseren dat m'n vrienden er niet op ingingen en ook meneer Dupuis niet. Ze hadden me voor iets anders geëngageerd.
'Chlorophyl' om juist te zijn. En 'Chlorophyl' kon ik in geen enkel geval weér maken! Toen heb ik 'Snoesje' in 't leven geroepen, hetgeen ondanks alles een soort 'Chlorophyl' werd. En daar ben ik op 't ogenblik gebleven: men kan niet zeggen dat ik me zo vermaak. . . Ik heb er scenarioschrijvers bij moeten halen. Gelukkig overigens, want ik had niet veel ideeën meer, tengevolge van een zenuwinzinking die alles in 't honderd heeft laten lopen. Ik kon niet meer alleen werken. Maar zo langzamerhand voel ik dat 't beter gaat: 't kan best zijn dat ik spoedig weer begin en dat ik zoals men zegt een tweede karrière maak.

Alhoewel een scenarioschrijver u blijkbaar van nut kan zijn, kan ik me echter ook goed voorstellen dat hij u in 't vaarwater zit.
Dat is zeker: ik ziet wat ze doen en wat ik in hetzelfde geval zou kunnen doen. Nou, dan heb ik wel spijt.

Maar begint u weer te zoeken, heeft u weer ideeën?
Ik realiseerde me dat 't niet zo verschrikkelijk ingewikkeld was om ideeën te vinden, per slot van rekening is het zo, dat wanneer je een persoon hebt, en een hele wereld om hem heen, het niet zo moeilijk is er een verhaal van te maken! Vooral met personages zoals die in 'Poezekat en de Krompier' voorkwamen, omdat die, zoals u al zei, getypeerd waren, ze vormden een wereld; dat beantwoordde echt aan hetgeen ik leuk vind om te doen, dat wil zeggen dat het een beetje in de sfeer lag van de oude detectives, van Gaston Leroux, van Paul Féval enz. Die geest is voor mij een goed startsein, een goede prikkel.

Een transpositie in het dierenrijk zou inderdaad heel grappig kunnen zijn.
Ja, je kan heel ver gaan, omdat het alleen maar om dieren gaat; je riskeert geen protesten, brieven van ouders, enz. Terwijl vroeger de bureaus in Parijs van Dupuis zich ongerust maakten en me er opmerkzaam op maakten dat ik 'spotte met het gezag'. 't Ging toen om 'Poezekat' of om zekere personages in 'De wraak van Anthraciet', in weet 't niet meer precies.

Ongeveer hetzelfde heeft Roba meegemaakt; men beschuldigde hem en verweet hem een belachelijk beeld van de politie en van het ouderlijk gezag te geven.
Je vindt soms grappige dingen. Ik denk aan Pilote en ik denk dat ze zeker 't geluk hebben te kunnen doen wat ze willen.

Het lijkt me dat u de mogelijkheid had veel verder te gaan bij Kuifje dan tegenwoordig bij Robbedoes.
Nu misschien, maar niet in de tijd dat ik er was. 'De Spoorpiraten' was daarginds niet erg goed ontvangen. Maar ik geloof dat ook 't publiek erg geëvolueerd is.

Maar vindt u dat de geest van Robbedoes sinds 20 jaar geëvolueerd is?
Hetgeen ze je bij Robbedoes vragen dat is vóór alles te werken voor kinderen. Daarom kan 't zijn dat de sfeer soms wat kinderlijk schijnt,
Franquin zei me dat dat veranderen moest, dat er meer beweging in moest komen; hij draagt er in ieder geval veel toe bij.
Men heeft trouwens bij Robbedoes onlangs weer gesproken over 'Poezekat' omdat sommige lezers zouden willen dat dat weer terugkomt. We zullen zien. . . In ieder geval is het er leuk, weet u, en ik ben heel blij dat ik er zit. We hebben er plezier en de sfeer is er uitstekend. Ik heb helemaal geen spijt van de overgang Kuifje-Robbedoes, behalve misschien van 'Clifton', die stof genoeg had voor een goed verhaal. Dat was me nog eens een personage!
Van Clifton had ik een kombinatie gemaakt van drie typisch britse karakters; de padvinder, de amateur detective en de gepensioneerde generaal. Hij was werkelijk heel goed geslaagd. Hij was echt brits. Dat was in de tijd dat ik een jaar in Engeland heb doorgebracht; ik wilde de gelegenheid hebben de plekjes te tekenen die ik kende. Heel fijn was dat!

Clifton was een ommezwaai in uw gewone wereld. Hoe bent u er eigenlijk op 't idee gekomen?
Dat heb ik zomaar toevallig gekregen: ik had genoeg van dieren ik wilde iets anders proberen en toen ben ik met 'Clifton' begonnen, en dat was vanaf 't eerste verhaal een sukses. Jammer genoeg zijn er maar drie verhalen geweest; ik heb een nogal onstabiel karakter, ik begin aan veel dingen en maak ze niet allemaal af. Ik kan aan een verhaal beginnen, en dan weer aan een ander, om dan weer op een eerder begonnen verhaal terug te komen enz.

U ziet wel dat u bij Kuifje-weekblad een grote leegte heeft achtergelaten. 'Clifton' en 'Chlorophyl' zijn twee series die nog steeds doorgaan en die allerlei verwikkelingen hebben ondergaan voordat ze hun illustrator hadden gevonden. En het is waarschijnlijk nog niet afgelopen, hoewel Dupa lijkt me zich aardig heeft ingewerkt in het kleine wereldje van Chlorophyl.
Wat Dupa betreft
heb je gelijk. Maar ik geloof dat ze toch moeilijkheden zullen ondervinden. 't Lijkt me dat er een hele eenvoudige manier is om de sfeer van 'Clifton' aan te voelen, ter plaatse gaan kijken in Groot Brittannië, zoals ik dat zelf ook gedurende een jaar heb gedaan. 't Was vlak na de oorlog. De Amerikanen kwamen hier aan, ik heb een beetje voor ze gewerkt en toen heb ik geprobeerd bij de Amerikaanse marine te komen om wat van de wereld te gaan zien, maar dat was niet mogelijk. Toen bemerkte ik dat de Engelsen mensen in dienst namen: in werkelijkheid was het België dat een belgische kompagnie in 't leven riep om de kaders van een toekomstige marine te formeren. En zo ben ik dan vertrokken. Gedurende enkele maanden heb ik een beetje gevaren, maar ik was vooral aan land, hetgeen mij toestond door heel Groot Brittannië te reizen.

Ik vind ook dat er iets brits zit in de Zooland van 'Poezekat' in tegenstelling tot 'Notenschelp' die me meer specifiek middellandsezeeachtig lijkt.
Dat is best mogelijk. 'Poezekat' was inderdaad een synthese tussen Chlorophyl en Clifton.

U heeft zojuist gesproken over Pilote: wat zou u doen indien u er moest werken?
Ik zou 't beslist niet weten. Er zijn jongens bij Pilote waarop ik bijzonder ben gesteld. Dat zou u eventueel een idee van m'n smaak geven. Ik mag

Giraud omdat hij wonderbaarlijk tekent, net zo als Uderzo, dan is er ook Fred die me enorm interesseert. Hij doet precies wat hij wil en ik geloof dat hij diegene is die 't verst is gekomen. U hebt 't al gezegd: 'Poezekat' heb ik met veel plezier gedaan, ik deed 't voor mezelf, volkomen onafhankelijk tot op 't laatste moment, waarop ik zag dat m'n vrienden bang waren, hoewel ze me dat niet duidelijk hebben gezegd. Ik had, tot op dat moment dus, de indruk dat ik deed wat ik wilde. Voor een figuur die een beetje zoekt, biedt 't stripverhaal enorme mogelijkheden. Jammer genoeg zijn er grenzen aan de uitdrukkingsvrijheid, zijn er onvermijdelijke barrières. Ik spreek hier niet over de erotiek, maar over 't geweld, 't sadisme of liever gezegd de galgehumor waarmee je ontzettend veel dingen kunt doen en waar ik in 't bijzonder van houd: dat moet ik bij Robbedoes niet wagen. In 'Poezekat' zat wat van die galgehumor en ik geloof dat dàt Dupuis angst aan heeft gejaagd.

We zouden 't nu kunnen hebben over Kapitein Grijzebaard.
Dat was ook een poging om uit de dierenwereld, die me vreselijk begon te vervelen, los te komen. Ik heb een groot verhaal gerealiseerd, een enkele, en komplete verhalen met scenario van Goscinny. In die tijd, verliet deze Brussel om in Parijs te gaan wonen en ik kende hem niet goed. Maar ik denk dat ik goed met hem zou hebben kunnen opschieten. We hebben samen nog 'Pantoffel' gemaakt. 't Verhaal van een kat dat ik wel leuk vond, maar we zijn er niet mee doorgegaan omdat Goscinny tot direkteur van Pilote werd benoemd en hij Robbedoes niet van stukken kon blijven voorzien. 'Lucky Luke' en 'Pantoffel' dat was te veel van het goede. En dat heeft een einde gemaakt aan 't leven van onze kat.

Is 'Minnolt' niet een nostalgie naar 'Pantoffel'?
'Minnolt' is zuiver kommercieel. Cauvin maakt er nu 't scenario bij, maar het personage is niet zoals ik zou willen dat hij was. . . Een nostalgie naar 'Pantoffel'? Dat is mogelijk. Ik heb er nooit over nagedacht. Ik moet zeggen dat Minnolt 't tegenovergestelde was van Pantoffel. 't Is geen wrede kat, niet waar, 't is een burgerlijke kat. Persoonlijk gaf ik natuurlijk de voorkeur aan Pantoffel, die meer 'kat' was.

U zei dat u zich beschouwde als een schilder die z'n karrière is misgelopen. In welke betekenis: misgelopen?
Misgelopen door laksheid waarschijnlijk, door gebrek aan moed.

Schilderkunst en stripverhalen zijn twee dingen die bijna onverenigbaar zijn: je moet kiezen.
't Is het een of het ander. Dat is zeker.

En is het nu zo dat u nog steeds spijt heeft van het feit dat u voor de stripverhalen heeft gekozen en niet voor de schilderkunst?
Nee, niet echt spijt. Ik betreur 't niet dat ik stripverhalen heb gemaakt. Maar ja, 't is wel zo dat ik naar alle tentoonstellingen van schilderijen ga!

Wanneer uw vrienden over u spreken zeggen ze: 'Macherot' is een schilder en dan voegen ze 'mislukt' niet toe.
Ach, dat is erg aardig van ze! Luister, ik zou die twee dingen tegelijkertijd moeten kunnen uitvoeren, hetgeen onmogelijk is. 't Idee alleen al van een tentoonstelling zou me verlegen maken. Dat is nogal vreemd, ik zou b.v. zo'n 30 doeken in gereedheid brengen en dan zou ik, op de dag van de officiële opening kalmerende middelen tot me moeten nemen!

't Lijkt me dat dàt 't geval voor wie dan ook zou zijn. Maar is die beproeving niet dezelfde wanneer u een strip maakt en die dan aan 't oordeel onderwerpt van de lezers?
Nee, dat is niet hetzelfde. Ik, maker van stripverhalen, houd er bijvoorbeeld niet van om mijn verhalen afgedrukt te zien, ik vind dat nooit goed. Eigenlijk ben ik een trots iemand die zich zelf niet wil kennen.

Dat is best mogelijk: in bescheidenheid zit altijd heel wat trots.
Ja, in mijn geval geloof ik dat 't echt verkapte trots is.

Ja, maar gewoonlijk is de trots een prikkel, een motor
Met mij is dat nogal vreemd, er zit een stuk zelfvernietiging in. Ja, 't is echt zo dat vanaf het moment dat ik iets gemaakt heb, ik de neiging heb 't weer aan de kaak te stellen. Ik ben vast en zeker heel kritisch tegenover mezelf; te kritisch want ik lijd eronder. Als ik het zou kunnen, zou ik zeker alles vernietigen wat ik gemaakt heb. M'n tekeningen, m'n schilderijen enz. M'n vrienden weten dat wel en ze handelen daar ook naar; toen ik bijvoorbeeld in de VS was, heb ik een groot doek van New York gemaakt. Een vriend heeft het mee naar z'n huis genomen en sindsdien verbiedt hij mij uitdrukkelijk er aan te komen, zelfs om er dan ook maar de kleinste verbetering op aan te brengen. Trouwens, m'n vrienden hebben bijna al mijn doeken. Het zijn kleine pretentieloze schilderijen, landschappen in een zeer naïeve stijl.

Dus uiteindelijk niet zo ver verwijderd van de stijl van uw striptekeningen?
Oh, nee, dat ligt niet zo veel uiteen. Maar de schilderkunst ligt toch niet zo dichtbij het stripverhaal en eigenlijk zou ik daarin hebben willen slagen.

U schijnt toch niet zo erg tevreden te zijn met het stripverhaal als middel tot ekspressie
Nee, ik zal altijd de indruk blijven houden dat ik iets mis omdat ik aan stripverhalen ben begonnen en dat ik niets tot aan het bittere eind heb volbracht.

Wat noemt u 'slagen' in de schilderkunst? Bekend zijn? Rijk zijn?
Misschien eerst genoeg geld verdienen om van te leven: geen fortuin maar genoeg om ruim van te leven. En vooral als een 'schilder' erkend worden door enkele vrienden.

Nou zeg, is dat niet het geval?
Hé ja, dat is waar, dat is 't geval! Maar dan zou ik willen dat ik me er meer aan kon wijden en niet de dingen maar half doen.

U zou liever bekend zijn als schilder dan als tekenaar van stripverhalen, is dat zo?
Ja, misschien wel. En in de wereld van het stripverhaal zijn er dingen die moeilijk zijn te slikken. De noodzaak om niet in de vergetelheid te raken, 't referendum. Ik weet wel, dat dat laatste niets konkreets uitdrukt, maar. . .

't Referendum betekent niets, dat is duidelijk, dat is bekend. En het pleit voor Pilote dat ze dat daar hebben afgeschaft.
Dat is natuurlijk een heel verstandig initiatief want de tekenaar is een uiterst gevoelig wezen. Alle tekenaars zijn van een verbazingwekkende gevoeligheid: nette kleine meisjes! Er zijn jongens die 't geluk hebben Franquin te heten, te tekenen als goden en bovenaan 't referendum te staan. Dat is jammer genoeg niet 't geval voor iedereen. Een waarborg voor gemoedsrust is dat je goed geplaatst bent in 't referendum, wanneer je er voor staat zoals ik, krijg je angst voor de toekomst, angst voor hetgeen er met je gaat gebeuren als je geen goede plaats bezet.

U bent eens en voor altijd in 't hokje geplaatst van de dierentekenaar. Irriteert u dat niet een beetje?
Ja, soms een beetje. Maar dan had ik niet moeten beginnen, niet waar?
Voordat u begon, had u toen al een voorliefde voor dieren?
Ja, dat had ik inderdaad. Toen ik klein was hield ik al van dieren en van wandelingen in de bossen. Ik ben padvinder geweest en dat heeft me in die liefde bevestigd. Thuis heb ik altijd dieren gehad. En ik vond het best leuk om ze te tekenen.

Las u de stripverhalen van Calvo?
Die heb ik weleens gelezen maar ik geloof niet dat dat van invloed is geweest op m'n werk.

En Walt Disney?
Ik heb geprobeerd 't tegenovergestelde te doen van wat Disney deed want het was gevaarlijk om je door hem te laten inspireren. Ondanks alles moet ik wel bekennen, dat ik me door veel dingen heb laten inspireren. Daarentegen heb ik meegewerkt aan een speciaal voor Walt Disney gefabriceerd album. Een zotte geschiedenis; het was in de tijd van de film 'De woestijn leeft', de dokumentaire over woestijndieren en Raymond Leblanc, de uitgever van Kuifje-weekblad besloot Disney een soort gouden boek te sturen met geschreven eerbetoon en tekeningen. De verwezenlijking ervan heeft hij aan mij toevertrouwd. 't Waren er een stuk of 20 die passages uit de film voorstelden. Dat alles hebben we aan Disney gestuurd die er nooit op heeft geantwoord. Maar ik vind het idioot om iemand die beter is dan ikzelf tekeningen te sturen. Dat was belachelijk, niet waar?

Heeft de tekenfilm u nooit geboeid?
Dat is moeilijk, weet u; je moet een geweldige groep vinden en de Amerikanen zijn in dat genre zo ver gevorderd. Nu we het toch over Amerikanen hebben, er is een tekenaar die ik erg bewonder en dat is Johnny Hast. En Walt Kelly ook, die heeft buitengewone humor, dat is prachtig. . . 'Peanuts' vind ik geweldig. 't Is van een verbazingwekkende eenvoud. Ik houd van eenvoudige tekeningen en dàt lukt me nou net niet. Ik zou willen dat alles erop stond en dat niet alles er was, dat ik tot het uiterste kon gaan.

Walt Kelly heeft aan sociale satire gedaan, u ook, tot op zekere hoogte. Waarom bent u daar niet verder ingegaan?
Omdat de uitgever er geloof ik niet zo erg op gesteld was en niet wilde dat men een of ander, min of meer politiek idee uitwerkte. Anders had ik er misschien wel verder meegegaan.

Ik geloof dat het personage

'Anthraciet' nog steeds uw eigendom is?
Anthraciet heb ik niet verkocht met de andere personages van 'Chlorophyl': hij is nog steeds van mij. Maar ik weet niet of ik hem weer zal gebruiken. Het is een goed figuur, vindt u niet? De echte 'boosaard'. Ik kijk weemoedig terug op de tijd waarin de boosaard echt kwaadaardig was. Zo zelfs, dat bij het volkstoneel, waaraan het publiek deelneemt, dit de verrader uitjouwt en hem bij de uitgang opwacht om hem op z'n bek te slaan! Dat wilde ik met Anthraciet doen en Mispunt is eerder een zielig type. Hij is trouwens niet in staat om schade aan te richten. Ik heb nu geen echte boosaards meer. Hokpok is taartjesfabrikant geworden. Dat is een grapje van mijn kant; ze willen immers allemaal lieve dingetjes, ik zal hun die lieve dingetjes geven, kijk maar eens aan: taartjes. Maar het is een grote vergissing: ik heb geen kwaadaardig personage meer.

Denkt u niet dat de dingen toch wat veranderd zijn bij Robbedoes en dat u weer zou kunnen werken met afschuwelijke personages?
Ja, dat verandert, dat is zeker. Franquin bijvoorbeeld is bezig ze te helpen om dat in te zien. Ik heb de indruk dat ik er weer spoedig tegenaan kan. Maar eerst moet ik af zijn van die geneesmiddelen, ik ben immers nog onder behandeling voor die inzinking. Die medicijnen doen me alles vergeten, en maken dat ik een gevoel van welzijn bezit; zolang ik die middelen slik, heb ik geen kreatieve geest. Maar t zal wel niet meer zo lang duren en ik overweeg dan ook serieus om weer aan de slag te gaan. De terugkeer van 'Poezekat' bijvoorbeeld zal een probleem oproepen: het probleem van de mensen die elkaar opeten. . .

Dat is een aktueel onderwerp!
Dat is inderdaad heel aktueel. Maar je zou heel ver moeten kunnen gaan. Zoals ze dat in de tekenfilm 'Fritz the Cat' hebben gedaan en dieren laten zien die echt andere gemene dieren met huid en haar opeten; daar zit een mogelijkheid voor een geweldig verhaal in. Ik zou best een episode in dat genre willen proberen.

U zoudt dus een tamelijk realistisch beeld van de maatschappij willen geven door middel van wilde dieren die werkelijk wild zijn?
Precies. In 'Fritz the cat' zitten buitengewone dingen die heel gedurfd zijn, bijvoorbeeld een grote vrijheid tegenover de politie. Over 't algemeen houd ik er niet zo van om politiek in onze verhalen te verweven, maar ik waardeer de smerissen niet zo erg en spotten met de politie is altijd grappig; dat is altijd plezierig. Alvorens de tekenfilm te zien kende ik de striptekeningen van Crumb slechts heel oppervlakkig. Ik vraag me af in welke stijl ik over 10 jaar stripverhalen zal tekenen; dat vraag ik me vaak af. Misschien doe ik dan wel heel wat anders!

Schilderen misschien?
Nou nee, daar geloof ik niet in! Dat zou te mooi wezen! Ik heb net een boek gelezen over de manier waarop Picasso leefde en dat heeft me wel aangegrepen! Dat was nou een type die zich amuseerde terwijl hij z'n brood verdiende. Dat is nou sukses.

Wat hèm ligt hoeft u niet persé te liggen, ieder heeft z'n eigen werkmethode en levensinstelling en 't voorbeeld van Picasso zou u in geen enkel opzicht moeten beïnvloeden.
Nee, natuurlijk. Maar ik zie door een type die zich schijnt te amuseren en dat vind ik geweldig. Zo te kunnen leven!

U wordt wel gekweld; u luistert teveel naar uzelf en u luistert teveel naar de mening van anderen. Dat is jammer!
Dat is best mogelijk. Ik luister teveel, dat is waar, maar ik moet tenslotte toch naar m'n uitgever luisteren!

In feite weet u niet echt wat het publiek denkt. 't Publiek dat zijn wij. Daar moet u eerst naar gaan luisterren.
Ik dank u. . . ik vind 't leuk om dat te horen. Maar ik geloof dat uitgevers heel bang zijn om risiko's te nemen. Ze zijn vooral bang voor de vrijheid van de tekenaar.

Hier bent u ver van alles, ver van de mensen en de drukte. U zou u in feite volkomen vrij en kalm moeten voelen.
Soms heb ik die gemoedsrust inderdaad. Bijvoorbeeld wanneer ik niet over stripverhalen spreek; zodra ik erover praat of zodra anderen er met mij over spreken wordt ik onrustig. Maar ik moet zeggen, dat ik er tamelijk weinig over spreek.

Bent u bezorgd van nature?
Ja, ik geloof dat ik een zorgelijk type ben, geen angstig type.

Houdt u veel rekening met wat de mensen van u denken?
Ik houd rekening met wat m'n vrienden denken en de mensen die zich voor m'n beroep interesseren. Van de anderen trek ik me geen barst aan. Ik ben gevoelig voor kritiek. Soms doet hetgeen men over me zegt of over me schrijft me een beetje pijn. Maar dat gaat ook wel weer voorbij. Alleen als ik schilder ben ik gelukkig. Ik ben niet zo gelukkig wanneer ik teken, tekenen doe ik omdat het moet en schilderen omdat ik het leuk vind, dat is 't verschil.

Hoe deelt u uw tijd in?
Ik deel m'n tijd niet in: ik werk wanneer ik er zin in heb. Wat die stripverhalen aangaat moet ik me natuurlijk wel aan termijnen houden, maar die zijn voor mij heel ruim. Ze weten heel goed dat ik niet enorm veel werk en dat ik niet zo ontzettend veel geld nodig heb. Weet u, hier op 't platteland, leeft men met tamelijk weinig dingen.

U besteed dus veel tijd aan het schilderen?
Nee hoor, juist niet! Ik breng m'n tijd eerder door met slapen. Ik ga de bossen in en dommel wat aan de voet van een boom. Of ik ga de zigeuners opzoeken; ik heb behoefte aan ietwat 'abnormale' kontakten, kontakten die niet iedereen heeft, met boeren enz. Wanneer ik thuis ben, dan teken ik wanneer ik er zin in heb en wanneer ik zin heb om te schilderen doe ik dàt. Ik heb de dingen niet gepland.

Hoe werkt u wanneer u een stripverhaal moet afleveren?
Ik maak eerst een stuk of 12 platen die ik naar Robbedoes opstuur en dan wacht ik op 't geld, want dat is natuurlijk 't voornaamste. Dan ga ik aan 't vervolg werken totdat 't verhaal klaar is. Dan pas gaan ze het voor me afdrukken; ze kennen me goed, weet u! Ik kan bijvoorbeeld niet werken zoals Franquin dat doet, die werkt altijd onder hoogspanning. Dan zou ik nog liever landarbeider willen zijn.

U geniet dus een duidelijk waarneembare vrijheid?
Ik heb een grote vrijheid. Ik ben niet bezeten van het stripverhaal weet u en ik ben niet het type dat konstant aan z'n werktafel zit.

Hoe verloopt de samenwerking met de scenarioschrijver?
Hij stuurt me een kompleet schema, volgens welk ik werk. Of soms komt hij hierheen en diskussiëren we. In alle gevallen heb ik volledige vrijheid ten opzichte van het scenario en ik teken zoals ik dat leuk vind.

Buiten uw leertijd in de Studio van Lombard, heeft u toen leren tekenen?
Nee, voor Lombard heb ik gedurende korte tijd een schriftelijke kursus gevolgd omdat ik tekenleraar wilde worden, maar dat heeft niet lang geduurd. Ik ben eigenlijk altijd tamelijk ongedisciplineerd geweest, zelfs in m'n vak. Daarom wachten ze met publiceren totdat ik klaar ben, alhoewel er nooit alarm is geweest van hun kant. Ik ben het die deze beslissing heeft genomen, omdat ik weet dat ik lui ben.

Lui, trots, ontevreden, uw karakter is zeker een mengeling van dat alles?
Dat is waar, van dat alles heb ik een beetje.

Bent u even gevoelig voor lof als voor kritiek?
Ik ben geroerd wanneer ze tegen me zeggen dat het goed is, dat is normaal. Ja, wanneer u over lof praat. . . Ik ben triest wanneer men kritiek op me heeft en dan denk ik dat ze gelijk hebben; wanneer ze mij een komplimentje maken ben ik blij, dat duurt een kwartier en dan is het voorbij.

Maakt u uw kleuren zelf?
Ik heb dat lang gedaan en ik vond dat erg leuk. Bij Lombard kon je de waterverfkleuren op de zgn. 'blauwtjes' aanbrengen. Bij Dupuis hoef je alleen maar met een kleurpotlood de gewenste schakeringen op een kalqueerblad aan te geven en dan doet de Studio Léonardo 't verdere werk wel. Ik vind zelf dat de kleur heel belangrijk is en we zouden het altijd zelf moeten kunnen doen met waterverf op de 'blauwtjes': met potlood op kalqueerpapier kom je niet zo ver.

Ik heb opgemerkt dat u, in uw verhalen, veel beelden laat zien van de dageraad en de schemering, die net opzichzelfstaande schilderijtjes zijn, rijk aan pasteltinten en ik vind dat erg goed.
Oh, daar ben ik dol op! Wanneer ik dat soort beelden toepas kan ik blauwe kleurschakeringen gebruiken, daar geef ik de voorkeur aan. Ik ben gek op blauw, lichtpaars, en zacht rose enz., alle tinten die je terugvindt bij zonsopgang en zonsondergang. Dáárom ben ik ook niet zo tevreden over het werken met een scenarioschrijver; ik zou bijvoorbeeld willen dat 't gebeuren op zich op bepaalde momenten van de dag afspeelde en die vallen dan juist bij de ander niet in de smaak! Vanwege die samenwerking wordt 't stripverhaal voor mij een 'vak', geen pleziertje meer.

Hoe vindt u de plaatsnamen en de namen van personages in uw verhalen en wat is er de betekenis van?
Ik vind ze vooral bij toeval. 'Croquegredouille' (de Franse benaming van Notenschelp) heb ik bijvoorbeeld ontdekt bij het doorbladeren van een woordenboek: het betekent 'arme drommel' en ik vond dat die naam goed klonk. 'Sibylline' (Franse naam voor Snoesje) drukt een beetje 't vrouwelijk mysterie uit. 'Anthraciet' duidt op de zwartheid van de persoon, 'Torpedo' heeft iets eksplosiefs, enz. Soms wil ik wel een symbolische naam vinden, maar over 't algemeen vind ik ze bij toeval en zoek ik niet.

Hecht u veel waarde aan het materiaal dat u gebruikt?
Wel, in zekere mate wel. Stel u eens voor dat ik gedurende lange tijd een uiterst soepele pen heb gebruikt, een 'X Mitchell' waarmee ik alle kanten uitkon, op- en neergaan

enz. Op een dag kon ik die pen niet meer terugvinden; ik moest mezelf aan een andere pen wennen en dan is het heel anders. Ik vind dat ik minder mogelijkheden heb op 't grafische vlak nu ik die pen kwijt ben; m'n tekeningen waren vroeger iets soepeler, iets wilder, er zat meer vibratie in. Ziet u wel dat je sterk afhangt van een instrument! Ik was bijna een penseel gaan gebruiken, maar dat beviel me toch niet want ik ben er nogal onhandig mee.

Buiten de stripverhalen heeft u bij Dupuis enkele kleine albums gemaakt uit de verzameling 'Carrousel'. Maar heeft u ook wel eens verhalen en rubrieken geïllustreerd?
Lang geleden heb ik tekeningen gemaakt voor de kalenders van de padvinderij, met Culliford. Buiten dat geloof ik niet dat ik wat anders gedaan heb. Dan heb je natuurlijk nog wel een aantal humoristische tekeningen die ik voor 1953 voor Pan maakte. In 1964 heb ik weer enkele moppen voor ze gemaakt maar daar ben ik mee gestopt, want het interesseerde me niet meer.

Voor welke tekenaar heeft u veel waardering?
Oh, natuurlijk voor Hergé. Franquin, Morris, Giraud, Fred. Ik bewonder erg de virtuositeit van Uderzo. Ik houd veel van de sfeer van Tillieux. . . En dan de Amerikanen: Johnny Hast, Milton Caniff, Frank Robbins, Schulz.

Wat waardeert u boven alles bij een tekenaar, z'n virtuositeit of z'n persoonlijke inbreng?
Ik geef de voorkeur aan z'n eigen inbreng, zelfs al zou het wat minder goed getekend zijn. Ik bewonder toch echter ook heel erg de jongens die doen wat ik niet zou kunnen. Waar ik niet van houd, dat zijn de tekeningen die met alle geweld 'in' willen zijn, of 't type die wil tekenen in eigentijdse stijl.

Heeft u moeilijkheden met tekenen enz.?
Nee, niet direkt. Ik teken nogal vlug, hetgeen me soms een beetje ongerust maakt. 't Overtekenen met de pen is soms nogal inspannend, omdat het me verveelt; met potlood tekenen gaat vanzelf maar daarna wordt 't vervelend; ik teken werkelijk alles weer met inkt over, en dat is nogal zwaar.

Ontvangt u brieven van lezers?
Op 't ogenblik weinig. Vooral naar aanleiding van 'Chlorophyl' heb ik er ontvangen. Over 't algemeen komen ze van kinderen, ik teken immers hoofdzakelijk voor hen. De jongeren geloven niet in m'n verhalen, ze vinden m'n stijl te kinderachtig, ze zijn op de leeftijd waarop men ze aux serieux neemt. Het is ook zeker zo, dat een flink gedeelte van het publiek niet van dierenverhalen houdt. En dat is bijvoorbeeld vervelend in 't geval er een referendum wordt gehouden. Geloof niet dat ik me bovenmatig bezorgd maak, maar 't referendum is belangrijk voor je broodwinning. Wanneer je goed geplaatst bent verdien je meer, dat is heel eenvoudig. En dan klaag ik nog niet over wat ik bij Dupuis verdien, ik word erg goed betaald.

Omdat u zo ver van de stad woont, veronderstel ik dat u niet veel bezoek ontvangt en dat u hier niet meer weggaat?
Dat is juist. Hier ben je geïsoleerd en het is hier aangenaam; twee redenen om hier niet vandaan te gaan. Verschillende malen heb ik geprobeerd om me in de stad te vestigen of om er dichter bij te gaan wonen, maar ik hield dat niet vol. Ik ga noch naar officiële feestjes, noch naar cocktailparties; ik heb nogal snel last van claustrofobie en van ruimtevrees en daarom leef ik buiten. In een menigte voel ik me heel snel niet op m'n gemak; bovendien, wanneer er een mikrofoon is, enz. kan ik heel gemakkelijk agressief worden. Maar hier, op 't platteland, voel ik me lekker. En ik graaf me niet in; ik heb hier veel vrienden of vrienden die me komen opzoeken omdat ze begrijpen dat Brussel me bang maakt. Franquin bijvoorbeeld begrijpt dat heel goed, terwijl hij zelf nooit zoals ik zou kunnen leven. . . Van tijd tot tijd komen debuterende tekenaars me opzoeken. Allerlei types kom je dan tegen; degenen die denken een genie te zijn, degene die zich al geplaatst ziet bovenaan het referendum, of het is de moeder die opbelt en zegt: 'Mijn zoon is buitengewoon. . .' Er was er een bij die wilde dat er met een speciaal nummer van Robbedoes gestopt werd opdat 't verhaal van haar zoon erin geplaatst kon worden. Maar er zijn er natuurlijk ook die heel interessant zijn. Onder degenen die me zijn komen opzoeken zijn er die een grote karrière hebben gemaakt: René Hausman, Charles Degotte, Paul Deliège. . . Maar als ze echt niets in hun mars hebben leg ik hun uit dat 't vak heel hard is en dat er haast geen afzetmogelijkheden zijn. . . Dat is trouwens zo: het is een moeilijk vak waar je twee keer over moet denken alvorens 't te kiezen.

Werkt u alleen?
Helemaal alleen ja. M'n vrouw brengt weleens korrekties aan, maar dat gebeurt niet vaak. Ik heb scenarioschrijvers, dat is alles. Wanneer je een assistent hebt, zou je op een goed georganiseerde manier moeten werken en dat is nou juist tegen m'n temperament in; wanneer het mooi weer is, nou dan ben ik hem gesmeerd, de bossen in, dan slaap ik. . . Waar ik van houd, dat is van de vrijheid; zodra ik een beetje geld opzij heb gelegd, zodra ik een 'appeltje voor de dorst' heb, dan doe ik wat ik wil. Dat is overigens de goede kant van het vak, de vrijheid, de mogelijkheid om te leven waar je wil, op 't platteland. Dat platteland, weet u, is erg belangrijk.

Reist u niet?
Ik houd niet zo van reizen; ik verbaas me al bij 't zien van een vierkante meter gras, bij 't zien van een lieveheersbeestje dat tegen een bloemstengel opklimt, dat ontroert me altijd, dat is een mysterie dat me fascineert. Ik word getroffen door de natuur, door de bijen, door alles waarmee een man van 't platteland in aanraking komt. Dat is misschien een beetje naïef, een beetje stom, maar zo ben ik nu eenmaal.

Toch bent u niet van oorsprong afkomstig van het platteland?
Ik ben opgevoed in de stad, in een klein stadje, Verviers, maar zodra ik 't platteland ontdekte was dat een soort schok. M'n vrouw komt van het platteland; dat is een van de redenen van m'n bekering. In de bossen, in de wouden, vlak bij een beek vind ik de rust, de ontspanning. Hetgeen niet wil zeggen dat ik niet aan een hartinfarct zou kunnen overlijden. Maar ik houd van het leven. Dat is die gemoedsrust waarover u zoëven sprak. Ik heb zo af en toe mijn zorgjes. Maar ik heb de indruk dat ze ontzettend onbelangrijk zijn naast die van m'n medemens; mijn zorgen richten zich alleen maar op de zekerheid van mijn werk, niet van m'n leven. Buiten de zorgen om m'n werk, om m'n toekomst, verkeer ik in een totale gemoedsrust. Ik heb geen enkele obsessie, geen enkele spookgedachte. Natuurlijk betreur ik de ellende, de oorlogen enz., maar zoals de lezer van een krant die er toch afstand van kan nemen. Er is een tijd geweest dat het probleem rond de joden een grote invloed op me heeft uitgeoefend; ik was 20 jaar tijdens de oorlog, en ik was ondersteboven van de concentratiekampen.

En wat betekent de dood voor U?
Ik weet het niet. Ik ben een beetje romantisch; de dood is een onderwerp dat me in verleiding brengt. De dood is iets heel belangrijks voor me: ik zie de dood als een bevrijding, een overgang naar iets anders. Maar ik ben er niet bang voor. De dood belet me niet om te slapen.

Wat is uw geloof, uw filosofie?
Ik ben een beetje mystiek aangelegd, maar dat is onder invloed van het platteland; de verering van de natuur enz. De mens die op 't platteland leeft, die is, daar is niets aan te doen, pantheist, of het is zo dat hij helemaal niet denkt en dat betekent dat hij het platteland niet echt beleeft. Anders is het moeilijk niet te denken dat God zich in alles openbaart, wanneer je de bloemen ziet groeien en wanneer je de bijen en de vlinders langs je heen ziet zweven. Ik ben geen christen maar ik geloof in God, ik geloof in een macht die achter de hele zaak zit. In de zomer ga ik langs een rivier liggen terwijl mijn vrouw denneappels verzamelt en dan slaap ik in. Ik heb zo een keer vier uren achtereen geslapen, aan de voet van een denneboom, en dan snurk ik als een gelukzalig iemand.

En wanneer u zich nu aan de voet van uw denneboom bevindt en wanneer u niet slaapt, gaan uw gedachten dan een grote rol spelen?
Helemaal niet. Ik voel me best lekker zo. Ik houd van eenvoudige mensen, die dicht bij de natuur staan; neem de zigeuners, met hen heb ik geweldige ogenblikken doorgemaakt. Ik heb een vriend die half zigeuner is en met hem ga ik vaak de bossen in. Hij kent iedere vogel aan z'n roep, hij fluit en spreekt met ze. . . Oh, dat vind ik heerlijk!

Leest u veel?
Ja, veel. Maar ik lees teksten die een tekenaar van stripverhalen niet zou moeten lezen en u zult vast lachen als ik 't u zei: Ik lees bv. Mauriac en vooral de oude Léautaud die ik enorm bewonder; zijn 'Journal Littéraire' of 'Le petit ami', zijn zulke mooie boeken. Voor mij bestaat 't leven op het platteland uit het volgende: boeken, platen, tabak en vuur in de open haard en natuurlijk m'n vrouw die ik boven alles plaats. U ziet wel dat ik een huiselijk leven leid. Nou, dan teken ik, dan maak ik m'n kleine schilderijtjes of het nu regent of sneeuwt en dat is voor mij nu geluk. Ik schilder altijd wanneer het sneeuwt, ik weet niet waarom. Ik geloof dat het komt door de lichtval, dat hele witte licht dat volmaakte kleuren te weeg brengt. Dan heb ik de indruk een gelukkig mens te zijn.

U heeft 't over platen. . .
Ja, ik luister naar wat voor muziek dan ook, de afrikaanse trom, muziek uit India, Toeareg-muziek, Vivaldi, Bach, Armstrong, Brassens. . .

En film en televisie?
Ik kijk wel eens naar de televisie, maar ik houd er niet van. Daarentegen houd ik van de bioscoop maar niet van welke film dan ook. Ik houd van scandinavische films, films die de natur op een wonderbaarlijke manier afschilderen; en dan van japanse films, die gaan over de geschiedenis van Japan, zoals Harakiri, le trône du sang etc.

Dat is niet helemaal uw stijl. .,.
Nee, maar dat is barok, dat maakt indruk op me, dat maakt me ook een beetje bang: ik vind dat erg leuk!

Léautaud heeft dat ook een beetje
Ja hè? Die hele felle kant, een beetje hartstochtelijk. Ik houd ook van de liedjes van Brassens die ook een beetje op Léautaud lijkt. Dat bevalt me wel bij Brassens, dat aspekt van de mens die zegt: 'Verdomme, ik denk zo, nou èn! ' Dat was nou ook echt 't programma van Léautaud; hij, z'n katten, z'n boeken en hij schreef wat hij dacht.

Hecht u waarde aan de relaties met andere mensen?
Oh ja, heel veel; m'n vrienden zijn erg belangrijk voor me. En dat valt niet kapot te maken. Een vriend zou me onheus kunnen behandelen; toch zou ik 't hem niet kwalijk nemen, dat is zeker. De enige mensen die ik niet mag, dat zijn de snobs, degenen die niet oprecht zijn, degenen die niet ergens in geloven. Ik kan b.v. niet tegen sommige intellektuelen die veel drukte ergens om maken. Maar ik geloof niet dat ik in staat ben om te haten en zelfs niet om de antipathie tegen iemand aan de buitenwereld te laten merken. En ik geloof niet dat er mensen zijn die kwaad op me zijn; ik heb niemand ooit iets gedaan, al is het naief om zo te praten. . . Ik ben tegen geweld, door en door.

Komt het echter weleens voor dat u iets tegen iemand zegt dat u achteraf betreurt?
Ja. . . (beslissende tussenkomst van mevrouw Macherot: nee!)
Oh, ze kent me zo goed, ze kent me beter dan ik mezelf!
Ja, ik geloof dat ik van veel dingen houd: ik houd van mensen, de natuur, kleine kinderen, fruit, wijn, een lekker glas cognac. Ik geloof dat ik een genieter ben..
Ik bemin; ik heb geen andere filosofie. Ik geloof niet in de kunst, in de wetenschap enz. en ik geniet van 't leven met m'n vrouw, dat is alles.

Het is prachtig om zo 't geluk te bereiken! Dat is zo zeldzaam!
Misschien. Maar het feit hier te leven is voor mij iets geweldigs en daar geven weinig mensen zich rekenschap van. Franquin, m'n vrienden en de anderen zien me allemaal onder een ander aspekt; ze denken dat ik veel onrustiger ben en dat ik veel meer gekweld wordt, dan dat in werkelijkheid 't geval is. Dat komt omdat zij me in de stad zien, waar ik inderdaad gespannen ben, uit m'n element en bang.

U lijkt nogal dicht naast de dingen te staan en gevoelig voor lichamelijk en geestelijk contact
Helemaal. En dat is een aspekt van mijn natuur van genieter. Ik geloof erg sterk in stromingen, in mysterieuze banden, in 'kromme atomen', in de natuurlijke verstandhouding tussen mensen en dingen. Er zijn mensen die me nooit zullen liggen en ik weet niet waarom. En toch sta ik altijd voor ze open, ben ik altijd bereid om kontakten te leggen. . . Dat is zeker een kwestie van een geheime stroming.

Zijn er buiten het schilderen en he tekenen van stripverhalen dingen die u zou hebben willen doen?
Ik geloof dat ik graag rentenier zou zijn geweest: dat is mijn roeping!

Dus u vindt het vervelend om te werken?
Werken verveelt me inderdaad. Ik kan er niets aan doen; het is nu eenmaal zo!

Knutselt u?
Ik maak voorwerpen, en miniaturen enz. En lang heb ik wat aan houtsnijwerk gedaan; bootjes, kruisbeelden, personen en zelfs nagemaakte russische christusbeeldjes. Ik zocht vormen in 't hout, ik zocht dezelfde naïviteit als ik dat deed bij m'n doeken. Ik heb er trouwens nog mooie littekens op m'n handen van over.

U heeft uw bewondering uitgesproken voor mensen die brutaal te werk gaan en die het oordeel van anderen kunnen negeren. Wel, ik geloof dat dat bij u niet het geval is. . .
Inderdaad luister ik teveel naar de mening van andere mensen. Ik houd er vooral te veel rekening mee; het is zo makkelijk om m'n enthousiasme kapot te maken, om me te ontmoedigen! Inderdaad zou ik moeten handelen zonder aan de rest te denken. Maar goed. . . En toch ligt 't gemakkelijke en 't uitdagende me. Ik kom weer terug op het platteland maar men is nooit genoeg doordrongen van het belang van het platteland. Er zijn zoveel dingen die in de stad onbelangrijk lijken en die hier op het platteland hun betekenis krijgen en dat gebeurt ook andersom. Hier vind je de zoetheid om te leven!
's Avonds neem ik graag een boek, rook ik een pijp, met een vuur in de open haard. . .

En heeft u nu ook medelijden met degenen die zich dat niet kunnen permitteren?
Soms ja, maar ik probeer zonder kompleksen gelukkig te zijn. Soms máák ik problemen; m'n inzinking is ook een gevolg geweest van die onechte problemen en van niets anders. Nu is dat afgelopen, alles is weer normaal geworden.

Is uw inzinking ontstaan door iets konkreets?
Dat is moeilijk te zeggen; een inzinking heeft niet een enkele oorzaak maar ontstaat uit een heleboel oorzaken, net zoals een spinneweb die boven uw hoofd hangt en die dan op u neervalt. Over het algemeen voel je je niet bemind. Dat is eigenlijk al een teken; je zoekt liefde, vriendschap enz. omdat je denkt dat je niets van dat alles hebt. En dan word je bang, angstig. En dan komt er op een dag plotseling de uitbarsting; dan ben je helemaal wanhopig, heb je het gevoel van een absolute leegte.

Een poging tot zelfmoord?
Nee, zover is het niet gekomen. Ik moet zeggen dat ze me heel vlug en heel goed hebben verzorgd. Weet u, je voelt je nutteloos, je vraagt je af welke zin het leven nog heeft; ik dacht toen dat ik schilder had moeten zijn, en geen tekenaar. En ik was ervan overtuigd dat m'n hele leven een mislukking was en dat het te laat was. Dat was m'n grote verdriet; ik had niet alle mogelijkheden gebruikt die ik in me had en dat was de oorzaak van m'n inzinking, ongeveer 3 jaar geleden. Je geneest heel langzaam, dat is erg moeilijk; ik heb bovendien weer een nieuwe instorting gehad. En dan komt toch alles in orde en wordt het zelfs beter, ik voel me nu veel beter dan vóór m'n inzinking. Eigenlijk is het best goed voor me geweest. Het lijkt net een overgang van de kindertijd naar de volwassenheid, ik geniet op 't ogenblik veel meer van het leven. En alles wat ik nu nog aan onrust kan krijgen is een gevolg van m'n ziekte. Ik zei u zoëven dat ik een bezorgd iemand ben, maar dat ben ik alleen maar af en toe, ik ben niet voortdurend 'n zorgelijk type.

U zei, dat u gelovig was. Maar wat denkt u van de godsdienst?
Ik geloof dat dat veel mensen kan helpen die zich in het leven niet kunnen redden. Er zijn mensen die in grote angst leven en dan is het zeker dat de godsdienst hen kan helpen. Wanneer de godsdienst alleen maar een moraal is, dan interesseert hij me niet; maar wanneer je er je toevlucht toe kan nemen, op kritieke momenten, dan geloof ik erin. Tijdens m'n inzinking heb ik 3 dagen in een klooster doorgebracht; dat heeft me veel goed gedaan, ik was er werkelijk van opgelucht. Daarentegen heb ik twee weken later een reaktie gehad, een niet-christelijke, maar meer menselijke reaktie, die meer aan de oppervlakte ligt. Dit gezegd te hebben, geloof ik dat de godsdienst heel wat mensen kan kalmeren.

Wat denkt u van de censuur?
Ik ben er absoluut tegen. Ik heb er persoonlijk nooit mee te maken gehad, maar ik ben ertegen. Natuurlijk zijn er grenzen wanneer je je tot kleine kinderen richt, maar dat is dan ook alles; niemand heeft het recht om voor een volwassene de beslissing te nemen wat voor hem geschikt is.

Dus wilt u niet meer terugkeren naar de stad?
Jawel, om m'n vrienden terug te zien. Maar niet meer om er te wonen, dat is afgelopen, als ik er tenminste niet toe word gedwongen. En dan nog! Ik zou bereid zijn van beroep te veranderen om hier te kunnen blijven.

Wat zou u dan doen. Landarbeider?
Misschien. Of ik zou gaan werken in een fabriek hier vlak bij. Dan zou ik een brommertje nemen en 's ochtends naar m'n werk gaan om dan 's avonds weer thuis te komen. Of een fiets. . . Ja, want 't begin zal wel moeilijk zijn, niet? Die brommer die komt dan later wel! Gaston Bachelard zegt overigens prachtige dingen over het platteland. Bachelard is een fijne kerel; het is een man die 'n gedicht schrijft naar aanleiding van de weerspiegeling van een licht in de deur van een oude kast. En dát is belangrijk, niet waar?

Juist, Bachelard heeft prachtige regels geschreven over de betrekkingen van een huis met z'n grond eromheen. Hij praat over een huis als over een boom, met de kelder als z'n wortels en de zolder als z'n gebladerte. . .
Ja, dat is waar. Wel, ik heb dat alles beleefd voordat ik Bachelard leerde kennen. Ik herinner me nog dat men de sneeuw rondom het huis wegruimde en dat we er dan introkken, de haak op de deur deden en dat we 't dan naar ons zin hadden; dat alles zegt ook Bachelard, die 't heeft over de zekerheid van de plattelandsbewoners die zich in hun huizen opsluiten.

Het huis gelijkgesteld met de moederschoot?
Ja, zoiets. We zijn wel ver afgedwaald van de stripverhalen zeg! Maar het is waar dat boeken gezelschap vormen voor eenzame mensen zoals ik. Ik val in herhaling, maar een boek, een houtvuur, een pijp, een glas cognac en m'n vrouw aan mijn zij, dàt, dàt is 't geluk!

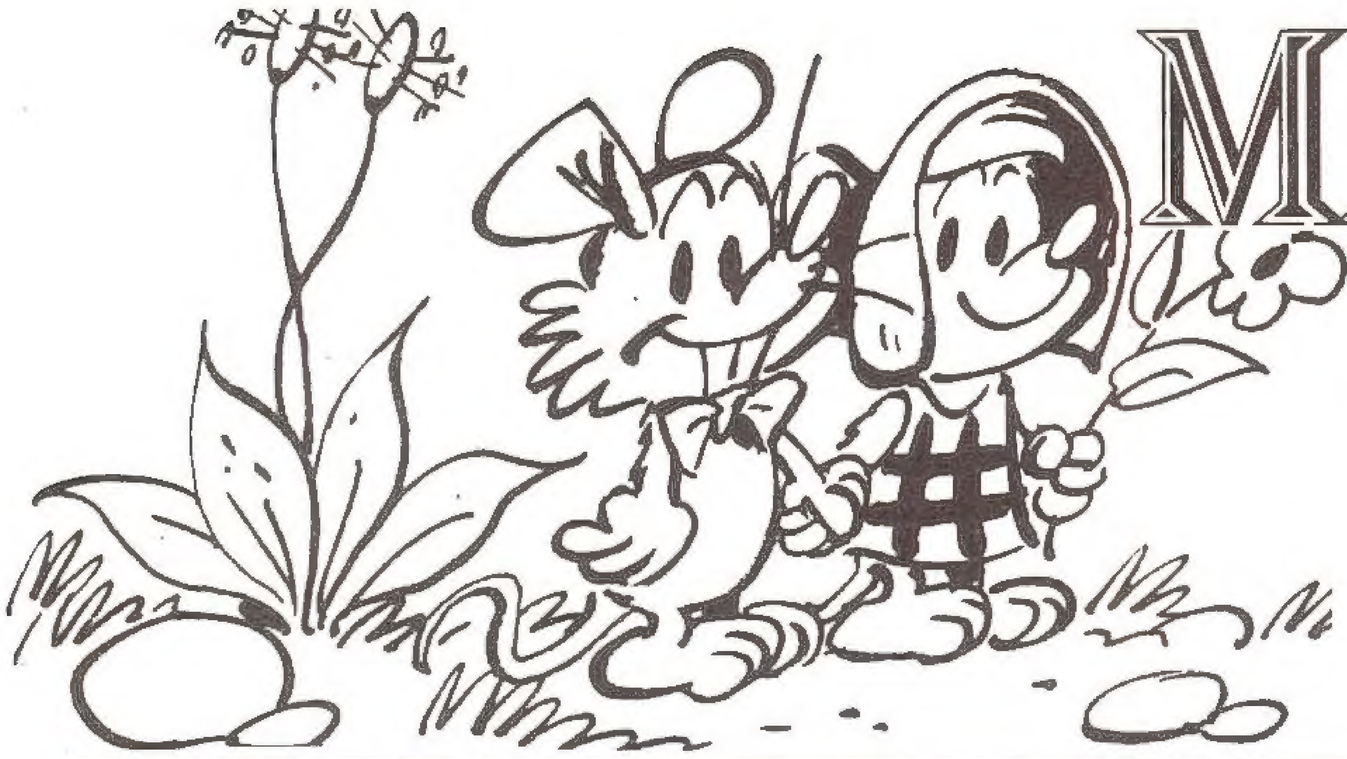

MACHEROT nog steeds in de tipparade

Ton Koninckx

Het is enigszins vreemd gesteld met Raymond Macherot: de 51-jarige, getalenteerde schepper van stripfiguurtjes als Chlorophyl (1953), Kapitein Grijzebaard (1956), Clifton (1959), Poezekat (1964), Snoesje (1965), Pantoffel (1966) en Minnolt (1970). De genoemde helden zijn allemaal hoofdpersonen in stripseries die wel door een zeker gedeelte van het lezerspubliek erg gewaardeerd worden, maar die geen van alle met sukses een serieuze gooi konden doen naar de hoogste plaatsen in de zogenaamde populariteitspolls.
Kapitein Grijzebaard, Poezekat en Pantoffel was geen lang leven beschoren en spijtig genoeg zijn ze (althans voorlopig) van het toneel verdwenen. De beste creaties van Macherot zijn: Clifton (slechts drie episodes van 30 platen) en Chlorophyl, worden tegenwoordig door andere minder capabele tekenaars op het papier geknutseld.
De korte verhaaltjes van de slome kat Minnolt, met tekst van Cauvin draaien alweer geruime tijd in Robbedoesweekblad, in welk krantje ook Snoesje haar avonturen aan de wat jongere lezertjes verhaalt. Snoesje, waarvan bij Dupuis nu al 5 albums verschenen zijn, is op dit moment ook te vinden in de steeds beter wordende Donald Duck. In nummer 6 van 1975 is 'De wraak van Knagemonde' van start gegaan, waarin Mispunt: een rat van betere huize maar met boze bedoelingen, de rol vervult van snode tyran, of iets wat daar voor door moet gaan.
Wat Macherot ook toegeeft in zijn vraaggesprek: Snoesje is eigenlijk te lief en aardig geworden: de boeven zoals Mispunt en Hokpok zijn niet slecht en gemeen genoeg!
Ja, bij het lezen van de overigens uitstekende Snoesjeverhalen gaan vrijwel automatisch de gedachten terug naar de schitterende avonturen van Chlorophyl en zijn in- en in slechte aartsvijand Anthraciet: de zwarte rat waarmee de kleine Chlorophyl en zijn bijna voortdurend verkouden maatje Minimum tussen 1953 en 1964 menigmaal serieus strijd leveren.

Zonder twijfel zijn de Chlorophyl-verhalen, waaraan ik nu iets meer aandacht besteed, en de drie avonturen van Clifton, het beste dat Macherot ooit heeft getekend, hoewel Snoesje zo nu en dan ook erg boeiend kan zijn.
Waarom, kan men zich afvragen zijn de echt grote suksessen van Raymond Macherot uitgebleven? Naar mijn idee zijn hiervoor meerdere mogelijke verklaringen aan te voeren: de onvolledige en onregelmatige albumuitgave bij Lombard; de onoverzichtelijkheid van de serie; het feit dat de meeste verhalen niet meer verkrijgbaar zijn; de wisselende kwaliteit van de scenario's en het tekenwerk en het verschijnsel dat het dierengenre met name in Frankrijk nooit zo geliefd is geweest.
Inderdaad werden de Macherot-albums bij Lombard niet altijd even aantrekkelijk uitgevoerd. Weliswaar verschenen er in 1956 en 1957 drie keurig gekartonneerde albums, waarin de eerste vier episodes waren opgenomen:
'Chlorophyl tegen de Zwarte ratten' (32 platen).
'Chlorophyl en de Samenzweerders' (47 platen).
'Geen Salami voor Philomeen' (39 platen) en de korte maar sfeervolle episode
'Het Betoverde Bos' (20 platen).
Maar de twee verhalen die daarop volgden:
'De Spoorpiraten' (46 platen) en 'Zizaniou de Verschrikkelijke' (46 platen), allebei van uitzonderlijk hoge kwaliteit, kwamen om onduidelijke redenen nooit in boekvorm uit, wel zijn deze twee verhalen in 1965/66 in de Pep verschenen.
'De terugkeer van Chlorophyl' (30 platen) kwam pas vier jaar later in 1961 op de markt als nummertje 8 van de Collectie Jong Europa.
De uitvoering van het dunne boekje is uiterst goedkoop en ook het scenario is niet bijster sterk te noemen.

In 1964 volgden 'De Wraak van Anthraciet' (30 platen) en het vervolg daarop: 'Chlorophyl waagt een gokje' (30 platen) samengevoegd in Collectie Jong Europa nummer 26.
Dan volgt pas in 1970 in de favorieten-reeks 'De Drie Nozems' (30 platen) en in 1971 als afsluiting van Macherot's bemoeienissen met Chlorophyl:
'Chloro leidt de aanval' (30 platen).

De tekenaars Guilmard, Hubuc en Dupa hebben daarna de reeks voortgezet met twijfelachtig resultaat.
De eerste drie albums zagen er prima uit, maar de volgende albums waren te pover uitgevoerd, verschenen lang na el-

kaar en waren na enige tijd niet meer te verkrijgen. Erg storend voor het begrip van de ontwikkelingen die zich in het kleine dierenrijkje Notenschelp afspelen is het ontbreken van albumuitgaves van de briljante verhalen: 'De Spoorpiraten' en 'Zizaniou de Verschrikkelijke'. Vooral 'De Spoorpiraten' is goed opgebouwd en erg spannend. Hoewel humor een belangrijke plaats inneemt, al zijn de grappen niet zo knallend als bij Franquin of Schulz, zitten er toch onverdacht harde elementen in de verhalen: In 'De Spoorpiraten' nemen de trawanten van Anthraciet die in het mini-koninkrijkje Notenschelp is opgedoken, alle passagiers van een trein gevangen, bergen ze voorlopig op in een hok en vreten ze als de maag gaat knorren, een voor een op. Dat de grappig getekende diertjes elkaar daadwerkelijk opeten geeft aan dat het de boeven menens is. Anthraciet is niet zomaar een querulant of een slimme uitbreker maar wordt wel degelijk voorgesteld als de boosaard die tot grove misdaden in staat is en ook nooit serieus van plan is zijn leven te beteren, gelukkig maar!
De verhalen van Macherot hebben niet het obscurantisme en intellectualisme van Bommel, noch het moralimse van Suske en Wiske; expliciete maatschappijkritiek is er ook niet te vinden hoewel de verhalen wel degelijk schitterende stukjes sociale satire bevatten. Net als de grote Chaplin-films 'City Lights' en 'Modern times' geven de meeste Macherot verhalen toch in verpakte vorm een zekere visie op het menselijk bestaan. De boodschap bij Macherot als men daarvan mag spreken is noch nieuw, noch opzienbarend: dat de meeste mensen laffe drollen zijn en dat sommige kwaje apen (in dit geval ratten) de boel een tijdlang kunnen ringeloren is genoegzaam bekend (hoop ik), maar het is vermakelijk om dat nog eens te zien, maar dan gesitueerd in een verzonnen dierenwereldje.
De kritiek van Macherot is zeer algemeen en humoristisch: zeer populaire menselijke tekortkomingen worden op een milde manier uitgebeeld.
De motieven van de held en anti-held zijn overigens erg duidelijk: Chlorophyl en zijn vrienden willen eenvoudig en rustig leven, zijn over het algemeen fysiek niet zo sterk, maar laten zich domweg niet op hun kop zitten; Anthraciet wil de macht en wendt alle mogelijkheden aan om deze te verwerven, al vallen er doden en al moet hij zijn handlangers in de poep laten zakken. Over een eventuele slechte opvoeding of ongelukkige jeugd van Anthraciet wordt niet gefilosofeerd: Anthraciet is puur slecht, punt uit. Anthraciet is een machtswellusteling met gemene triomfantelijke oogjes, onbetrouwbaar, rap en listig en ook een echte treiterbol. Maar op een of andere manier is Anthraciet zo geraffineerd dat je geniet van de manier waarop hij bepaalde gezagsdragers zoals politie-agenten en gevangenisbewaarders om de tuin leidt en angstige en laffe burgers voor schut zet. Want zowel Anthraciet als Chlorophyl minachten de massa, het opportunisme en de lafheid van de brave burgers van Notenschelp wordt in het album 'De Wraak van Anthraciet' op een kostelijke wijze afgeschilderd, vooral aan de 'Vrienden van de Kroon' hun aanhankelijkheid aan Anthraciet komen betuigen!
Hoewel sommige episodes brillant zijn moet men toch erkennen dat niet alle verhalen zo'n hoge kwaliteit hebben. 'De drie Nozems' is wel aardig, maar toch wordt het niveau van 'De Spoorpiraten' niet benaderd. 'Chloro in de aanval' is vrij slordig afgewerkt, jammer! In de Chlorophyl verhalen zitten ook een aantal ontwikkelingen: na de eerste twee episodes die zich afspelen tegen een landelijke, bijna idyllische achtergrond, verplaatst het decor zich naar een echte mensenstad, maar dat uitstapje wordt niet meer herhaald. Chlorophyl en Minimum gaan weer terug naar het platteland en maken kennis met een groep vreedzame dieren die trachten zich te verdedigen tegenover vleesetende roofdieren door te doen voorkomen alsof het bos waar ze wonen betoverd is.

Hierna komen Chlorophyl en Minimum terecht in het dierenrijkje Notenschelp waar vreedzame dieren een hele cultuur hebben opgebouwd en zich bijna als mensen gedragen. Hier spelen zich de beste verhalen af. Chlorophyl keert nog even naar het platteland terug en hijst alle diertjes snel in de kleren: de vooruitgang is niet te stuiten. Onze heldjes gaan nog twee maal terug naar de Notenschelp dat in het laatste verhaal nog oorlog voert met een ander dierenrijkje waarbij zelfs minivliegtuigen worden ingeschakeld.

In de stripfanzines Phenix en Schtroumpf (beide franstalig) staan uitgebreide analyses van de series van Macherot, waarbij bepaalde aspecten en thema's aandachtig worden belicht: onderwerpen als de terugkerende strijd tussen vegetarische dieren en vleesetende roofdieren (o.a. in Poezekat en de Krompier); de rol van het vrouwelijk schoon; de verkleedpartijen en vermommingen en het aantal malen dat Anthraciet travestie pleegt; de tegenstelling tussen steden en het platteland; vergelijkingen tussen de series onderling: bijvoorbeeld de overeenkomsten tussen Clifton en Poezekat en de verschillen tussen Anthraciet en Mispunt. Allemaal onderwerpjes voor wetenschappelijke essays. . .
Het interview dat we in dit Stripschrift-nummer afdrukken is eerder verschenen in Schtroumpf en is van de hand van Numa Sadoul. Macherot komt in dit gesprek ook een beetje als mens naar voren met zijn zorgjes en twijfels.
Macherot blijkt toch wel een gevoelig en kwetsbaar iemand te zijn.
Op een of andere manier is de begaafde Raymond nooit helemaal uit de verf gekomen. Het verdient aanbeveling om de Chlorophyl- en Clifton verhalen volledig en goed verzorgd her-uit te geven omdat er toch een belangrijke kern van bewonderaars is. Door collega's wordt Macherot als een hele grote beschouwd. Het is te hopen dat wanneer zijn werk meer toegankelijk wordt, het publiek dat ook gaat ontdekken.

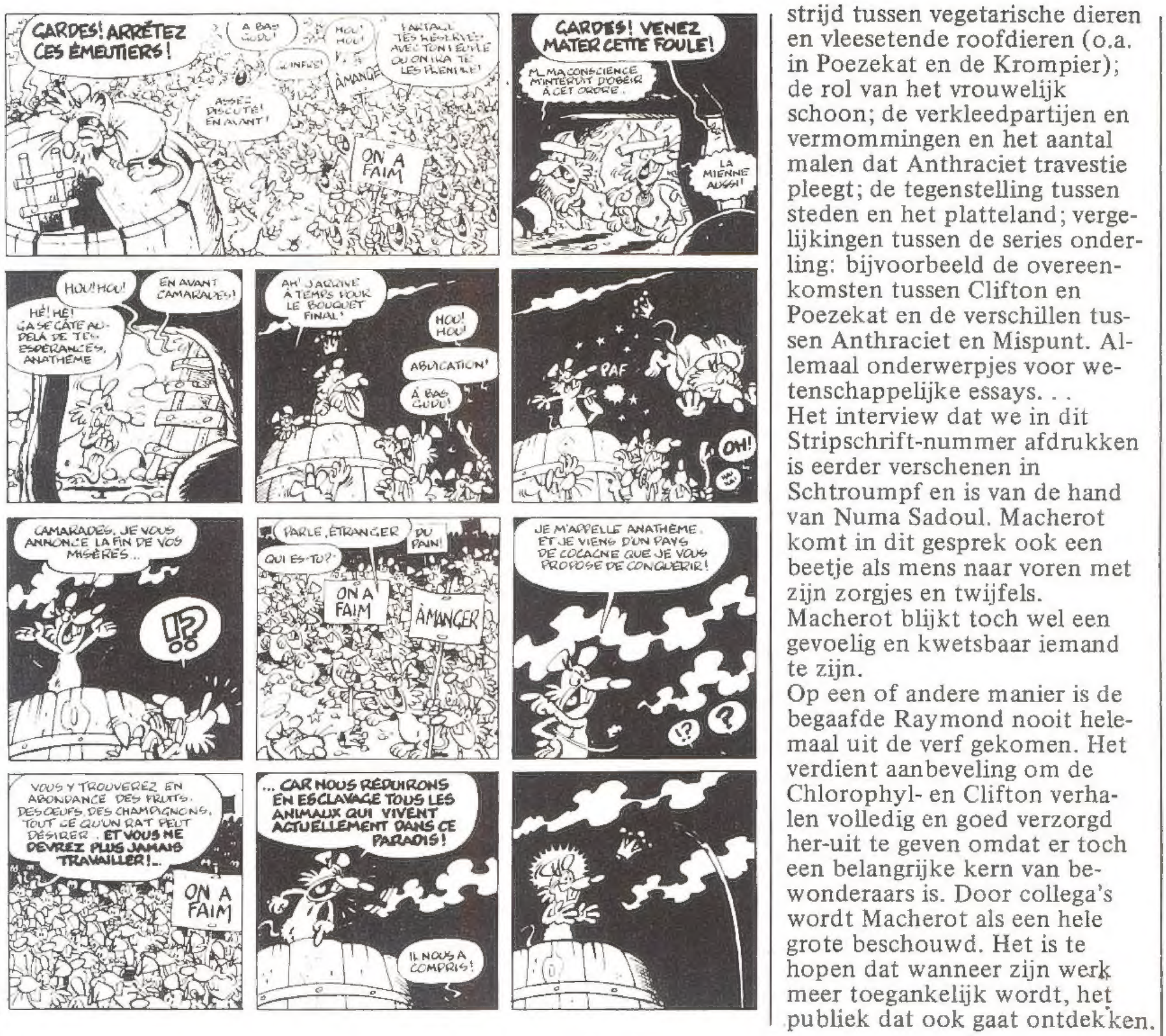
GARDES! ARRÊTEZ CES ÉMEUTIERS!
À BAS GUDU!
HOU! HOU!
QUINFUE!
ASSEZ DISCUTÉ! EN AVANT!
FAITALL TES KEBLERIES! AVEC TON ÉPÉE OU ON IRA TE LES PLEURER!
ÀMANGER
ON A FAIM
GARDES! VENEZ MATER CETTE FOULE!
MA CONSCIENCE M'INTERDIT D'OBÉIR À CET ORDRE.
LA MIENNE AUSSI!
HOU! HOU!
HÉ! HÉ! GA SE CÂTE AU-DELÀ DE TES ESPÉRANCES, ANATHÈME
EN AVANT CAMARADES!
AH! J'ARRIVE À TEMPS POUR LE BOUQUET FINAL!
HOU! HOU!
ABDICATION!
À BAS GUDU!
PAF
OH!
CAMARADES, JE VOUS ANNONCE LA FIN DE VOS MISÈRES..
!?
PARLE, ÉTRANGER
QUI ES-TU?
DU PAIN!
ON A FAIM
ÀMANGER
JE M'APPELLE ANATHÈME, ET JE VIENS D'UN PAYS DE COCAGNE QUE JE VOUS PROPOSE DE CONQUÉRIR!
!?
?
VOUS Y TROUVEREZ EN ABONDANCE DES FRUITS, DES OEUFS, DES CHAMPIGNONS, TOUT CE QU'UN RAT PEUT DÉSIRER. ET VOUS NE DEVREZ PLUS JAMAIS TRAVAILLER!..
ON A FAIM
... CAR NOUS RÉDUIRONS EN ESCLAVAGE TOUS LES ANIMAUX QUI VIVENT ACTUELLEMENT DANS CE PARADIS!
IL NOUS A COMPRIS!

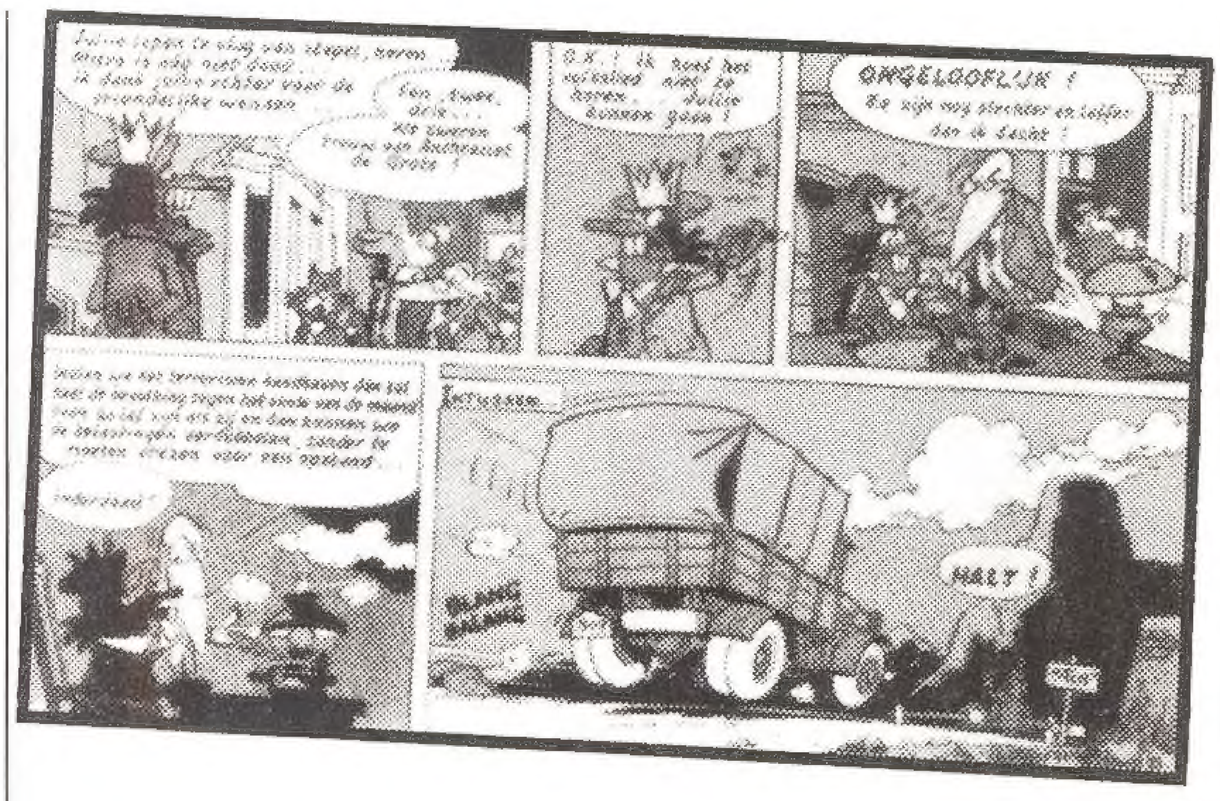

TIBOR LILLIPUT UITGAVEN

Rob van Eijck

AKIM of:
een Junglevorst onttroond

Een paar maanden geleden verscheen er in Stripschrift een uitvoerig artikel over de zogeheten Lilliputreeks, met helden als Tibor, Tarzan, Jezab, Akim, Fulgor en noem maar op. In het nummer dat u nu aan het lezen bent kunt u het tweede deel van dit epos vinden. En met alle respekt voor het gigantisch opzoekwerk dat door de heren Zielschot en Slotema verricht is, moet mij toch van het hart dat zij wat al te mild voor deze stripboekjes zijn geweest. De artikelen beperken zich weliswaar voornamelijk tot het geven van informatie en houden zich nauwelijks met het vellen van oordelen bezig, maar waar dit in enkele zinnen toch gebeurt, is de mening nogal positief. Over de Akimstrip zeggen de schrijvers o.a.: 'Men kan duidelijk zien dat de tekeningen van de eerste twee reeksen veel beter verzorgd zijn dan die van de derde reeks; '. . . terwijl Bitta altijd voor de vro-

lijke noot zorgt. En vaak zijn die grapjes best te pruimen.'; 'Toch maakte hij er voor die tijd een goed stukje werk van. Natuurlijk zijn de verhalen voor onze tijd nogal lachwekkend en tamelijk primitief (vooral in de begintijd), maar wanneer men geen hoge eisen stelt kan men zich nog steeds met Akim vermaken.'
Inderdaad, wanneer men geen hoge eisen stelt. Maar men moet toch wel ontzettend beperkte eisen stellen om de avonturen van deze Tarzanimitatie met plezier te kunnen blijven volgen. Het lijkt mij daarom nuttig om naast de positieve beoordeling die in Stripschrift verschenen is, ook wat kritiek te laten horen.
Helaas zal ik me moeten beperken tot enkele kritische kanttekeningen bij de avonturen van Akim, omdat dat de enige Lilliputserie is waaraan ik als jongetje van acht, negen jaar verslaafd was. Met twee dubbeltjes stevig in de hand holde ik regelmatig naar de dichtstbijzijnde sigarenhandelaar om het nieuwste deeltje van deze Jungleheld te kopen, waarna ik de belevenissen van de gespierde Witte Aap met rode oren las, en telkens weer herlas. Juist door het feit dat ik, en velen met mij, toen zo verslingerd was aan Akims avonturen zou je kunnen zeggen dat het een goede strip is. Eén kriterium om strips te beoordelen is de populariteit: als een stripverhaal goed verkoopt, dan is die serie goed. Het belangrijkste doel van een strip is immers de lezers te boeien en als een strip populair is, dan worden de lezers er kennelijk door geboeid. Uitgaande van dat standpunt zou je dus kunnen zeggen dat de Akimverhalen goede strips waren.
Maar je kunt ook een wat subjektiever uitgangspunt nemen en de strip kritisch op vorm en inhoud bekijken. En dan moet ik helaas vaststellen dat de Akimstrip, die mij vroeger zo wist te boeien, een puinhoop is, zowel in vorm als in inhoud.
De inhoud is gebaseerd op het bekende heldenpatroon:
Akim komt op voor verdrukten en weerlozen, hij schenkt grootmoedig genade aan overwonnen boeven - voor zover ze nog in leven zijn althans -, en redt zonder wrok lieden uit de nood die zich even tevoren nog uit argwaan als vijanden van de junglevorst hadden opgesteld.
De verhalen hangen van de toevalligheden aan elkaar, vaak worden de minst logische oplossingen gehanteerd en wordt Akim door puur toeval weer eens uit de moeilijkheden gehaald. De manier waarop de verhaaltjes verteld worden gaat met horten en stoten, waardoor er van tijd tot tijd pauzes in het verhaal vallen. En dat gebeurt dan niet op momenten dat het plot om een rustpunt vraagt, maar volstrekt willekeurig. De tekenaar was op zulke momenten waarschijnlijk een beetje moe geworden, want tientallen sprookjes op één dag tekenen valt niet mee.
De verhalen bevatten talrijke inkonsekwenties. Bijvoorbeeld, helemaal in het begin van zijn avonturen vindt Akim in de hut van zijn reeds lang overleden moeder, die nog altijd als skelet op de vloer ligt, een boek met afbeeldingen van dieren. Hij herkent de dieren op de platen en, zoals de tekst meldt, weet hij nu ook hoe ze heten! Dat houdt dus in dat Akim, die zijn hele leven in de jungle heeft gewoond en nog nooit kontakt met andere mensen heeft gehad, spontaan de kunst van het lezen machtig is.
Even verderop in het verhaal komt hij Rita tegen, die op zeker moment het woord 'leeuw' in de mond neemt; en de schrandere Akim weet direkt waar ze het over heeft, want dat woord heeft hij in het boek van zijn moeder gezien. Grote kolder natuurlijk.
Ook de taallessen die Rita hem daarna geeft door voorwerpen en lichaamsdelen aan te wijzen en zij bij name te noemen, lopen wat al te hard van stapel. Leg mij maar eens uit hoe Rita er in slaagt Akim het woord 'verstaan' , wat toch een abstrakt begrip is, in minder dan een uur bij te brengen. Dit zijn een paar kleine voorbeeldjes, maar zo gaat het in alle deeltjes door; een heleboel problemen worden gewoon verwaarloosd en met de losse hand onder tafel geschoven.
Akim dankt zijn leven menigmaal aan het feit dat zijn wrede tegenstanders uitgaan van de gedachte dat een kogel een te snelle dood voor onze held zou zijn, zodat men hem levend in handen poogt te krijgen, met

hun dien voor alle gevolgen van eigen gezondheid. Een andere slordigheid is dat Akim nu wel eens, dan weer geen macht over dieren heeft, al naar het voor een gemakkelijk verloop van de verhalen het beste uitkomt.
Soms wordt er nog een vage poging tot verklaring van dit verschijnsel gedaan, maar sluitend is die nooit.
De tekst is vrijwel overal van een stuitende simpelheid en lijkt gewoon tussen het tekenen door eventjes verzonnen te zijn; en misschien ging het inderdaad wel zo. De kommentariërende tekst is soms om te brullen van de lach en de tekst in zijn geheel is van een houterigheid die gelukkig maar zelden in de stripwereld wordt vertoond. Ik heb enkele stijlbloempjes bij elkaar gezocht, en bij een paar ervan kun je duidelijk zien dat de strip uit het Duits vertaald is: 'Gaan, maar kom nooit weer hierheen terug! '; 'Ik kon niet mee, omdat de gorilla me dood wou slaan! ' met als gevatte reaktie 'Dat is een lelijke streek! '; 'Antwoord! Of ik zal je door Kar aan het praten maken! '; 'Mijn God, wij zijn in de val! '; 'Span je goed in! Mark zal de inboorlingen ter achtervolging zenden! '; 'Van alle kanten schieten de altijd buitgierige krokodillen naderbij'. En zo zou ik nog wel uren door kunnen gaan. Dit zijn dan alleen wat stijlfoutjes, maar als je zou moeten optellen hoeveel taalfouten er in zitten, ben je nog veel langer bezig; vooral het juiste gebruik van de 'd' en de 't' aan het eind van werkwoordsverbuigingen levert nogal eens flink wat moeilijkheden op.
Tsja, en dan de tekeningen. Je kunt dan wel zeggen 'dat de tekenaar er voor die tijd een goed stukje werk van maakte', maar daar kan ik het onmogelijk mee eens zijn. Misschien waren er in het begin van de vijftiger jaren wel iets meer verhalen die technisch gezien op een primitiever niveau stonden dan tegenwoordig, maar hier bij Akim geeft de tekenaar blijk van een zó schrijnend gebrek aan tekentechnische kennis, dat het jaar waarin deze plaatjes getekend zijn totaal niet ter zake doet. Het is gewoon broddelwerk, dat kennelijk in de grootste haast op bijzonder slordige wijze op papier gesmeten is. Wat je wèl op rekening van het tijdsbeeld kunt gooien is de manier waarop negers voorgesteld worden als kwaadaardige of uiterst domme, bijgelovige wilden, of het feit dat veel schurken kaal zijn en Iwan heten, of mongolide trekken hebben. Maar het tekenwerk van Akim is gewoon tijdloos geklungel. De anatomie van de personen - waar zeker de tekenaar van een jungle-strip toch wel enige kaas van gegeten moet hebben - lijkt nergens op en de dekors worden met enkele strepen en vegen afgeraffeld. Ook de dieren, die toch een erg belangrijke rol spelen, zijn in de eerste delen wanhopig slecht getekend, hoewel dat later in de serie bij vlagen een stuk beter wordt. Maar de mensen blijven gedurende de hele Akimserie verkeerd geproportioneerd in elkaar zitten en zich buitengewoon houterig bewegen; op het punt van aktietekenen behaalt de maker eveneens een dikke onvoldoende. Kortom, het is slordigheid en onkunde troef.
Al met al deugt er weinig van de Akimserie en dat geldt ook voor vele andere Lilliputuitgaven, voorzover ik daar een blik op heb mogen slaan. En dat is dan ook de reden van deze galspuwerij waardoor, naar ik hoop, de weegschaal, die door de positieve geluiden van Zielschot en Slotema wat al te ver naar de jubelende kant was doorgeschoten, weer iets meer in evenwicht gebracht zal zijn.

We hebben geen tijd te verliezen, zig. Roep de dieren bij elkaar. Ik breng Mark naar zijn farm en laat hem daar geboeid achter. We treffen elkaar dan in de nabijheid van Jkomi's dorp
Goed, Akim. Ik haast ol.
3

1. Onderbroken verbinding. 2. Het verraad van de zeeman. 3. Akim's bondgenoten.

vervolg van artikel uit Stripschrift nr. 73

DE STRIPKUNST VAN MARTEN TOONDER

— — — De zelfspot (zie hierover ook **par. 6.C**) blijkt bv. uit het spel met de talrijke bustes van **HB** zelf in de hal, het trappenhuis en nagenoeg elke kamer; ook zijn portretten en foto's op muren en nachtkastjes. Pikant tegenspel geeft Panda, met zijn bustes in Huize Hobbeldonk. Hier worden de belangrijkste emotionele helden te kijk gezet in hun egocentriciteit. Van Tom Poes of Joris Goedbloed zullen wij nooit ergens een vergeelde foto aantreffen, laat staan een buste; zij stellen geen prijs op uiterlijk vertoon. De identifikatie - onder het nodige voorbehoud, zoals we in **par. 23** zullen zien - van Marten met **HB** klinkt ook uit de mond van de kunstenaar zelf: "Als je begrijpt wat ik bedoel slaat helemaal op mezelf; al die dertig jaren (klopt precies: in **1941** begon de **TP**-strip) probeer ik er achter te komen wat ik bedoel, wat ik wil zeggen. De reden van je bestaan moet je toch uit kunnen leggen". Dit is zeer belangrijke informatie over de bedoeling van Marten Toonder met zijn strip: hij is zijn eigen bestaan voortdurend aan het verantwoorden, aan het "verwoorden" om het preciezer te zeggen. Daar komt bij, dat hij "als kunstenaar de soort kinderlijke onbevangenheid heeft behouden, die voor elk werk van artistieke allure noodzakelijk blijft". Van der Veen geeft ons hier in een notedop een aantal karaktertrekken van Bommel bij elkaar. De ijdelheid van Marten Toonder legt Van der Veen als volgt uit: "Zijn behoefte om ook in de burgerlijke betekenis te slagen" is te verklaren uit het verzet van zijn ouders tegen Martens voornemens om striptekenaar te worden in plaats van dierenarts. We mogen deze verklaring (zie **Ss 57/58** van **sep./okt. 1973, p.18**) niet al te zwaar laten meetellen, want Martens vader blijkt in de oorlog al ijverig in de weer te zijn in de stripstudio van zijn zoon (**Ss 57/58, p.27**) en na de oorlog in de leiding te zijn opgenomen (**Bb, p.26**).

13. De luie dromer

Aan Paul Hellmann, in het Algemeen Dagblad van **2-5-1972** (blijkens **Bb, p.259**, ook in Het Vaderland afgedrukt), vertrouwt Marten Toonder toe: "in aanleg ben ik een ontzettend luie man", die liever "oeverloos wegdromen" wil. Hier blijkt Bomans, tegen het slot van zijn redevoering in **LRP 425, p.201-202**, gelijk te krijgen. "Aan tendens-verhalen heb ik een enorme hekel". Marten wenst geen "belangrijke boodschap" uit te dragen. Als er wel iets opvallends in een stripverhaal komt, is dat een gevolg van de "onbewuste neiging om iets uit je eigen levenssfeer tot uitdrukking te brengen". En de volgende stap is dan: "Het is belangrijk om gehoor te geven aan de dingen die in je bewegen: een verhaal is beter naarmate er meer innerlijke spanning in zit." Je bent dan aan het bezweren, wat Jung het "collectieve onbewuste" noemt. "Het is voor mij niet zo moeilijk om dat aan te boren", erkent Marten. Soms blijkt het samengaan van werkelijkheid en fantasie echter dermate opvallende vormen aan te nemen, dat hij (aldus Hellmann) gedwongen wordt zijn verhalen pijlsnel een andere wending te geven. Wij zullen de opname van de werkelijkheid in een paar stripverhalen in **par. 23** ter sprake brengen en voorbeelden erbij geven.

14. De Fens-formule

Kees Fens beperkt zich in De Standaard van **13-7-1973** (niet in **Bb** vermeld) tot een bespreking van tekstuele eigenschappen: de Bommelverhalen zijn geschreven in ouderwets retorisch, gedragen proza, waarin de romantische geheimzinnigheden rond slot Bommelstein opleven: zijn (= Toonders) hart doet hem retorisch schrijven, zijn verstand datzelfde ironiseren. De Fens-formule luidt dan: Toonder gebruikt bezielde retoriek met ironische ondertoon. Als voorbeeld geeft hij **LRP 277, p.214**: "Hij stond temidden van de andere Bovenbazen in het gastvrije ruilvertrek waar anders slechts het vreedzame geritsel van aandelen te horen was" Inderdaad bezield: de beursaktiviteiten worden beknopt maar beeldend ter sprake gebracht. En ook ironisch "gastvrije" en "vreedzame" zijn allesbehalve zakelijke beurstermen en dragen dus ironie.

15. Strijd op de kale vlakte

A. Veel trammelant veroorzaakte Ron Kaal met een rancuneuze bespreking van de gemakkelijk uit elkaar vallende en dus veel te dure, derhalve geenszins van jubileum-cachet voorziene behangsel-uitgave "Met uw welnemen", in Vrij Nederland van **3-10-1973** (**Bb, p.253, nrs. 7 en 8**). Kostelijk vind ik Kaals beschrijving van de "tom pouce". Hij zal velen de lust benomen hebben om nog ooit zo'n vla-gebakje in de mond te nemen. Mijn maag was tegen deze koene aanval bestand. Ik vermoed, dat Kaal zijn tom-poucen betrok uit vreetmuren of van een niet al te warme bakker. Hier in Rheden is een banketbakker gevestigd die uitstekend gebak levert, waaronder tom-poucen. Als Ron er zo eentje naar binnen slaat, keert mèt de herwonnen tom-pouce-lust ook de smaak in de Toonderstrips wel weer terug.

B. Hij heeft me nieuwsgierig gemaakt naar de vindplaats van Bommels bevolkingsregister: Ollie is oorspronkelijk "de zoon van een Texaanse oliebaron, een nouveau riche", die zich met geld in Europa "een kasteel en prestige heeft willen kopen, maar nimmer geheel geaccepteerd wordt". Wat de toespeling op Toonder zelf betreft, die laten we rusten. Ik wil graag die Texaanse terugzien. Als die is weggemoffeld uit de Oer Poes-uitgave van de Bezige Bij (**MV 2** en **B 28.2**; zie **Ss 19** van **juli 1970, p.5**), dan verdient het aanbeveling de oorspronkelijke tekst in Stripschrift te herdrukken.
Mooi korzelig vind ik Kaal in: "Het is inderdaad de katholiek-burgerlijke moraal die aan alle Toonder-verhalen kleeft (en ze voor mij onverteerbaar maakt)". Kan Kaal mij, na lezing van **Stripschrift 72, p.21**, eens wat omstandiger uitleggen waar die moraal ergens ligt? Ik ben geen onbekende op het katholieke en zeker niet op het burgerlijke terrein - we staan allemaal ingeschreven bij de Burgerlijke Bevolking, Ron zelf ook - maar soms ben ik zo blind als een kwartel, ik bedoel zo doof als een mol.
In zijn ijver, de Bommelstrip te herleiden tot de Donald Duck, komt Kaal tot prachtige maar niet goed gelijkende oorsprongen: **TP** is een heruitgave van Mickey Mouse, **HB** de blunderende Goofy, Wammes Waggel Gijs Gans, Bulle Bas zomaar een politiehond uit Duckstad, Bul Super Boris Boef met sigaar, Sickbock de Wijze Geit met ruitjesjas uit de Bruintje de Beer-strip van Mary Tourtel. Spelbreker Ron Kaal is dan de Grote Boze Wolf, in de Panda-strip optredend als de altijd woedende (teveel tom-poucen gegeten hebbende) graaf Isen-Grim.
De Bommelverhalen waren getekend door Fred Julsing en bedacht door Lo Hartog van Banda.
In **VN** van **1-12-1973** bestreed **JG** deze aanval op het auteurschap van zijn broer. Na de interviews met Adriaan van der Veen en Paul Hellmann was dat echt niet meer nodig geweest, ook ondanks de nadere "onthullingen" van Ron Kaal in diezelfde **VN**-aflevering. Het Toonderlegioen roert zich daar stevig. Ik mag Ron Kaal graag lezen, dat is de waarheid, ook al kost deze bekentenis me de sympathie van het Toonderlegioen, maar in dit geval heeft zijn persoonlijke binding aan de Toonder Studio's zijn altijd boeiende subjektieve stellingname ongunstig beïnvloed. Een verkeerd gevallen tom-pouce, zullen we maar zeggen. Zand erover. Schuurt de maag.

16. Het psychisch dagboek

A. Even boeiend als de interviews met Van der Veen en Hellmann is het gesprek van Toonder met Cees Straus in het Haarlems Dagblad van **17-11-1973** (**Bb p.259**; herdrukt in de Amersfoortse Courant van **5-1-1974**). 'Ik ben een heel ernstig man', zegt Marten, 'ik neem mijn werk ook ernstig. Ik zou daarom ook niet willen zeggen dat ik een humoristische strip maak'. Hoewel een eerdere opmerking daarmee in tegenspraak is: 'De strip is uit hoofde van zijn vorm niet serieus'. Ik krijg tot mijn verwondering de indruk, dat Toonder hier nog altijd gebukt gaat onder de ontische grollen van Donner

(zie **par.5.D**). Evenals bij Hellmann komt bij Straus de verhouding stripverhaal-werkelijkheid aan de orde: 'Een strip mag nooit de werkelijkheid benaderen' (waarom eigenlijk niet?). Dat deed Hollewijn wel, en daarom moest die serie gestopt worden. 'Succes brengt met zich mee dat je de kans loopt onmachtig te worden, je gaat jezelf herhalen'. Een kriterium voor het toch doorgaan is voor Marten: 'Ik stel als maatstaf dat je je kunt verliezen in een strip'. Deze persoonlijke behoefte zijn we al eerder tegengekomen, het helderst geformuleerd bij Van der Veen.

B. Over de verhaalstruktuur zegt Marten zelf: elk verhaal heeft 'een begin, een tussenmoot, een klimax en een eind dat zo goed mogelijk op het begin moet rijmen'; dat begin is altijd 'een evenwicht', dat verstoord moet worden om het verhaal op gang te brengen; het einddoel is altijd herstel van het evenwicht. Bij de bespreking van de ambivalente houding van **HB** tegenover het avontuur (zie **par.11.B**) is dit 'herstel van evenwicht' nader uitgewerkt. Gekombineerd met Martens verklaringen, dat hij in zijn Bommelstrip allerlei spanningen afreageert (bij Hellmann) en dat met name in de hoofdfiguren **HB** en **TP** (bij Van der Veen), kunnen wij deze uitspraken samenvoegen in de zekere konklusie, dat de Bommelstrip voor Marten Toonder fungeert als psychisch dagboek. Wij komen er in **par. 21** op terug.

17. Verschoven konflikten

A. De beschouwing van Peter Berger in Het Vaderland van **24-11-1973 (Bb, p.252 nr.11)** bevat een niet helemaal onware, maar toch zeker niet gelukkige bespreking van het duo **HB-TP**. Tom Poes is daarin het onbevangen kind zonder karakter. Dat onbevangene lijkt me volstrekt onhoudbaar; **TP** is Panda niet. En die karakterloosheid lijkt me een nawerking van de hetze tegen **TP** bij - misschien - Van Hattum (zie **par.11.C**), maar zeker bij Geel (zie **par.10.B**). **TP** is de jeugdheld, die vooral uit alles-waarnemende ogen bestaat, wat een geleidelijke deformatie van het normale kattegezicht tot gevolg heeft gehad. Die kijkende ogen, als beeld van het heldere bewustzijn van **TP**, maken hem tot een alles-weter.
Zeg, dat 'onbevangene', wordt dat nog wat?
Als jeugdheld wordt **TP** een weerloze genoemd zonder kracht maar met veel slimheid. **HB** is de domme volwassene, die zich ontwikkelt tot een dromer van een groots en edel bestaan.

B. De thematische verschuiving (deze term wordt later wel uitgelegd), die Peter Berger in de Bommelstrip signaleert, omschrijft hij als volgt: eerst vochten **TP** en **HB** het eeuwenoude generatiekonflikt uit (bij gebrek aan materiaal kan ik dit niet dadelijk weerleggen, maar ik betwijfel dit sterk), daarna gaf de auteur de innerlijke konflikten weer tussen een eigen, oorspronkelijke leefwijze en de burgerlijke beschaving (op abstrakt niveau: de strijd tussen intuïtie en verstand, zegt Berger). Als argument voor deze stelling voert hij de verschijning van menselijke wezens in de Bommelstrip aan in plaats van dieren, daar waar de magische wereld bestreden wordt: Pee Pastinakel, Magister Pas, de Zwarte Zwadderneel, Terpen Tijn en Prlwytzkofsky. In de derde, tevens laatste fase is de konfliktstof verschoven naar de polen magie en wetenschap. Ik vraag me af, welk verschil er is met de tweede fase. Overigens is de stelling weerlegbaar, waarmee Berger de verschijning verklaart van menselijke wezens vanuit een toegenomen belangstelling van Toonder voor magie (zie **par.23**).
De interviews in de dagbladen brengen kostbare getuigenissen van Marten Toonder over de betekenis van zijn strips voor zijn eigen leven. Ook geven ze materiaal dat gebruikt kan worden bij de analyse van afzonderlijke verhalen. Aan de opmerking over de nare ervaringen met dagbladinterviews, die we tegenkomen in **Stripschrift 70, p.11**, kunnen we gerust voorbijgaan, daar wij alleen die ondervragers hebben gelezen, die naar mijn indruk volkomen te goeder trouw zijn geweest.

18. Het huwelijk Marten Toonder-Het Stripschap

A. Om praktische redenen heb ik nagelaten de gestencilde afleveringen van het vakblad voor strippofielen, Het Stripschrift, op informatie over de Toonderstrips te onderzoeken. Voor het merendeel van de lezers zijn deze afleveringen onvindbaar. In de bibliotheken zijn ze ook niet. Het gaat hier om de nrs. **0 tot en met 7**. Mondra vermeldt in **LRP 277, p.288**, de **nrs. 4/5 en 6** (zie **ook Ss 49/50, p.30**), maar we mogen wel aannemen, dat die informatiebronnen in zijn eigen bibliografie verwerkt zijn.
De Tom Poes-aflevering, **nr. 8/9 (aug./sep.1969)** wordt besproken in **par.20.C**, de Hollewijn-nummers **12 (dec.1969;** hierbij ook **nr.29/30** van **mei/juni 1971, p.4)** en **71 (nov. 1974)** heb ik nodig in **par.26**; het Kappie-nummer, **23, (nov. 1970)** in **par. 25**. Het Panda-nummer, **15 (maart 1970)** bevat een artikel van R.H.Fuchs, waar ik de matteklopper overheen heb gelegd in **Stripschrift 70, p.5** en **nr. 72, p.21**, zodat het hier verder onbesproken kan blijven; Panda-nummer, **70**, komt in **par.24** aan de beurt.
De scherpzinnige speurder Cornelis Jan Aarts ruimde in dubbelnummer **37/38 (jan./febr.1972, p.7-8)** een paar Bommelstrip-problemen uit de weg. Een kleinigheid is de precieze datum, waarop deze stripserie gestart is, nl. **16 maart 1941**, wat in de Bommelbijbel verwerkt is. Belangrijker is de vergruizing van een al te mooie legende, die Tom Poes al voor de tweede wereldoorlog in Argentinië en Tsjechoslowakije laat optreden. Marten Toonder staat nota bene zelf aan de wieg van deze legende, waarin de - verder onbekend gebleven - stripheld Don Sombrero voor **TP** moest doorgaan.

B. In nr.57/58 (sep./okt. 1973, p.18-28) vergast Cor Laurens ons op een onderzoek naar het onbekende oudste stripwerk van Marten Toonder in de jaren **1933-1946**. Hij heeft niet alleen spektakulair speurwerk verricht (**p.18** en **22**), maar in een gesprek met Toonder zelf aanvullende gegevens gekregen (**p.19-22**). Bovendien had hij een interview met René Zwartjes, die op de Toonder Studio's heeft gewerkt (**p.27-28**).
De levensschets van Toonder die Laurens geeft blijft onmisbaar naast die van Mondria in de Bommelbijbel (**p.13-17**). Wij vinden hier belangrijke biografische toelichtingen op de dagbladinterviews. In de schijnbaar onserieuze stripwereld (interview-Straus) kan Marten Toonder met kinderlijke onbevangenheid (interview-Van der Veen) toegeven aan zijn neiging om iets uit zijn eigen levenssfeer tot uitdrukking te brengen (interview Hellmann). Het doel van deze aktiviteit is, dat het waarom van het bestaan achterhaald wordt; nu al ruim dertig jaar is Marten daarmee bezig (interview-Van der Veen). Martens geboorteplaats Rotterdam blijkt dan de havenstad te zijn, die model heeft gestaan voor Rommeldam. Zijn Groningse vader, kapitein op de grote vaart, inspireerde hem voor Wal Rus in de Bommelstrip en de Groningse Kappie in de Kappiestrip. De reis naar Argentinië en het kontakt met de Disney-medewerker Dante Quinterno in Buenos Aires leggen de aanleiding vast, die Marten definitief heeft doen besluiten zijn leven te wijden aan de stripkunst. Bovendien begrijpen we nu ook, hoe Ron Kaal aan zijn kolderieke stelling komt, dat de Bommelwereld een imitatie van Duckstad zou zijn. De onhoudbaarheid van die stelling komt in **par.23** aan het licht. De Argentijnse reis geeft ook een achtergrond aan de Argentijnse legende van Tom Poes.

C. De afgedrukte prenten in het artikel van Laurens geven waardevolle informatie over de grafische prehistorie van de Bommel-, Panda- en Kappieserie. De serie Ukkie en Pukkie **(1933-1939)** levert de tovenaarsfiguur Hokus Pas (prent op **p.20**) aan de Bommelstrip, maar ook enige verhalen, met name aan **MV 7** en **14**; Toonder vertelt dit zelf op **p.22**, de prenten staan op **p.26**. Het motief van de toverspiegel in **MV 7** is in **MV 15** herhaald (zie **p.27**). De Thijs IJs-serie, die niet van Toonder alleen is, bevat blijkens de

prent op **p.19** de voorlopers van **TP** en **HB** (Dicky Dons en Thijs IJs) en van Joris Goedbloed (Sim). Hond Bello uit de gelijknamige strip (zie **p.20**) verschijnt in **MV 4** als Wolle Waf (zie bv. **aflev. 85-86**).
Misschien wil de meesterspeurder Laurens - eventueel met behulp van het Stripdocumentatiecentrum van de Amsterdamse universiteit - een nieuwe selektie uit dat oude materiaal in Stripschrift publiceren, waarin hij die prehistorie nader uitwerkt. Het nut van zo'n publikatie ligt natuurlijk in het belang voor onze kennis van de vier grote Toonderstrips. Het onbekende jeugdwerk van Toonder heeft alleen historische, geen aktuele waarde.
Autoriteit P. Hans Frankfurther waarschuwt ons in **nr.61 (jan.1974, p.15)** tegen het gewemel van fouten en blunders in het werk van Laurens. Hoewel het toch weer niet zo ernstig blijkt te zijn, want hij neemt niet de moeite ons in een afzonderlijk artikel op de hoogte te stellen van de niet-verkeerde feiten. In de alleszins betrouwbare Toonderstory van Stripschrift wordt Laurens' werk trouwens niet weerlegd; een deel ervan is zelfs in de Bommelbijbel terechtgekomen (**p.18**, verantwoord op **p.17**). Wij verkopen Frankfurthers waarschuwing dus door aan de windhandel.

19. De Toonder Story

A. Een nieuwe informatiestroom begint te lopen najaar **1974**, als de 'Toonder Story', vanaf **nr. 68/69**. De teksten van Mondria op **p.4-8** zijn terug te vinden in **Bb, p.13-34** en **p.40**.

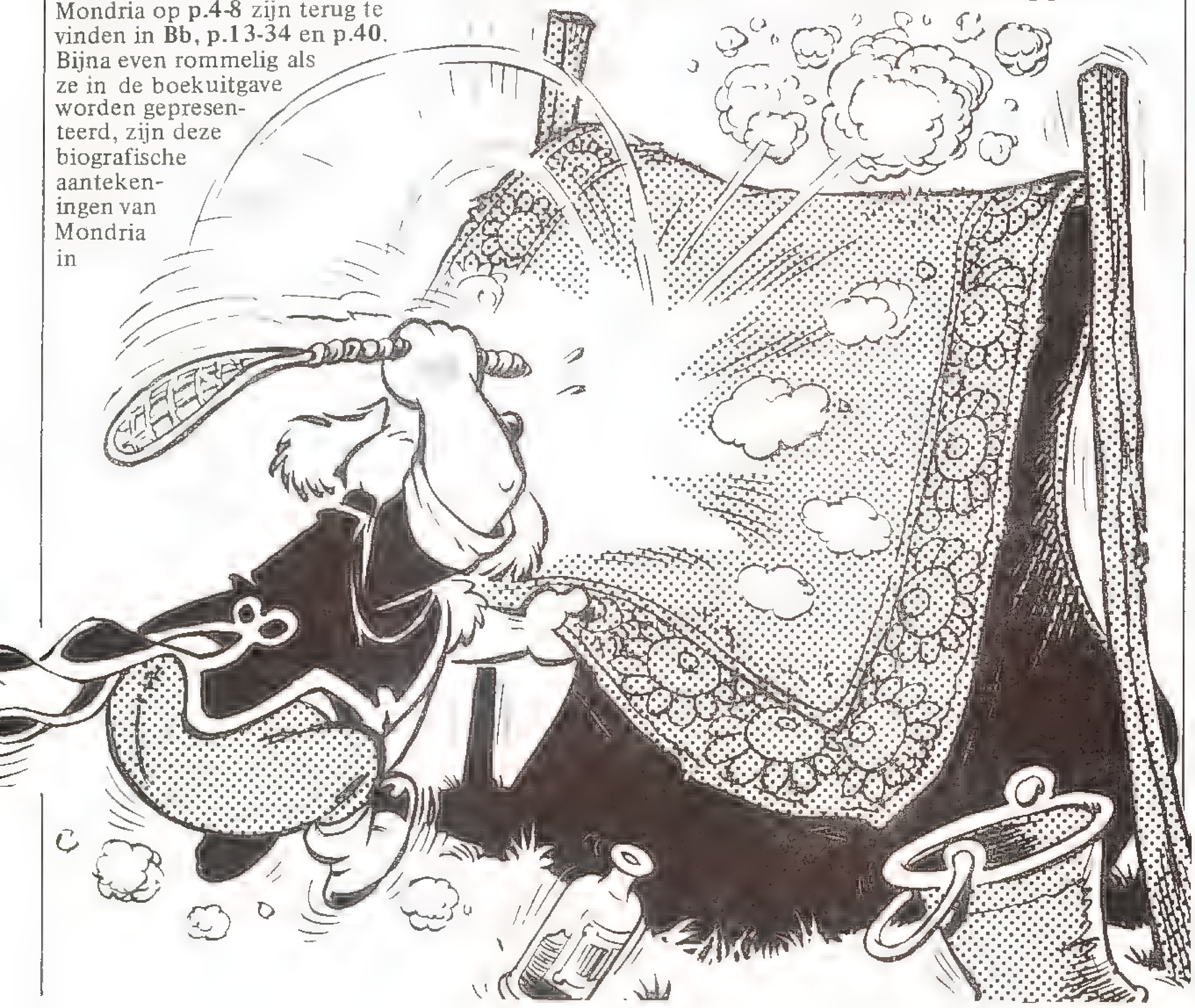

Bijna even rommelig als ze in de boekuitgave worden gepresenteerd, zijn deze biografische aantekeningen van Mondria in de **Stripschrift**-aflevering afgedrukt. Met de grootste moeite kom je aan de weet, dat Mondria drie levensfasen onderscheidt, nl. **1912-1932**, **1932-1952** en **1952** tot heden. We krijgen veel belangrijk materiaal over de Toonder Studio's, en de al eerder besproken weerlegging van enige legenden. Het interview van Rob Richard met een topfiguur van de Toonder Studio's toont nog eens de belangrijke positie van dit kreatieve centrum aan in de geschiedenis van de Nederlandse stripkunst, met ook de nadelen ervan voor bv. de werkelijk kreatieve medewerkers.
B. Jan Gerhard Toonder werkt zijn eigen studie over de ontwikkeling van de Bommelstrip, in **LRP 310, p.221-225**, nader uit in het artikel op **p.13-16**. Mondria doet hetzelfde op zijn eigen - rommelige - manier in de Bommelbijbel, **p.35-55**.
Met ironische pret lezen wij, op **p.14**, dat Marten zijn eerste Tom Poes-verhalen liet schrijven door zijn vrouw, omdat hij niet durfde te schrijven. We denken dan aan Jan Gerhards goocheltruc in **LRP 310**, die wij hem in **par.7.A** hebben zien uithalen. Het scheelde niet veel, of **JG** liet nu de balans tussen de grafische en de literaire talenten van zijn broer naar de andere kant doorslaan. Met bloedend hart zien wij Marten de schrijfpen opnemen, en na wat angstvallig voor de buitenwereld verborgen gehouden tekstproeven waagt Marten de grote sprong; prompt herinneren we ons ook Martens onvoorzichtige bekentenis uit **par.7.C**. Achteraf kunnen we nu zeggen, dat we hem dankbaar moeten zijn voor zijn sprong, want zijn taalgebruik is inderdaad van hoge kwaliteit, hoger - om maar eens iets te noemen - dan het officieel literaire werk van zijn broer **JG**. Vergeten we weer niet, dat we volmondig moeten erkennen, dat deze ontwikkelingsschets van **JG** recht heeft op onze dankbare bewondering.
C. Van een mij niet geheel onbekende auteur is het Pandaverhaal in **nr.70**, waarin o.m. een vergelijking wordt gemaakt tussen Panda en **HB** zonder voorkennis van Jan Gerhards opmerking hierover in het vorige nummer, **p.16**. Joris Goedbloed is er echter niet in geslaagd, de dominerende rol van **HB** in de Bommelstrip te imiteren in de Pandastrip.
Het interview met alweer een topfiguur uit de Toonder Studio's bevredigt onze interesse in die stripfabriek, maar bezorgt ons vooral een ontroerende anekdote over de jaloerse Marten Toonder, wiens strips in het buitenland minder grif verkocht werden dan de niet voor niets zo geliefde Eric-strip van zijn medewerker Kresse.
D. In het laatste nummer van **december 1974** geeft een jeugdig kritikus er blijk van, het Pandaverhaal uit **nr.70** wat al te vluchtig te hebben gelezen, zodat hij de auteur volop kans geeft met de simplistische matteklopper te zwaaien, wat onder het dreigend oog van scheidsrechter Paul Newman dan ook inderdaad gebeurt.
Deze schermutseling geeft ons overigens wel te denken. Als er in het kleine (?) stripwereldje onder geloofsgenoten nou al onenigheid ontstaat, mogen dan de kenners van de Nederlandse kerkgeschiedenis niet vrezen, dat binnen afzienbare tijd het Toonderlegioen uiteen zal vallen in allerlei sekten?
Een profeet voorziet al de afsplitsing van de Kleine Kapel Tom Poes, waarvan de belijdenisartikelen misschien in dit artikel al te vinden zijn, de Bommel Beweging, de Herders van Goedbloed, de Heiligen der laatste Hollewijndagen en de Kappie Kerk. De grote Anti-Wiel-Beweging zal voortrollen onder hogepriester Ron Kaal. Laat kardinaal Mondria er eens voor zorgen, dat de eenheid bewaard blijft!
Eigenlijk zou ik hier ook de Bommelkoeriers moeten bespreken, maar ik heb er geen en laat dit monnikenwerk dus graag aan een ander over. Nadere bestudering vragen ook de artikelen van H.J.Marsman en Uittenboogaard (**Bb, p.251** en **259**); het laatste wordt in **Stripschrift 47/48** op **p.46** geprezen. Ik vind het nu op onwetenschapppelijke wijze welletjes.

20. De Literatuurkrant en de Bommelbijbel

A. Aan de Literatuurkrant van uitgeverij Knippenberg te Utrecht, een bijlage bij **nr.3** van haar serie Bulkboeken (**januari 1973**) zou ik voorbij kunnen gaan, omdat de tekst van de voorpagina in de Bommelbijbel opgenomen is (zie **Bb, p.252, nr.9**), de tekst van **pagina 2** woordelijk overgenomen is uit de foldereditie van Mondria's Bommelbibliografie, nl. het hoofdstuk 'Marten Toonder' (op **p.1-2**) en de tekst van **pagina 6** eveneens (nl. het hoofdstuk 'Tom Poes en Olivier B. Bommel' op **p.2-3**).
De twee overblijvende teksten bevatten echter een paar passages, die de moeite van kennisneming waard zijn. Aangezien deze literatuurkrant over enige tijd wel tot de moeilijk terug te vinden bronnen zal behoren, pleeg ik er wat citaten uit.
Christa Koot (**Bb, p.253, nr.5**) tikte fragmenten over uit een vraaggesprek, dat in **1972** was uitgezonden door de radio. De gespreksdeelnemers waren vragensteller Ed Peereboom, Marten Toonder, psychiater Plokker, Bezigè Bij-direkteur Geert Lubberhuizen en de Jan Hein Donner van **LRP 250**.
Een psychiater moet Toonder in een brief over **MV 79** (in **LRP 425**) hebben geschreven: 'De argwaners beveel ik altijd aan bij mijn studenten, omdat daar een prototype voor schizofrenie in voorkomt'. Plokker zegt over datzelfde verhaal: 'Ze zijn zo vaak teleurgesteld dat ze niet kunnen geloven dat nog iemand goede bedoeling met ze kan hebben. Dit type van argwanende paranoïd ingestelde mensen ontmoeten

we in de psychiatrie vaak.'
Over maatschappijkritiek in zijn Bommelstrip zegt Toonder: 'Nou dat vind ik een ontzettend duur woord. Ik zou het zo niet willen noemen, nee. Als ze gericht zijn op de realiteit, dan is dat omdat de realiteit erg aanspreekt. En ik denk tsjee, daar zit een idee in voor een verhaal. Niet omdat ik iets te vertellen zou hebben, ik ben geen profeet of volksleider. Ik heb geen wijsheid' (lacht).
De Marten in Bommel ontlokt de auteur het kommentaar: 'Die uiterlijke gelijkenis klopt niet, die innerlijke overeenkomst waarschijnlijk wel. Dat uiterlijk is toevallig. Maar elke figuur die je maakt moet wel op jezelf lijken, want het is een gedeelte van jezelf'. (zie ook **par.12.B**). Van Wammes Waggel zegt Toonder: 'Hij is de enige wijze van de verzameling, maar dat komt omdat hij de 'fool' is, de dwaas.'

B. De tekst van Theo Uittenbogaard (**Bb, p.259**) bevat onmisbare uitspraken over de magische wereld van Marten Toonder, die bevolkt wordt door 'fairies', ofwel elfjes en aardmannetjes. Toonder legt uit: 'Waarschijnlijk zijn fairies lelijke gedrochtjes, naar menselijke maatstaven. Maar ze zijn daarnaast heel machtig. Als je dus zegt: het zijn gedrochtjes, dan zijn ze zo machtig dat ze zich wreken.' 'Ze hebben voor ons geen enkele funktie. Ze leven in een parallelwereld. Een wereld die ergens naast de onze is. Die door de onze heenloopt, maar die totaal anders is. Met andere normen, een andere moraal.' 'Ze zijn aards, dat wil zeggen: aard-gebonden. Als de aarde zou vergaan, vergaan zij ook. Een onsterfelijke ziel zit daar niet in. Ze zijn zelf wel onsterfelijk. Zolang de aarde bestaat, bestaan zij ook. Maar er zit een eind aan.' Het gevoel zit hun dwars, 'dat ze zo één met de natuur zijn, dat ze met de natuur vergaan. En daarom - er zijn nog allerlei dingen, - zijn ze zo jaloers op de mens.' 'Ze hebben een kracht. Een potentie, die sterker is dan de onze. Een vibratie, als ik het zo noemen mag. Dus je kan er ook door geïnspireerd worden.' En de konklusie luidt dan voor Toonder: 'Je leert dat er andere wetten zijn. Andere dan de natuur. Dan praat je niet meer over wetenschap of over geloof, of zoiets'. 'Het gevoel van goed en kwaad, dat is een elementair iets, dat diep in ieder mens zit.' Dat noemen we geweten. 'Dat kan je wel van de fairies leren, want daar geldt dezelfde universele kennis van goed en kwaad.' Deze uitspraken ontlokte Frank Wiering de stripkunstenaar tijdens de opnamen van zijn film 'Een eenvoudige doch voedzame maaltijd', die op **29 december 1972** door de KRO op de televisie uitgezonden is.
C. Terecht geniet de Bommelbibliografie van Mondria grote faam. De ontstaansgeschiedenis ervan, beknopt weergegeven op **p.251** onder **nr.5**, is de moeite van het onthouden waard. De verschillende stadia hebben namelijk nog altijd een eigen, onvervangbare waarde.
De lijst in **LRP 277** van **september 1968** geeft de volledige titels van de Bommelstrip, een later vervallen, onontbeerlijke luxe. Bovendien wordt er een lijst gegeven van de vaste bevolking van de Bommelwereld, hoewel de opgave van het eerste optreden van elke figuur in de latere edities verbeterd moest worden. De spelling van de eigennaam van de Duitse natuurkundige is aangepast aan de **LRP**-uitgaven, dus Prlwytzkofsky; de verschillende spellingen van de markies zijn naam halen 'gelukkig' het vrije 17e-eeuwse spellinggebruik weer op. Onbetrouwbaar is de inleiding op **p.269** geworden.
De lijst in **Stripschrift 8/9** van **september 1969** heeft het grote voordeel, dat de toelichtingen nergens zo helder zijn als daar. Als ik iets niet snap, kijk ik altijd in die oude lijst.
De folder van **januari 1972** bevat een beknopte levensbeschrijving die niet zo warrig is als de 'definitieve' en die het best als veilige basis naast de gegevens van Cor Laurens gebruikt kan worden (zie **par.18.B** en **20.A**). De toelichtingen zijn betrouwbaar. De figurenlijst is vervangen door een opgave van ieders eerste optreden met behulp van de betreffende prentjes, maar ook hierin zijn fouten blijven staan.
D. De kern van de definitieve versie, de Bommelbijbel van **september 1974**, is natuurlijk de catalogus **MV** op **p.174-248**. Het is te betreuren, dat Mondria heeft nagelaten alle eerste afleveringen van de stripverhalen te voorzien van de datum, waarop die strip in de dagbladpers verschenen is. Dat zal bij het motievenonderzoek, dat nog op gang moet komen, een belangrijke rol gaan spelen. Ik mag hem hierbij de studie van de voortreffelijke CISO-uitgaven warm aanbevelen. De overzichten van de stripseries Suske en Wiske (**nr.7** van **november 1971**) en van Nero (**nr. 4** van **september 1971**), om er maar een paar te noemen, zijn voorbeeldig. Daar ligt de norm. Voor een man als Mondria moet deze norm geen onoverkomelijke problemen opleveren.
Een klein roffeltje met de matteklopper moet ik uitdelen voor de literatuuropgave op **p.251-259**. Waarom niet een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de informatiebronnen in boekvorm, die in bereikbare tijdschriften, en de interviews, recensies en andere beschouwingen in de dag- en weekbladpers? In de lijst op **p.253** mis ik bij Adriaan van der Veen de vermelding NRC; de auteur van de NRC-tekst van **p.252**, **nr.6**, moet worden opgevraagd en volledig gegeven. In de inhoudsopgave op **p.5** behoort bij elke paragraaf de werkelijke auteursnaam te staan. Nu kom je er pas na veel zoeken achter (**p.60, 111, 119, 252** en **253**), wie wat geschreven moet hebben; en dan blijf ik nog twijfelen bij sommige paragrafen.
Hoofdstuk **3** is van Mondria, **3.1** van Cor Laurens; **3.2** komt uit de Telegraaf van onbekende datum in **1941**, **3.3** uit Het Vrije Volk van **25 augustus 1949**. Hoofdstuk **4** is van Mondria, **4.1** en **4.2** komen uit de foldereditie van zijn Bommelbibliografie. Hoofdstuk **5** is van Mondria, **5.1** van een onbekende auteur in de NRC van **3 januari 1969**, **5.2** van R.Godthelp, **5.3** van M.Mendels en **5.4** van Mondria. Hoofdstuk **6** is van Mondria, **6.1** van R.Godthelp; hoofdstuk **7** van Mondria, **7.1** van Fred C.Meijer.
De herkomst van de drie opgenomen stripverhalen wordt ook pas na lang speurwerk in de katalogus (via **p.210** dan tenslotte) duidelijk.
Dit is het ernstigste bezwaar dat ik tegen de Bommelbijbel heb: hij is nog moeilijker te hanteren dan het spoorboekje; hij geeft zijn geheimen pas na langdurig en hartgrondig gevloek prijs.
E. De herdrukte Bommelverhalen zetten de Bezige Bij-traditie, die eenstemmig door het Toonderlegioen verafschuwd is (**par.7.C**) voort. Ze zijn praktisch gesproken onleesbaar. Alleen de geloofsfanaat offert zijn ogen er aan op. Weggegooide pagina's dus.
Ware alleen **OV 2**, De maanraket, in Skarabee-stijl herdrukt, iedereen zou blij geweest zijn. Nu zijn er zo'n 20 pagina's verknoeid. Daar had mooi het begerenswaardige artikel van Uittenboogaard kunnen staan (zie **par.19.D**).
Wat ik ook mis, dat is de lijst met de bekende stripfiguren, die toch wel ergens een plaatsje had kunnen krijgen. Nu moet iedereen die zelf samenstellen, op **p.280** bv., aan de hand van de prentenreeks, die over de **pagina's 15-87** is uitgesmeerd. Slot Rommelstein en de Oude Schicht zijn nu ook opgenomen (**p.32 en 25**). Het debuut van de markies is verbeterd in **MV 25** (**p.61**); bij Hokus Pas (**p.24**) moet worden opgemerkt, dat die al in **MV 3, afl. 65**, door Anne-Miebetje genoemd wordt. Pikkin (**p.21**) wordt in **MV 1** nog niet name genoemd. Dat het dwergje van **MV 1** inderdaad Pikkin is, vertelt Henk Kabos ons (**Ss 14, p.8**). Graag wil ik weten wanneer zijn naam voor het eerst valt.
Een problematische aanvulling krijgen we in Zwadke Kornelisz (**p.71**), over wie de folderversie op **p.16** ook al weet te vertellen, dat hij in **MV 44** op een aldaar onbestaanbare aflevering al genoemd zou zijn. Wat is er nou waar?
Dankbaar zijn we wel voor de aanvullingen met Amos W. Steinhacker en zijn secretaris Steenbreek (**p.87**), hoewel daar weer Nahum Grind ontbreekt (**MV 104, afl. 4959-4960**).
F. Na deze waslijst van klachten durf ik amper meer aan de kwaliteiten van de Bommelbijbel te beginnen. De biografische schets bevat waardevolle gegevens, de presentatie van de hoofdstukken 3 en 4 is erg rommelig, Mondria springt veelvuldig en kwiek van de ene tak op de andere, zodat je op het laatst de draad kwijt bent. Je weet ook naderhand niet meer wat je waar zoeken moet. De tussenstukjes in deze hoofdstukken hadden ergens achteraan moeten staan, dan was al veel gewonnen. De Telegraaftekst is interessant als illustratie bij de Argentijnse legende van Tom Poes (zie **par.18.A** en **18.B**). Tom Poes blijkt in deze jeugdjaren een vrouwelijk angorapoesje te zijn geweest, wat een adembenemende diepte geeft aan de seksuele raadsels van de Bommelstrip. Het knipsel uit Het Vrije Volk informeert ons over de snelle Europese verspreiding van Tom Poes. Hoofdstuk **4** is bruikbaar als vergelijkingsmateriaal naast de schets van Jan Gerhard Toonder (zie **par.19.B**). Hoofdstuk **5** bevat een boeiende pennestrijd, waaruit Mondria zelf op **p.111-112** begrepen blijkt te hebben dat de inleiding op **MV 104** van Rob Godthelp meer zwakke dan sterke kanten heeft. Had Mondria Marjolein Mendels haar scriptie kunnen aftroggelen, dan hadden we vele wèl waardevolle pagina's erbij gehad (denk nog maar eens aan **par.7.E**).
Ik kan het niet helpen, dat mijn bespreking van de grote Bommelbijbel wat kritischer is uitgevallen, dan mijn bedoeling was. Zoals Mondria op **p.60** zelf al zegt, staan wij 'aan de vooravond van werkelijk wetenschappelijk onderzoek' van de Bommelstrip. Zijn eigen boek is daarbij volstrekt onmisbaar, mits bij de volgende druk van zijn standaardwerk rekening kan worden gehouden met mijn - en anderer - kommentaren (zie ook nog slot **par. 5.D**). Het is uit eigenbelang, dat we op gekorrigeerde herdruk aandringen. De Bommelbijbel van nu is inmiddels als een soort zakagenda in gebruik. Intensief in gebruik, maar daar kan hij gelukkig tegen!
We zijn nu gewapend voor de behandeling van de bijzondere onderwerpen. Daarover de volgende keer.

Domien ten Berge

advertentie

STRIP! POSTBUS 374 EINDHOVEN

Bedankt iedereen, die op de vorige advertentie gereageerd heeft. Hopelijk ontvangen we op deze pagina ook zo veel reakties. We hebben weer ons best gedaan zoveel mogelijk strips te verkrijgen. Je zoeklijsten kun je ook nog steeds opsturen evenals lijsten met te koop aangeboden strips.
Natuurlijk zijn alle onderstaande strips ook te ruilen tegen andere strips:

Baard en Kale: In Midden-Amerika (zonder kaft)	f 35,00
Oscar en zijn geheimen	f 85,00
Hokus-Pokus-Pas	f 27,50
Witte Hand	f 12,50
Beroemde levens: Witte helm	f 19,50
Jean Memor	f 24,50
Karamel en Romules	f 85,00
Bessy - alle delen verkrijgbaar.	Prijzen op aanvraag.
Blauwe Sperwer: De avonturen van (Harde kaft)	f 37,50
Het parel-eiland	f 47,50
Kaap Nul	f 29,50
Blondie en Blinkie: de nieuwe avonturen van	f 85,00
in Mexico	f 45,00
Stilte, we draaien	f 35,00
Dan Cooper (harde kaft) de blauwe driehoek	f 39,50
Dick Bos, complete serie 2	f 1,25 per stuk.
Guust Flater, deel 1, 3 en 5	f 9,50
Kim Devil: 1. verloren stad	f 37,50
2. de stad waar de tijd stil staat	f 25,00
3. de verdwenen wereld	f 25,00
4. Het mysterie van de witte god	f 25,00
Complete serie Kim Devil	f 95,00
Lombard: de witte ruiter (harde kaft)	f 35,00
de raadselachtige mr.Barelli (harde kaft)	f 55,00
Harold de Viking (harde kaft)	f 19,50
Ouwe Niek's 3 t/m 10	f 12,50
1 en 2	f 15,00
Robbedoes (harde kaft) Er is een tovenaar	
in Rommelgem	f 29,50
Panda (knipsels) en de yo-yo-jager	f 10,00
(knipsels) en de meester-verzamelaar	f 10,00
Marten Toonder: Wolle Klave	f 15,00
Olle, Birre en Holle	f 8,50
Koning Hollewijn: de Flutters	f 8,50
Marion - Avontuur in Parijs	f 8,50
Ons volkske: album 1,2 en 3	f 19,50 per stuk.
Panda (boekje) en de meester gemaskerde	f 17,50
Kappie: de vreemde kolenlading	f 15,00
Tom Poes en het slaagsysteem	f 50,00
Bommellegende (origineel)	f 30,00
Collectie Jong Europa en Favorietenreeks meeste	
albums.	Prijzen op aanvraag.
Kuifje - meeste delen	f 9,50
(behalve Kuifje in Congo)	f 29,50
Red Rijder nrs. 3, 4 en 6	f 37,50
Vlaamse Suske en Wiskes	prijzen op aanvraag
Tommy Tullen - 4 delen	per deel f 37,50
Geen Salami voor Philomeen (harde kaft)	f 29,50
Meeste Nero's nog steeds	f 2,50
Bijna alle Robbedoes albums (voor prijzen zie vorig	
nummer Stripschrift).	
Hoempapa, de roodhuid (harde kaft)	f 37,50
Rode Ridder (oude druk) meeste titels voorradig.	

Het bovenstaande is niet het enige wat we in voorraad hebben. Zoek je een bepaalde strip, schrijf ons dan even een briefkaartje.
Degenen die regelmatig op de hoogte willen blijven van al de nieuw binnengekomen strips kunnen ook een briefkaartje sturen. Ze ontvangen dan regelmatig een lijst van ons.

FREDERIK ERNEST KROEZEMAN

Hij is geboren op 30 juni 1924, te Ipoh (Maleisië). Hoewel hij geen speciale tekenopleiding genoten heeft bleek dat hij een geboren tekenaar was. Na zijn internering in een Japans kamp, waar hij vele kamptaferelen op rijstpapier tekende, werd hij militair in het Britse leger. In 1949 kwam hij in Nederland. Na enige maanden bij V en D te hebben gewerkt kwam hij in dienst bij de Avanstudio's te Den Haag (o.a. enige tijd Smidje Verholen). Ook hier bleef hij niet lang. Na ongeveer een half jaar ging hij werken bij de Geesink Studio's. Hier specialiseerde hij zich in het reklamevak: reklamefilm, reklamestrips (o.a. Ko de Koe, voor een wikkel van een fles van de Friesche Vlag) en de beroemde Geesink poppenfilms. De enige strip waar hij aan werkte in deze periode was Tekko Taks, de strip van Henk Kabos. In april 1959 verliet hij de Geesink Studio's en richtte een eigen studio op, maar het was geen zakelijk sukses en na de opheffing werkte hij enige tijd free-lance. Hij illustreerde in boeken en in tijdschriften. Hierna werkte hij een anderhalf jaar bij de Toonder studio's (1962), waar hij studio-chef was, hij tekende o.a. de Tom Poes dagstrip. Vlak voor zijn vertrek begon hij met de balloonstrip 'S.S.Anna', een strip over een oude stoomboot. Voor de Toonder Studio's heeft hij twee verhalen getekend, waarvan het grootste gedeelte op free-lance basis, SS Anna is o.a. verschenen in de Telegraaf. In 1964 kreeg hij opdracht van De Zwaan om rechter Tie verhalen te tekenen, de teksten werden verzorgd door Dr.R.H.van Gulik. Deze strip heeft Kloezeman, en heel terecht, zijn grootste roem bezorgd. De serie Rechter Tie telt 19 titels waarvan er 5 in drie boekjes zijn uitgegeven door Wolters Noordhoff, te Groningen. In 1965 ging Kloezeman weer bij Geesink werken en hij tekende nog enige tijd in de avonduren de rechter Tie strips. Tot vandaag de dag is hij bij Geesink in dienst waar hij aan tal van produkten werkt en heeft gewerkt. Frits Kloezeman is getrouwd, heeft drie kinderen en woont in Amsterdam.

BOB VAN DEN BORN

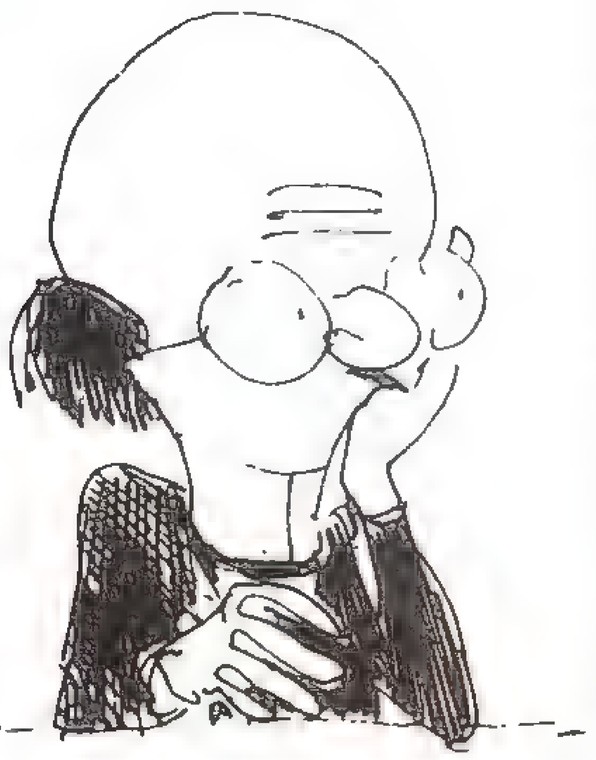

Bob van den Born is geboren op 30 oktober 1927 te Amsterdam. Na de middelbare school volgde hij de opleiding voor tekenleraar (akte NA) aan de Rijksnormaalschool te Amsterdam. In 1953 slaagde hij maar het lesgeven lokte hem niet en hij probeerde zijn cartoons en illustraties in een soort karikaturale reportagevorm over o.a. toneel en politiek (dit in navolging van de Engelse tekenaar Ronald Searle) bij dag- en weekbladen te slijten. Bij Het Parool lukte dit. Het Parool trok cartoontekenaars aan, o.a. tekenaars van het opgeheven blad Mandril. Bob van den Born werd zich bewust dat die reportagestijl hem niet lag en hij ging verder met cartoons en (portret) karikaturen, voornamelijk voor Het Parool. De vraag naar cartoons verflauwde na enige tijd en hij zocht naar andere mogelijkheden om zijn tekeningen regelmatiger te kunnen plaatsen. Uit een aantal cartoons met hetzelfde (natuurkundige) onderwerp is de Professor Pi strip ontstaan. In zeer korte tijd produceerde hij een honderdtal afleveringen en het Engelse blad 'Time en Tide' publiceerde in 1954 een groot aantal. In de Parool bladen verscheen Professor Pi als dagstrip in de maand januari 1955. Eerst publiceerde Het Parool eenmalig een twaalftal afleveringen in haar week-end bijlage, deze waren een keuze uit de Time en Tide publikaties. Vanaf de dagelijkse Parool afleveringen zijn alle stroken genummerd. Bob van den Born tekende 2929 afleveringen voor Het Parool, de laatste verscheen in december 1965. Professor Pi is zijn enige strip, de afleveringen zijn in tal van landen verschenen. Uitg. Arcanum en de Morsige Roerganger hebben in 1970 een bloemlezing van Professor Pi uitgegeven en deze uitgave is in 1973 in Italië verschenen. Aloha publiceerde vanaf nummer 12 (1971) regelmatig afleveringen. In Stripschrift verschijnen sinds februari 1975 eveneens afleveringen. In de jaarlijkse cartoonuitgave van Uitg. Diogenes Verlag te Zürich zijn diverse cartoons van Bob van den Born opgenomen.
Hij heeft een aantal boeken geïllustreerd en boekomslagen getekend. Van 1955 tot ongeveer 1971 boetseerde Bob van den Born karikaturen van bekende personen, hiervan maakte hij foto's die gepubliceerd werden in diverse bladen. Vanaf ongeveer 1968 maakte hij een aantal beelden voor Madame Tussaud. Sinds 1973 tekent en schildert hij; zijn werk oogst veel lof. Hij exposeerde o.a. in Zürich en Bergen NH. Bob van den Born trouwde in 1953 en heeft 4 kinderen. In 1957 verhuisde hij van Amsterdam naar Heilo en sinds 1973 woont hij in Alkmaar.

FRITS
HOEZEMAN

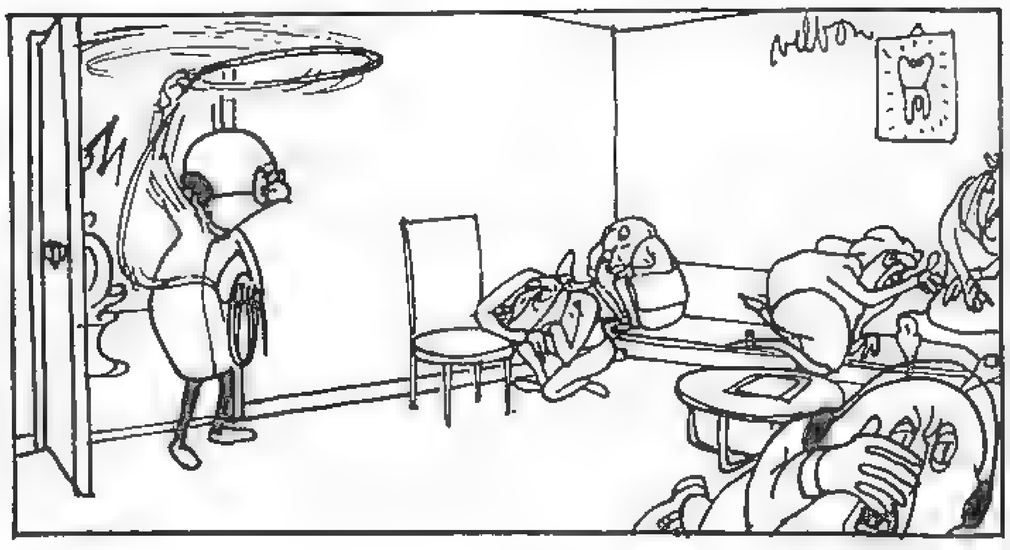

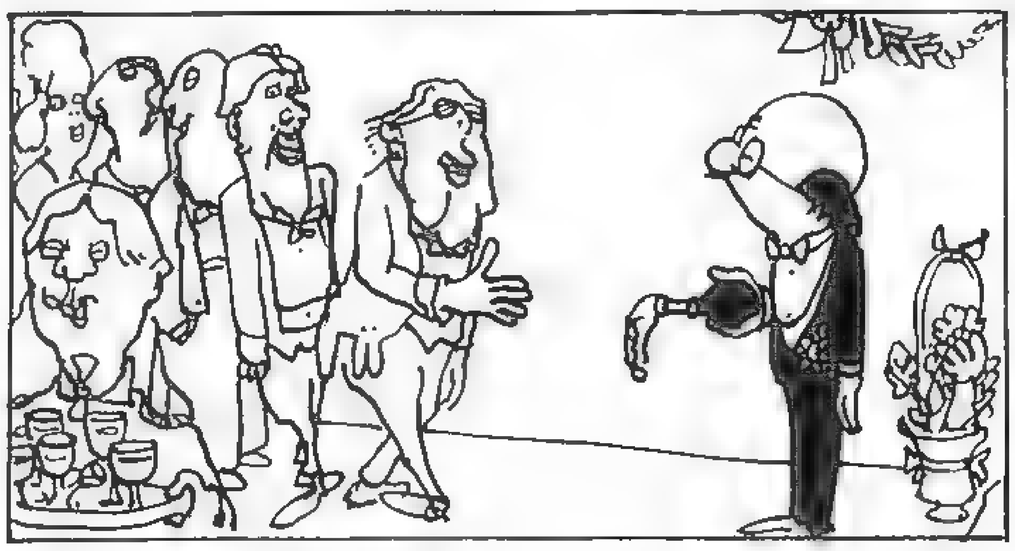

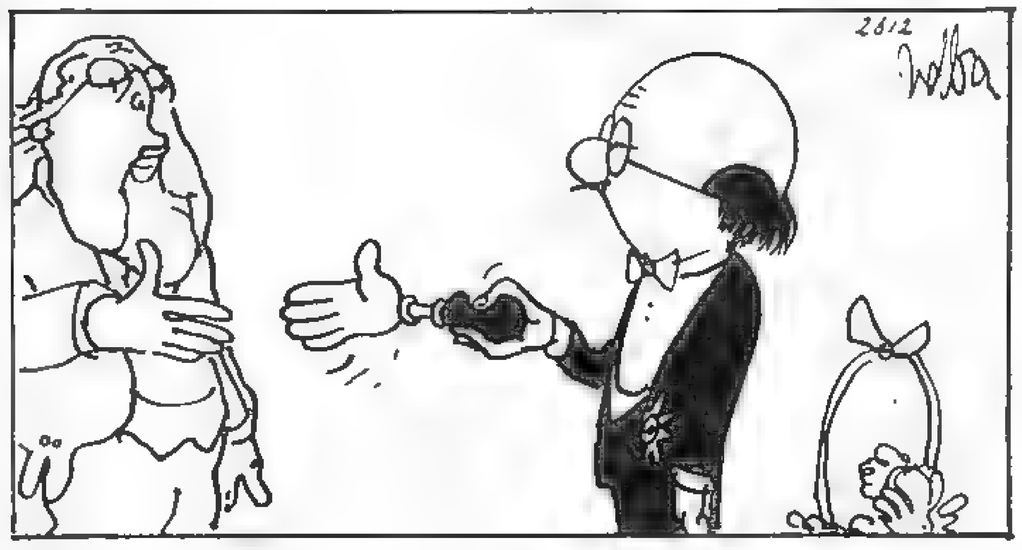

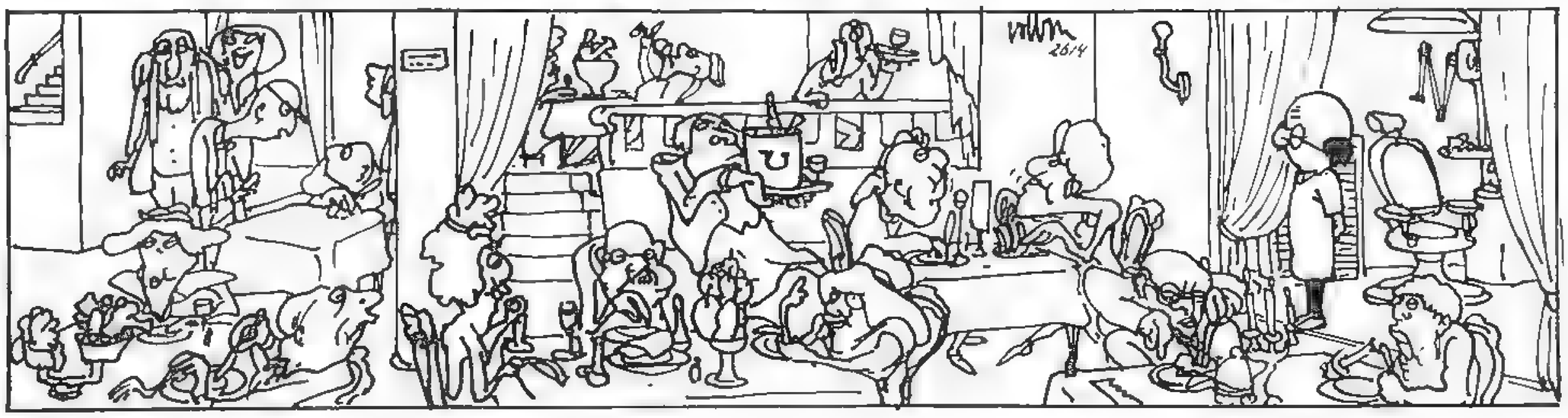

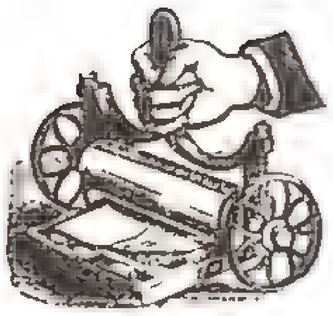

PO STRIP TUM

Geachte Redaktie,
Het was mij geen genoegen, te moeten merken dat mijn Toonderstudie gebruikt is voor een roddelrubriek op de vier laatste pagina's. De naam van de zakelijk leider van Toneelwerkgroep Proloog wordt daarin misbruikt. Ik draag toneel en opera, zowel van linkse als van rechtse signatuur, een warm hart toe. Na de vieze hetze tegen Proloog is een dergelijk goedkoop suksesje volkomen misplaatst. Mijn tweede bezwaar geldt het giechelige gesol met Toonder, alleen maar om de lol. Op de derde plaats valt het me op, dat de samensteller van die pagina's met commerciële stripprostitutie zijn inspiratie voor de volle 100 procent heeft gehaald uit mijn Toonderartikel, waarvan toen par. 1-20 bij u en dus ook de drukker lag. De kritische lezer kan hieruit vermoeden, dat ik mij op enigerlei wijze met die praktijk zou hebben ingelaten.
Mijn geesteloze navolger heeft niet begrepen, dat mijn kritiek op zaken gericht is: ik wil waardevolle informatie en documentatie scheiden van overbodige rommel. Ik streef naar verantwoorde oordeelsvorming over stripkunst, of die nu van mij dan wel van een ander komt. Wie in mijn artikelen zwakke plekken vindt, of al mijn geschrijf waardeloos vindt vanwege een slechte grondslag, krijgt in mij een medestander. Mijn commentaren zijn speels, om de lezer niet in slaap te laten vallen. Van elke kritikus heb ik alle goede informatie dankbaar aanvaard. Ik beschouw hen als mijn vrienden, omdat ze stripliefhebbers zijn. Wetenschappelijke arbeid is altijd oordelend. De roddelrubriek op de laatste 4 pagina's hebben daarentegen maar één doel: sensatiezucht prikkelen om de goedkope lol alleen, ongeacht of er personen in hun eer en goede naam worden aangetast. Deze commerciële toer blijkt ook uit de Top-Tien-lijst op pag. 2; alsof de stripliefhebber zelf niet kan bepalen wat goed is en wat rommel. Die bestsellerslijsten zijn goed voor Telegraaf-publiek. Ik vind die nieuwe koers wel best, maar wens aan zoiets geen bijdragen te leveren. Voor mijn stripartikelen zoek ik dan wel andere publikatiekanalen.
Jammer voor de eerlijke, moeizame arbeid van het door en door integere Stripschrift. Kees de Bree was niet te beklagen in zijn kritische rubriek, waar hij tegen zware commerciële golven moest opzwemmen. Abonnees als ik zijn hem dankbaar voor zijn altijd betrouwbare kritische arbeid. De stijging van het aantal abonnementen is niet uit de lucht komen vallen! Als de roddelpraatrubriek opgeheven is, kun je weer op mijn medewerking rekenen. Het Stripschrift is het enige vakblad geweest op stripgebied, bestond het niet, ik had niet eens aan een Toonderstudie durven beginnen.
De literaire kwaliteiten van de uitgever neem ik met een pondje zout. Zo voortreffelijk als de vormgeving van het blad geweest is, zo rommelig is het nu. Mijn artikel barst van de zetfouten. Bovendien is er zetsel verkeerd geplaatst (op pag. 5, bovenste regel 4e kolom: en op pag. 6 4e kolom onderaan). Het artikel breekt zomaar ergens in par. 12 af i.p.v. aan het slot van par. 11. Ik beloof een volledige lijst met verbeteringen van zetfouten. Tijdnood, ontstaan door verwisseling van drukker, zal hier wel een hoofdrol gespeeld hebben. Maar andere publicisten zullen er niet door worden aangemoedigd bijdragen te leveren, vrees ik.
Hopend op terugkeer naar de betere tijden,

Domien ten Berge, Rheden.

Geachte redactie, beste lezers, lieve lezeresjes,
Wat moet je nou met zo'n brief?
Moet je iemand, die dermate vervuld is van zichzelf en zichzelf zo ernstig neemt nog antwoorden? En als je dat doet, hoe moet dat dan? Kort, ironisch? Beslist niet. Ironie stuit af op dit pantser. Serieus dus? Waarschijnlijk is dat de enige manier om tot dit duidelijk niet tot relativeren in staat zijnde brein door te dringen. Wil ik dat? Nee, dat wil ik eigenlijk niet? Toch is het noodzakelijk mijn weerzin te overwinnen en deze curiositeit van repliek te dienen, aangezien er in het epistel verschillende min of meer ernstige en onware aantijgingen staan jegens mij en de redaktie van Stripschrift. Daarom:
Domien ten Berge,
Ik ken je niet en ik wil je niet kennen. Je bent een geborneerde ijdeltuit, die bol staat van wantrouwen en vooroordeel. Je bent dermate van jezelf vervuld, dat je er zonder meer van uit gaat, dat jouw artikelen een inspiratiebron zouden zijn voor mijn werk.
Je gaat zelfs zover te veronderstellen, dat de redaktie mij jouw artikelen heeft laten lezen, voordat ze gepubliceerd waren. Merkwaardig type, denk jij nou echt, dat ik mijn tijd zou verknoeien met dat onleesbare materiaal, dat jij uit je kromgetrokken tenen weet te halen? Meen jij nou echt, dat die gortdroge stuf, die jij opdient als essay over de Toonderkunst (het woord alleen al) voor mij verteerbaar is?
Jij hoogmoedswaanzinnige! Twintig (20 !) dagen lang heeft Stripschrift, mij normaal over de post thuisgestuurd, bij mij in de leesbak gelegen, voordat ik, daartoe gedwongen door jouw paranoïde brief, die een volledig verbijsterde redaktie mij ter hand stelde, alleen daardoor gedwongen dus, ik de moed had me door dat pretentieuze pseudo-wetenschappelijke braaksel heen te worstelen. En nog weet ik niks meer over Tom Poes of Bommel dan ik al wist, behalve dan, dat ik begreep, dat Tom Poes of welke humoristische strip dan ook aan jouw humorloze brein volledig verspild is. Hoe haal jij het in je hersens om juist over zo'n strip te gaan schrijven?
Alsof er al niet genoeg gewauwel over Poes en Bommel bestaat! Zet je oog- en oorkleppen eens af, misschien geniet je dan nog eens van het werk van Toonder, in plaats van het alleen te beschouwen als materiaal, dat kan dienen voor jouw egotrip!
En jij praat over commerciële stripprostitutie! Jij parasiet! Geen letter zou er uit jouw fikken komen als Toonders werk niet bestond om daarvoor misbruikt te worden.
En donder op met je bezwaren over het gebruik van de naam Kommer 't Passertje! Kommer 't Mannetje is een vreemde, komische naam van een, naar ik aanneem, helemaal niet komische of vreemde man, die hoogstwaarschijnlijk meerdere malen op stang zal zijn gejaagd door grapjes, die gemaakt werden over die naam. En misschien ook helemaal niet, hetgeen voor hem zou pleiten. Ik heet Matena en werd als kind Tomaat genoemd. In een strip heette ik Matelaat en Mateloos. Nou en? Goedkoop? Dat maak jij niet uit! Kommer 't Mannetje was een naam, die mij trof en die ik via een omzetting kon gebruiken voor een figuur; inderdaad, Kommer 't Passertje. Goedkoop? Voor mijn part! Ik heb geen boodschap aan jouw prijslijst! En verder moet je wel helemaal naf en van God verlaten zijn om te denken, dat het gebruik van zo'n naam iets te maken heeft met Proloog of hetzes tegen Proloog. Dat zijn redenaties, die thuishoren in de tijd van McCarthy en consorten. Verdachtmakingen in de beste tradities van Van Veenendaal.
En daardoor haal ik een goedkoop succesje? Prima! Dat is altijd nog meer dan jij ooit zult halen!
Giechelig gesol met Toonder? Je hebt er gewoon niks van begrepen, maat! Maar hoe maak ik jou nou duidelijk, dat hier niet gesold werd met Toonder, maar met geheel andere fenomenen, t.w. fanzines en via dat medium weer met non-valeurs, zoals er vele gedijen aan de periferie van het stripwezen, hier gepersonifieerd in een nutteloze, maar o zo van zijn belangrijkheid overtuigde kadreur en een zg. tekenaar van het jaar?
Hoe kan ik jou nou vertellen, dat het gebruik van een grote naam als Toonder nou juist de niemandalligheid van zo'n kadreur des te geaccentueerder doet overkomen?
Hoe kan ik jou nou de techniek van de parodie uitleggen als er geen enkel orgaan in je donder zit, dat dat zou kunnen opnemen en verwerken?
Waardevolle informatie en documentatie scheiden van overbodige rommel? Streven naar verantwoorde oordeelsvorming over stripkunst?
Quatsch! Woordkak om je eigen ego te strelen! Je vertelt niks en je hebt niemand iets te vertellen, behalve jezelf!
Jouw commentaren speels?
Grote God, waar ligt de grens van blindheid voor eigen tekortkomingen?
Wetenschappelijke arbeid?
Laat het door je professor lezen en promoveer er voor mijn part op, vooropgesteld, dat de man dat lezen overleeft.
Met jouw mening over de toptien veeg ik mijn gat af!
Onze Lieve Heer beware de uitgevers en lezers als jij gaat bepalen wat goed en slecht is.
Dus jij wenst geen bijdragen meer te leveren? Godlof wat mij betreft en dat dezelfde God die andere publicatieorganen en hun lezers bijsta!
De 'roddelpraatrubriek', een éénmalige publicatie, geproduceerd en betaald door Ger van Wulften, (die bovendien dit jaar voor twaalf tekenaars de mogelijkheid schept in Stripschrift vier pagina's te publiceren, hetgeen een zeer nobel particulier initiatief is), begon en eindigde bij het januarinummer, dus vanaf nu staat je geweten je weer toe mee te werken. Als je bijdragen aan Stripschrift ook maar enigszins waardevol waren, zou ik zeggen, dat je een luizige chanteur was om te dreigen je medewerking te weigeren. Maar zo belangrijk ben je niet, dus ik zal je artikelen met nog groter genoegen overslaan, dan ik altijd al gedaan heb.
Dus jij hoopt op terugkeer naar betere tijden? Dat kan! Sodemieter op naar je universiteit of school of wat dan ook en publiceer de rest van je gewrochtsels in je dagboek. Dan breken, althans voor mij, weer betere tijden aan.
O ja, wees maar niet bang, dat de kritische lezer denkt, dat jij je met mijn praktijken bezig gehouden hebt! Daarvoor ontbreken jou ten ene male de kwaliteiten.

Dick Matena

BESTUURS MEDEDELINGEN

ADRESSEN BESTUURSLEDEN

Martin Wassington, voorzitter, van Mourik Broekmanstraat 11'', Amsterdam, 020-171332
John van der Mark, sekretaris, Suze Robertsonstraat 56hs, Amsterdam, 020-935310
Wil Soyer, penningmeester, Overtoom 536', Amsterdam, 020-166113
Kees Helderman, bestuurslid, Zocherstraat 60''', Amsterdam.
John M.Willemse, bestuurslid, Dorus Rijkershof 5', Amsterdam
Hans Stoovelaar, funktionaris, Schumanflat 46, Uithoorn.

Het Stripschap stelt zich ten doel de waardering te bevorderen van de strips. Ook de Stripantikwariaten werken aan dit doel mee en naast een zakelijke instelling is bijna overal een ideële doelstelling aanwezig. Gewaardeerde publikaties als *Strip voor Strip, Professor Pi en Bommelbibliografie* zouden anders nooit het daglicht hebben gezien.

Het zou erg fijn zijn, als alle stripliefhebbers niet alleen hun oude strips, maar ook hun nieuwe strips bij de Stripantikwariaten kopen. Bovendien ontvangen *Leden van Het Stripschap*, (behalve bij Lambiek en Wammes), op vertoon van hun Stripmaatschapskaart *10% korting.*
Hans Stoovelaar

KENT U DE STRIPANTIKWARIATEN?

Amsterdam:
Drukwerk
Mauritskade 113.
Lambiek
Kerkstraat 104
Richard
Rombout Hogerbeetsstraat 78

Den Haag:
De Blauwe Lotus
Klimophof 3
De Blauwe Lotus
Leyweg 1244
Panda
Frederikstraat 151

Rotterdam:
Nero
Zwaanshals 215
Old Comic House
Frits Ruysstraat 28
Wammes Waggel
St.Mariastraat 3

Groningen:
Henkus en 10
Oude Ebbingestraat 47

Bussum:
Wammes
Laarderweg 10

AGENDA

Jaarplanning 1975 van Het Stripschap.
22 maart Ruilbeurs Trefcentrum Delft Phoenixstraat 66
500 m. v.a. station Delft
10 mei Algemene Ledenvergadering, veiling en ruilbeurs in Leiden.
27 september Stripdag (incl. ruilbeurs en andere manifestaties in Dordrecht.
8 november Ruilbeurs in Groningen.
13 december Algemene Ledenvergadering, ruilbeurs in Amsterdam.

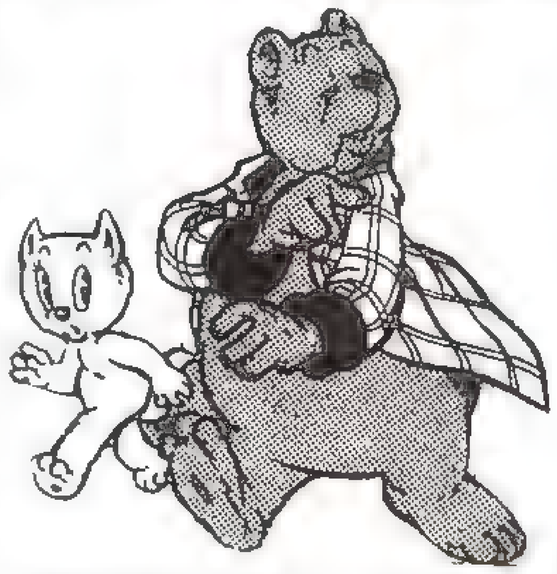

BOMMEL-UITGAVEN

De legale Bommelreeks, uitgave van De Bezige Bij in samenwerking met Het Stripschap. Een uitgave, goedgekeurd door het Simplistisch Verbond en de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen.Allereerst een woord van dank aan alle leden en abonnees, die massaal en enthousiast voor deze uitgave intekenden en daardoor de uitgave mogelijk maakten.
Onze excuses voor het niet bijsluiten van een acceptgirokaart in Stripschrift no. 73. Omdat wij bang waren voor uitvallen, besloten wij op het laatste moment deze los te verzenden.
Een speciaal bedankje is op z'n plaats voor het oplettend lezertje J.v.d.B. uit B., die ons er op wees, dat **MV 16** De Bergmensen, destijds geheel kompleet (en niet met 6 manko's) in de **David** serie is verschenen. Hartelijk dank heer J.v.d.B. uit B., wat dacht je wat, onze mededeling in **Stripschrift no.72** was gebaseerd op de 2e druk van de Bommelbibliografie. Dit Meesterwerk bevat dus kennelijk ook enig Broddelwerk, reeds.
De 1e set van 2 boekjes (set A) bestaat uit:
MV 5 De Drakenburcht
MV 16 De Bergmensen
Iedereen, die inschreef en betaalde, ontvangt één dezer dagen set A in huis.
Half april verschijnt de 2e set van 2 boekjes (set B) bestaande uit:
MV 6 Het Verdwijneiland
MV 17 Het geheim van het Noorderlicht
Eind juni volgt de 3e set van 2 boekjes (set C) en wel:
MV 7 De reuzenvogel
MV 22 De Meester-Schilder
Het Verdwijneiland, waarin professor Sickbock, Kapitein Walrus en niet te vergeten De Albatros, voor het eerst voorkomen. Dit verhaal is nog nimmer in boekvorm verschenen.
Het geheim van het Noorderlicht, waarin Heer Bommel niet meedoet, eerder verschenen in de **David** serie, maar nu kompleet met de destijds ontbrekende 5 afleveringen.
De reuzenvogel- destijds verschenen bij De Muinck - nu met de originele tekeningen.
De Meester-Schilder met de introduktie van Terpen Rijn.
Ook dit verhaal werd eerder bij **David** uitgegeven echter met 5 manko's. De uitgave van nu is kompleet.
De winkelprijs is f 7,50 per set van 2 boekjes.
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde prijs van f 6,50 per set.
Abonnees van Stripschrift betalen bij voorintekening f 5,50 per set.
De voorintekening sloot 1 februari. Spijtoptantenabonnees en Nieuwe Abonnees kunnen zolang de voorraad strekt nog inschrijven door het overmaken van f 16,50 voor 1 serie van set A-B-C op postgrio 3291121 t.n.v. Penn. Het Stripschap Speciale Uitgaven, Postbus 104, Uithoorn.
Hans Stoovelaar

TANTE LENY PRESENTEERT

Terwijl naties wankelen en de aarde op haar grondvesten schudt, weet een handvol vastberaden tekenaars een bijna onmogelijke opgave te volbrengen:
Tante Leny presenteert!
– een meesterlijk tijdschrift voor meesterlijke mensen
– een absolute must voor alle stripfanaten.
Normale abonnementsprijs f 9,50 voor 7 nummers.
Leden van Het Stripschap en abonnees van Stripschrift betalen de gereduceerde prijs van slechts f 7,50 voor 7 nummers.
Betaling over giro 3291121 Penn. Het Stripschap Speciale Uitgaven, Postbus 104, Uithoorn met vermelding T.L.P.
Hans Stoovelaar

FANZINES EN MAGAZINES

door Kees de Bree

Striprofiel, 1e jaargang nr.10. Een uitstekend tijdschrift waarin ditmaal een interview met tekenaar Gerrit Stapel (o.a. Otto, Huon de Neveling etc.) Als bijlage bij Striprofiel 10 wordt als apart boekwerkje het komplete 5e verhaal van Huon de Neveling, 'De zwarte zalm' geleverd. Dit verhaal werd door uitgeverij De Schorpioen, op verzoek van Gerrit Stapel, niet herdrukt in de onlangs bij die uitgeverij verschenen reeks van Huon. Alleen dit verhaal maakt het natuurlijk al waard om Striprofiel aan te schaffen. In dit 10e nummer ook veel aandacht aan de naderende verdwijning van de tijdschriften Pep en Sjors. In dit kader zijn interviews met chefredacteur Joop Feytes en Ger van Wulften (grafisch ontwerper, die o.a. werkt voor Semic Press en Oberon) en tekstschrijver Dick van Beek opgenomen. Uiterst leerzaam! U krijgt zo een goed idee van de manier waarop grote uitgeverijen te werk gaan. Verder nog een overzicht van de inhoud van de eerste tien nummers van Striprofiel. Een abonnement op Striprofiel kost u f 9,— voor 10 nummers. Te storten op giro 316045 tnv M.J.de Meulder. Leeuwerikstraat 29, Wormerveer. Prijs van een los nummer f 1,35 en da's niet veel voor zoveel interessant en aardig leesvoer.

Il fumetto, nr.16, november 1974. In dit driemaandelijks verschijnende fanzine een lang artikel over detective Nat Pinkerton verhalen, de strip 'Pippo e la Pace" door Jacovitti (7 pagina's lang, 6 stroken per pagina), een artikel over de strip Jack Hilton en over de maker Carlo Cossio + een herdruk, een overzicht van de klassieke amerikaanse strips die in de jaren '30/'40 in het blad La Risata verschenen zijn en als klap op de vuurpijl 2 'Taunda'-stripverhalen van de amerikaanse meester Frank Frazetta. Door de grote pagina's en de groot afgedrukte tekeningen komt zijn werk hier extra tot zijn recht. Verder nog recensies en een artikel over Salga Riana. Maar het mooiste blijven natuurlijk de Frazetta en Jacovitti-strips. Te verkrijgen via: Il Fumetto, t.a.v. G.C.Cuccolini, Via Paolo Fabri, 88 - 40138 Bologna, Italia.

Barks & Co nr.2. Een Deens blad dat geheel en al gewijd is aan Donald Duck's grootmeester Carl Barks. Het 1e nummer is al uitverkocht terwijl er al 250 aanvragen zijn binnengekomen voor een 2e druk. En zo gemakkelijk leest het Deens toch niet weg. In nummer 2 van de Barks story een artikel over oer-Donald Ducken en andere klassieken, een skandinavische Carl Barks index + supplement, een lijst van speciale uitgaven tussen 1950-1956, een artikel over Donald Duck in Holland, een interview met Barks, een interview met Floyd Gottfredson over de Mickey Mouse personages, een artikel door Freddy Milton en Daan Jippes over het restaureren van oude strips (bij verminking of als bepaalde platen zijn weggeraakt), een artikel over de Noorse Donald Duck en tot slot datgeen wat het geheel extra aantrekkelijk maakt voor de Nederlandse Barksliefhebbers: Een origineel manuskript van een Donald Duck verhaal (2 pagina's lang). Uiteraard bevat het tijdschrift vele unieke illustraties. Het adres dat ik vorige keer genoemd heb om nummer 1 te bestellen is gewijzigd. Men kan Solo-Haefte, Carl Barks 2 alleen bestellen bij: DET LILLE VORLAG, Juni Alle 79, 2730 Herlev, Denmark. Prijs Dkr. 6,85 over te maken op København postgiro 212986. Denemarken.

Inkt nr.2 waarin een interview met Ever Meulen (tekeningen o.a. in Humo en Tante Leny), een artikel over de comic

Inkt
VIERVOLG DON ALD DUCK-IN TERVIEW MET EVER MEULEN EEN LEERZAA M ARTIKEL OV ER COMICART IEST/S.C.MAN JACK KIRBY ! INKTSPIETTER S NIEUWS.AL OLAABIBLIOGR AFIE.JAN VIN VOORTGEZET: STRIPVERNAL EN: DIE GOLVE RNEUR,PIM EN POOPKE. ENZ.

books in Amerika, een korte opsomming van droge feiten waaruit men zich een beeld van Jack Kirby zou moeten vormen, een prijzenswaardige bibliografie van strips en artikelen over strips die hebben gestaan in het inmiddels overleden blad Aloha, wat korte boekbesprekingen en tot slot het 2e deel van het engelstalige Donald Duck verhaal 'The Milkman' getekend door Carl Barks. In een hertekende versie heeft dit verhaal gestaan in Donald Duck nr. 47 (1974). Leuk om die versie eens te vergelijken met het origineel in Inkt. Waarom de strip in Inkt op wisselend formaat is afgedrukt is me niet helemaal duidelijk. Storend is het wel. Het doet echter niets af aan de uitstekende kwaliteit van dit blad dat zich tot doel gesteld heeft 6x per jaar te verschijnen. Prijs van een los nummer f 1,50. Een abonnement voor 6 nummers is f 7,50. Te storten op giro 3173731 tnv U.v.d.Veen, Palamedesstraat 55, Haarlem.

Ohee nr.614 en 615. 'De nacht van de draak' is het 2e deel en tevens slot van de strijd met Tibetaanse bandieten. Een redelijk getekend verhaal in een exotische omgeving door Fernando Costa. In nr.615 doet een nieuwe held zijn intrede in de Ohee reeks. Het is Roland zonder vrees, een Dani Futuro achtig schepsel dat leeft in de Middeleeuwen in plaats van in een toekomstige wereld. Prijs per deel f 0,75. Uitg. R.Reyntjes, Forelstraat 22, Gent, België.

Sarjainfo 2/1974. Dit Finse tijdschrift staat geheel in het teken van Donald Duck, Walt Disney maar vooral Carl Barks. Een artikel over de 50 jaren Disney produkties, een portret van Carl Barks, een bibliografie van Bark's one shots in de Finse Donald Duck, enkele Barkstekeningen buiten de Ducksfeer, een spotprent van B.Partridge die Sneeuwwitje in Hitlergedaante toont, een artikel over de door de antikwariaten waanzinnig opgevoerde prijzen en tot slot informatie over Kreigh Collins, E.R. Burroughs, tekenfilm en Rex Maxon.
Abonnement op dit maandelijks verschijnende blad Fmk 10, . Adres: Sarjainfo, Finnish Comics Society, Box 927, SF - 00101 Helsinki 10, Finland.

Sarjis nr.4 (1974). De helft van dit 52 pagina's tellende blad wordt gevuld door de strip Joonas een wonderlijke kruising van humoristische en detective-ingrediënten, zowel wat inhoud als wat tekeningen betreft. Verder een Macabre-achtige strip, 'Psykoriffi' getiteld en niet te vergeten de Science Fiction strip 'Fobos' door Oskar die sterk op de amerikaanse comics geënt is. Tot slot enkele komische strips waaronder 'Niilo' regelrecht gejat van Reg Smythe's Andy Capp. Sarjis kost Mk 2.50. Adres: Kustannus Oy Williams, Postilokero 10645, SF-00101 Helsinki 10, Finland.

OH, ECCO PERCHE' M'AVEVA ATTACCATO! QUESTO E' IL SUO PICCOLO! GUARDA COME SOFFIA E RINGHIA! OH, POTREBBE ESSERE UN BUON COMPAGNO DI CACCIA!
UNA TIGRE SIMILE COMPAGNO DI CACCIA? THUN'DA NON E' FACILE RENDERLA DOCILE!

C.Linea jr.gang 2, nr.6. Dit Latijns Amerikaans tijdschrift, in de spaanse taal, gaat het beeldverhaal analyserend te lijf. Dit gebeurt overigens met de strengheid en felheid van mensen met een onwrikbare ideologie. Dit kan dan uitmonden, zoals dat in het verleden gebeurd is, in boekjes volgens welke Donald Duck staatsvijand nummer één zou zijn etc. Wat **Linea** presenteert gaat in die richting. In dit nummer worden o.a. behandeld: 'De strip schreeuwt om een definitie'. Een artikel waarin wordt gesproken over de mogelijkheden van een authentieke revolutionaire strip en waarin de auteur uiteenzet hoe alle strips tot op heden zijn beïnvloed door de reactionaire ideeën van de amerikaanse strips. Verder het artikel 'Fascisme hier en nu' waarin men tracht aan te tonen dat het fascisme zich door middel van terroristische methoden een vaste plaats in de maatschappij heeft veroverd en dat de kranten, die als inspiratiebron en tevens als uitlaatklep voor tekenaars dienen, de strip op fascistoide wijze beïnvloeden. Vervolgens het artikel 'Waar alles is gekocht en verkocht, zelfs dromen' over de kapitalistische verkopers van dromen en illusies die op agressieve wijze het gedragspatroon van de consument beïnvloeden. Tot slot het artikel 'John the Intrepid' over de manier waarop grote stripuitgevers hun lezers bepaalde gevaarlijke deformaties van de werkelijkheid kunnen opdringen. 'Wat betekent misdaad in een bourgeois samenleving', vraagt Linea zich af. De prijs die u betaalt om van dit politiek getinte stripgeschrijf kennis te nemen is 40 centavos oftewel Ffr. 2.20. Redaktieadres: Ave.Simon Bolivar no.352, La Habana, Cuba.

Snoecks 75. In dit jaarlijks verschijnende cultureel tijdschrift, of beter pocket, een artikel over André Franquin, en een artikel over de in Frankrijk wonende Spaanse wondertekenaar Mordillo. Oppervlakkig maar leuk. Prijs van deze Nijgh & Van Ditmar uitgave: f 7,25.

Clara nr.1. Magazine voor kunst, kitsch en kultuur dat eenmalig de naam Clara draagt. Met ingang van nummer 2 (de telling gaat gewoon door) zal het magazine **Rubriek** heten. Het blad staat in principe open voor ieder onderwerp mits het iets met kunst, kitsch of kultuur te maken heeft. Een ruime doelstelling. In dit eerste nummer (16 pagina's) zijn 2 onderwerpen aangepakt. Wijlen filmster Marilyn Monroe en de strip Bringing up Father van George McManus. Van Marilyn Monroe zijn 14 foto's opgenomen waaronder de uitklapfoto uit Playboy waar Marilyn bekend door is geworden. Het artikel zelf bestaat uit een gekleurde levensbeschrijving zonder bronvermelding. Van George McManus zijn 5 pagina's strip afgedrukt en verder 2 pagina's geschiedschrijving over McManus' leven. In het volgende nummer zullen 5 à 6 onderwerpen aangesneden worden en de lezers worden verzocht mee te werken als zij tenminste iets zinnigs te zeggen hebben. In verband met de onregelmatige verschijningsdata is het niet mogelijk abonnee te worden. Een los nummer kost f 1,75 (incl.porto). Te storten op giro 3183550 t.n.v. A.J.Haagsman, Haarlem.

Film Finland nr.1 (1974). Een blad dat vrijwel geheel gewijd is aan de Finse tekenfilm. Gelukkig in de Engelse taal zodat er wat dat betreft geen onoverkomelijke moeilijkheden zijn. In dit nummer o.a.: een beschrijving van de tekenfilm 'The motley Land'; een korte geschiedschrijving van de tekenfilm in Finland; een alfabetisch register plus foto's van de belangrijkste finse tekenfilmers; tekenfilmnieuws; de Skandinavische film en een lijst met adressen van de belangrijkste mensen en organisaties op tekenfilmgebied in Finland. Het is een prachtig verzorgd blad, voorzien van fraaie illustraties. Omvang 32 pagina's. Hoe duur het is weet ik niet maar voor alle inlichtingen kan men zich wenden tot: Mr.Kari Uusitalo, editor of 'Facts about Film Finland', Kaisaniementaku 3 B 25, SF - 00100 Helsinki 10, Finland.

Eisner's Gallery of New Comics Nr. 1.
Even de volledige titel: 'The School of Visual Arts presents! Will Eisner's Gallery of New Comics 1974'. Zoals de titel al doet vermoeden zijn de strips in dit 34 pagina's tellende tijdschrift niet van Will Eisner zelf. Hij heeft alleen de fraaie Spiritomslag voor zijn rekening genomen. De 8 strips die zijn opgenomen zijn van onbekend talent dat door Will Eisner in een inleiding ferm wordt opgehemeld. De manlijke en vrouwelijke tekenaars zijn afkomstig van The School of Visual Arts in New York. Het zijn inderdaad geen slechte strips. Ik kan er echter niet zo over juichen als Will Eisner. Het is nog allemaal, zeg maar Rietveld Academie-achtig werk. Dat wil zeggen, onmiskenbaar origineel en talentvol maar stijf en te veel binnen de regels. Het merendeel bestaat dan ook uit illustraties die achter elkaar staan en met elkaar verbonden kunnen worden. Een soepel lopend **stripverhaal** is er alleen niet bij. Te bestellen bij Paranoia, Postbus 78, Laren. Prijs f 4, Storten op giro: 2069168.

RUIL ADVERTENTIES

AANGEBODEN
Jaargangen Sjors: 64 en 65.
Jaargangen Pep: 66, 67, 68 en 69.
A.v.Bergeijk, Dorpsweg 39, Hoog-Blokland, 01831-1859.

GEVRAAGD
Fix en Fox jaargangen of losse nummers 1959 en 1962.
W.van Ewijk, Zonstraat 5, Nijmegen.

AANGEBODEN
Oude deeltjes Eric de Noorman: 1. De Zwarte Ruiter; 2. De Valse Koning; 3. Schipbreukelingen in Rome; 4. Sultan van Akaiim; 5. De dochter van de berenjager; 6. De stormvogel; 7. De zwarte piraat; 8. Het teken der Joms; 9. De weg der gedoemden; 10. De jacht op het zwaard.
Nieuwe dubbeldeeltjes Eric: 11. De vloek van het goud/het moerasmonster; 12. De wolven van Scorr.
Oude deeltjes Kapitein Rob: 13. Kapitein Rob in China; 14. Schipbreuk van de SI-BIRX; 15. Ontdekking van Krijn Storm; 16. Pinguinland van Prof.Lupardi.
Bommel: 17. Bommel en het losgetrilde inzicht.
W.Meijles, Studentenlaan 34A, Groningen.

AANGEBODEN
200 TP-afleveringen (55-62) uit DD, D-20, ruitenjassenvracht, Panda-afleveringen (121 e.v.) Panda 124, 125, 126 (kompleet).

GEVRAAGD
TP-afleveringen DD (55-63), Bulkboek 5;
Schrijf (postzegel bijsluiten) of bel, vraag lijst.
J.v.d.Vaart, Dantestraat 287, Rotterdam, 010/329131.

AANGEBODEN
B, Vlaamse- en Revue-Suskes, Puk en Poppedijn, Birre Beer, Eric, Arretje Nof, Piggelmee, Aram: Palermo; Jimmy Brown; Kapoen: Duckverhalen, Kresse ducks Marijn.

GEVRAAGD
Vlaamse Suskes, Puk en Poppedijn, Aram, Revue-Bommel, Holle Pinkel, Arretje Nof 1930, III. Classics enz.
Johan Leugs, Hermanstraat 56, Groningen.

GEVRAAGD
Cartooning: The head and figure (Hamm) - Anatomie voor kunstenaars (Rijkse en De Hey) - Nico Nijn uit Doe Mee - Chlorophyl - Rick de Kikker - Fokkie Flink - Piet Spriet en Ko de Koe - Boner's Ark - Flook - Pijpje Drop - Foppertje Fop - Polletje Pluim - Dicky (Frans).
Ruilmateriaal voorhanden. Klaas van der Spoel, Patterswoldseweg 144A, Groningen, 050/255791.

AANGEBODEN
Blondie en Blinkie; Chick Bill; Kappie; Panda (Blitz); Modesty Blaise; Puk & Poppedijn, Paulus.

GEVRAAGD
Modesty Blaise (Miranda); tevens 'M.B., vrouw zonder genade' verschenen bij uitg. Scheltens & Giltay, Puk & Poppedijn; Holle Pinkel.
P.de Witte, Nijenheim 91-07, Zeist, 03404-15552 (weekend).

GEVRAAGD
Stripofiele doe-het-zelver vraagt informatie over vorm, inhoud en spelregels van het Tom Poes-spel. Tevens ruilaanbod/vraag knipsels Tekko Taks, Eric, Smidje Verholen en Panda.
B.E. de Haas, Pr.Clausplantsoen 24, Driebergen, tel. 03438/7296.

BOEK BESPREKINGEN

Rob van Eijck

ARTSY FARTSY FUNNIES,
Leven en werken der ondergronders

'Underground comix is a catch-all word that is an attempt to describe the work of many independent comic artists. With some of the first comix, the word underground had some meaning. When they were connected with underground papers, in the beginning, they were a phenomena known only to a certain subculture that read the papers'.
Aldus Patrick Rosenkranz en Hugo van Baren ergens halverwege hun striphistorische beschouwing over de Amerikaanse underground comics in het boek 'Artsy Fartsy Funnies' (een uitgave van Paranoia, postbus 78, Laren). Dit boekwerk van 78 pagina's is een vrij uitgebreide stripkatalogus van al hetgeen er aan nieuws gaande is geweest, en nog steeds is, op het gebied van de Amerikaanse strip gedurende het laatste decennium. Het boek bestaat uit drie delen: 'The Facts', een opsomming en verklaring van ontstaan en ontwikkeling van de undergroundstrip; 'The Figures', een alfabetische lijst van tekenaars en andere mensen die direkt of indirekt iets voor de Amerikaanse underground betekend hebben; en 'The Works', een eveneens alfabetische opsomming van de publikaties van deze tekenaars, die een erg volledige indruk maakt.

Het grootste deel van 'Artsy Fartsy Funnies' wordt ingenomen door de historische beschouwing, waaraan men kan zien dat de schrijver(s) hebben kunnen putten uit een zeer uitgebreide kennis van hun onderwerp. Aardig zijn ook een aantal anekdotes, die met kwistige hand door de tekst zijn uitgestrooid.
Een nadeel is de nogal fragmentarische opzet van het geheel, er zit te weinig lijn in het verhaal. Misschien komt dat ook door het feit dat de schrijvers een tamelijk grote hoeveelheid basiskennis van hun lezers lijken te verwachten; men moet echt wel het een en ander aan Amerikaans undergroundwerk gelezen hebben anders kun je het al gauw helemaal niet meer volgen. Aan de andere kant is een dergelijke katalogus natuurlijk juist voor de kenners bedoeld, voor degenen die na lezing van talrijke undergroundcomics nu eens iets meer willen weten over het hoe en waarom, en dan kan men dit bezwaar zonder meer onder tafel schuiven. De fragmentarische opzet blijft echter wel een bezwaar. Die is deels te wijten aan het feit dat de opzet niet chronologisch is, maar regionaal. Achtereenvolgens worden besproken: 'The southern scene', met het eerste undergroundwerk op de Amerikaanse universiteiten, met mensen als Gilbert Shelton en Jack Jackson; 'Fanning the flames', dat de opkomst beschrijft van de eerste onafhankelijke comics, en de eerste schreden van Robert Crumb en Jay Lynch op het tekenpad; 'The dry years' geeft enig inzicht in de moeilijkheden die onvermijdelijk ontstaan wanneer men een blad op nationale schaal wil runnen, en de opkomst daardoor van goedkoop te produceren lokale bladen in krantenformaat, waarvan 'The East Village Other' de belangrijkste was, met tekenaars als Kim Deitch en Spain Rodriguez; 'West Coast-Setting up the apparatus' behandelt de moeilijkheden van druk en verspreiding en gaat dan over op de poster-kultuur van de jaren '66 en '67 en de samenwerking van artiesten uit deze branche als Moscoso en Griffin met Crumb in diens blad 'Zap'. Daarna volgt de invloed van S.Clay Wilson, die de laatste restjes zelfcensuur bij de San Francisco-ondergronders weghaalde, hetgeen o.a. resulteerde in de dirty-comic 'Snatch'. Na een verslag van het na harde strijd uitschakelen van het verzet van de justitie tegen deze harde sexstrips volgt het ontstaan van de Rip Off Press en de ecologische comics 'Slow Death' en 'Last Gasp Funnies'. Dan volgt een betoogje over alle voordelen, behalve natuurlijk financiële, die undergroundtekenaars genieten boven 'normale' striptekenaars. Maar: 'The comic artists are aware of the vultures who like to cash in on anything popular, and have done things in advance to protect themselves from possible dangers.' Die 'things' houdt in de oprichting van een soort vakbond met een bijzonder losse organisatie, die zich ten doel stelt door grote saamhorigheid elk lid apart te beschermen tegen smerige verneukpogingen van de gevestigde maatschappij. Het is een nauwelijks georganiseerde bond, 'the whole thing exists in the mind, with no bureaucratic obstacles'. Het laatste hoofdstukje, 'Conspiracy in Chicago', behandelt de belevenissen van Jay Lynch, Skip Williamson en Art Spiegelman aan het Chicago-front, waar zij onder invloed van Crumb het blad 'Bijou Funnies' opzetten. Dan volgt er nog een soort rechtvaardiging van het aannemen van kommerciële opdrachten door undergroundtekenaars, waarna het beschouwelijke gedeelte eindigt met een paar korte opmerkingen over de verspreidingsmoeilijkheden.
Het tweede deel van 'Artsy Fartsy Funnies' geeft een alfabetische opsomming van 53 Ondergronders met een korte beschrijving van leven en werken. Daarin zijn natuurlijk klinkende namen te vinden van mensen als Crumb, Corben, Wilson, Shelton, Kurtzman en Bodé, maar ook mindere goden als Badagos, Poplaski, Osborne en Colwell krijgen er hun plaats. Deel drie bestaat uit een lijst van undergroundbladen en dat is een indrukwekkende opsomming van namen als 'Big Ass Comics', 'God Nose', 'All Girl Thrills', 'Demented Pervert', 'Jezus meets the armed services', 'Mean Bitch Thrills' en 'Mom's Homemade Comics'. Bij elke comic is bovendien vermeld welke tekenaars er aan hebben meegewerkt.
Zoals hierboven al aangestipt, is het historische gedeelte wat fragmentarisch van opzet en springt het van de hak op de tak. Omdat er voor een niet geheel chronologische opzet gekozen is, kun je gemakkelijk de draad van het verhaal kwijtraken. Zo worden er hier en

daar invloeden van andere ondergronders bijgesleept, wier werk pas verderop in het boek besproken wordt. Maar afgezien daarvan bevat 'The Facts' een schat aan informatie en soms erg lollige anekdotes. Wat echter nogal stoort is de tamelijk agressieve ondertoon van het verhaal, maar aangezien de ondergronders er o.a. naar streven kapitalistische en fascistische tendenzen in de maatschappij aan te vallen, is een dergelijke ondertoon in dit boek over hun werk niet eens misplaatst. Al met al is 'Artsy Fartsy Funnies' een uitgebreide katalogus van het Amerikaanse undergroundstrip-gebeuren, die voor iedere liefhebber van dit stripgenre erg veel waardevolle informatie biedt.

Boeken in het kort

Klarinet & Co
Wie een beetje ritselt met de letters van de naam 'Klarinet' zal op een gegeven ogenblik ontdekken dat 'Kari Lente' de stripheldin van de vlaamse tekenaar Bob Mau er in schuil gaat. Bij uitgeverij De Vlijt zijn destijds 20 albums met avonturen van de magere maar pientere Kari verschenen terwijl men enkele jaren geleden de verkoop van een bepaald merk soep trachtte te bevorderen door er kleine boekjes, waarin de vleesarme Kari rondhuppelde, bij kado te doen. De volkshumor, enigszins in de trant van Marc Sleens strip Nero, van Kari Lenti is ook terug te vinden in de reeks 'Ohee'. Voor deze uitgaven van Het Volk tekent Bob Mau komplete strips waarmee hij één van de weinigen is, die ondanks zijn bekendheid zijn strips in deze serie ondertekent. Hoe dan ook, Kari Lente is onder de naam Klarinet overgevlogen naar uitgeverij Born te Amsterdam. Er zijn 4 verhalen in 1 album ondergebracht, te weten: 'De Dolfijnen', 'De Knitselgasbel', 'De levende meteoriet' en 'De pantoffels van Aladdin'. Verhalen die omstreeks 1969 gemaakt zijn. De 'humor' van de avonturenstrip is te vinden in de elementen die gemakkelijk aanwijsbaar zijn in een aantal andere Belgische strips: de verwarde en olijke professor met het vreemde taalgebruik (hij zegt overal het voorvoegsel 'pe' voor: het is gelukt-petukt, het zweeft als een pluipje-petuimpje en het goede nieuws-petieuws). Verder het trouwe diertje Slurfie met de wonderbaarlijke eigenschappen die aan de Marsupilami van Franquin doen denken en de verwaande Pens die evenals Jansen en Jansens een onwaarschijnlijke liefde voor zijn hoed heeft opgevat. Het zijn verhalen tussen neus en lippen door. Vooral gericht op een jeugdige lezersgroep. Vanwege de grote oplage is de prijs van het dikke album (128 pag.) vrij goedkoop. Een volgende uitgave van Klarinet is in voorbereiding. Uitg. Born, Amsterdam. Prijs f 5,75.

Eric de Noorman.
Véél dramatische gebeurtenissen in het laatst verschenen album van Eric de Noorman, getiteld 'De Romeinse helm'. Behalve het titelverhaal zijn opgenomen 'De koningin van de eilanden' en 'De grote beslissing'. In 'De Romeinse helm' maken we voor het eerst kennis met Orisia, de toekomstige vrouw van Eric's zoon Erwin. In 'De Koningin van de Eilanden' doet de beeldschone zwartharige Aranrod haar intrede. Haar vader wordt op lafhartige wijze vermoord, haar valse broer Gartvait vindt de dood onder een stel neerstortende rotsblokken en de op macht beluste Ierse reus Niall wordt in een onbewaakt ogenblik door de fraaie Aranrod doodgestoken. Eric's mannen zuiveren het eiland van verder geboefte. Aranrod is nu koningin van de eilanden, Eric en zijn mannen kunnen ongestoord overwinteren en alles is klaar voor de grote finale die zich afspeelt in het 3e verhaal 'De Grote Beslissing'. Drama en Romantiek gaan hand in hand in dit sleutelverhaal. Erwin en zijn vriend Axe vechten om de gunsten van de mooie Aranrod, een stel schurken onder leiding van de wrede Ondur Ivarson, die zich tijdens Eric's afwezigheid tot koning der Noren heeft weten op te werken, landen op het eiland en bedreigen het rijk van Aranrod. Alles komt uiteraard op zijn pootjes terecht maar dan zijn er wel een reeks beslissingen gevallen die van groot belang zijn voor de rest van de Eric-verhalen. Eric's trouwe vriend Halfra wordt gedood, diens stille beminde Astara pleegt min of meer zelfmoord door Erwin en Axe te redden. Eric de Noorman doet afstand van zijn troon ten behoeve van zijn zoon Erwin. Axe wint voorgoed het hart van Aranrod en Erwin, de eerlijke verliezer, stort zich in de armen van Orisia die we in De Romeinse Helm hebben leren kennen. Eric de Noorman die in dit album een paar maal voor oude man wordt uitgescholden gaat op weg naar een hersenschim, 'Het Land van Belofte'. Zijn vrouw Winonah laat hij voor alle zekerheid maar achter bij Aranrod. Het is duidelijk dat u zovele keerpunten in de carrière van de roemruchte Noorman niet mag missen. Prima verhalen, prima herdrukt. Uitgegeven door Uitg.Tango, Leiden. Prijs f 11,90.

Winsor McCay
Het mopje is zo oud als de weg naar Rome: Een man loopt met z'n lelijke, niet al te best van rondingen voorziene, vrouw over straat. Passeert er een ontstellend stuk met vormen in overvloed. Man kijkt haar met verlekkerde oogjes en verdraaide nek na. Zegt z'n lelijke vrouw woedend tegen hem: 'Wat heeft zij dat ik niet heb? '. Ontelbare keren, nauwelijks met enige variatie, is dit grapje al in woord en beeld gebracht. Uitgeverij Bert Bakker heeft zich met de uitgave van het boek 'Dromen van een Smulpaap' door Winsor McCay vrijwillig in de rol van de lelijke vrouw gestort die alleen maar woedend kan omkijken naar de engelstalige versie 'Dreams of the Rarebit Fiend' uitgegeven door Dover. Het enige wat beide boeken gemeen hebben is het 'boek zijn' en de plaatjes. De strekking van de door Winsor McCay, onder het pseudoniem Silas, aan het begin van deze eeuw getekende strips is in Stripschrift al eens aan de orde gekomen. Het zijn cynische gagstrips van 1 pagina waarin een man of vrouw de meest afschuwelijke nachtmerries krijgen na het eten van te veel rarebits (kaasgerecht). Aan het eind van iedere pagina wordt de rarebits-eter steevast wakker. Deze strips waarin vaak op zwart humoristische wijze maatschappelijke wantoestanden aan de kaak gesteld worden, zijn qua opzet een vingeroefening voor Little Nemo. Een boekje dat u eigenlijk zonder meer zou moeten hebben. Het is alleen om te janken dat de vertaling zo afschuwelijk slecht is. De ietwat plechtige, vragende toon is verdwenen en vervangen door een halfwas bargoens. Zo zegt de man wiens ledematen door passerende voertuigen van zijn lijf worden gerukt: 'I wonder if there's a constable around here. I can't stand for this any longer'. In het Nederlands krijg je dan: 'Als je de pliessie nodig hebt, zie je ze niet'. Veel wordt ook domweg helemaal niet vertaald. De sfeertekening van McCay komt zo totaal niet over. Stripuitgevers zouden zich eens beter moeten oriënteren, en voor het vertalen mensen moeten aantrekken die veel met strips te maken hebben en daardoor én sfeer én taalgebruik van strips beter leren kennen. Verder is in de nederlandse uitgave de Publisher's note (een prima levensbeschrijving van McCay) en het hoofdstuk 'Dreams of the Rarebit Fiend' met een uitleg van McCay over de vreemde naam en bijzonderheden over de gelijknamige film niet opgenomen. Wel opgenomen zijn de fake-stukjes over de 'Symboliek van de Rarebit' en 'De geschiedenis van de Welsh Rarebit'. De nederlandse uitgave is in verhouding tot de Doveruitgave slecht. Als u echter de engelse taal niet zo soepel beheerst is het echter toch verreweg te prefereren boven niets. Uitg. Bert Bakker, Den Haag. Prijs f 9,90.

Michel Vaillant
Wie trouw Studio Sport volgt en denkt dat hij de wereldkampioen autoraces formule I (1974) kent, vergist zich deerlijk. Men heeft in Hilversum weer eens ferm de plank misgeslagen. Hoe het werkelijk zit kan men lezen in 'Michel Vaillant, Wereldkampioen'. Niemand minder dan Vaillant is wereldkampioen met Jacky Ickx op een eervolle 2e plaats. Behalve een verslag van enkele autoraces en het liefdesdrama van Steve Warson bevat dit album geen verhaal. Daarmee heb ik meteen het allerzwakste punt van tekenaar Jean Graton aangegeven. Hij heeft nooit goed kunnen tekenen maar met hard ploeteren wist hij voor autoliefhebbers nog vaak een spannend geheel te creëren. De laatste jaren heeft hij het waarschijnlijk te druk met zijn

dikke semi-documentaire albums want een redelijke verhaal voor Michel Vaillant kan er niet meer af. Praktisch het hele album 'Wereldkampioen' is in een onpersoonlijke, bekommentariërende toon geschreven. Dialogen ontbreken op schrijnende wijze wat tot gevolg heeft dat het verhaal dood is, zonder enige spanning èn nog slecht getekend ook. Er is een grens, ook voor de fervente liefhebbers van auto's. Jean Graton zal weer moeten werken als hij tenminste aanvaardbaar wil blijven. Uitg. Helmond. Prijs f 4,50.

Comics
The Comics is de titel van het pas herdrukte boek over de amerikaanse comics uit het begin van deze eeuw. Het is in 1947 geschreven door Coulton Waugh die behalve zijn vele contacten met tekenaars ook het voordeel had dat hij zelf gedurende enige tijd striptekenaar is geweest. Het boek is onderverdeeld in 20 hoofdstukken, geheel in de geest van 'Comics and their creators' door Martin Sheridan uit 1944. Het grootste voordeel van dit geschiedenisboek vind ik dat veel striptekenaars die minder bekend zijn grondig worden behandeld waardoor er weer een stukje van de legpuzzel is ingevuld en het geheel stukken overzichtelijker wordt. Oprecht gemeend, een érg goed boek. Luna Press. Imp. Real Free Press, Oude Nieuwstraat 10, Amsterdam. Prijs voor 360 pagina's: f 20, -.

Kees de Bree

THE COMPLETELY MAD DON MARTIN
Voor een schappelijk prijsje kunnen fans van Don Martin een bloemlezing aanschaffen van diens beste Cartoons uit de periode 1957-1974. Net als de rest van het blad Mad, waarin Don Martin publiceert, moet je de speciale humor wel vatten, natuurlijk. De grappen zijn doorgaans goed ziek, zo nu en dan ver gezocht, soms briljant, maar meer dan eens behoorlijk onsmakelijk. Als je in één avond het boekwerk, waarin maar liefst 270 platen zijn opgenomen, helemaal doorleest, heb je het gevoel dat je zwaar getafeld hebt. Don Martin is een meester in het afbeelden van volslagen wezenloze smoelwerken en fijnzinnigheid is hem vreemd. Zure oksellucht, snotneuzen, moddervette en oerlelijke vrouwen en nog meer on-appetijtelijke zaken kunnen belangrijke bestanddelen zijn van de korte gags, waarbij desillusie van de gastspeler het voornaamste hoofdthema is.
The Completely Mad Don Martin, Warner paperback library, 272 blz. Prijs 2,50. In een Nederlandse kiosk aangetroffen en f 10,95 betaald.

Ton Koningcks

professor Pi

Professor Pi, het kalende, enigszins verbaasd rond kijkende net geklede heertje dat voorkomt op de ruim drieduizend stroken die in Nederland gepubliceerd werden in Het Parool, is aan de vergetelheid ontrukt door de perfekte boekuitgave van Uitgeverij Arcanum en de Morsige Roerganger. Want het leek er op dat na de laatste aflevering in Het Parool Professor Pi een roemloos einde zou hebben; van het dagblad noch van de lezer heeft de tekenaar enige reaktie gekregen op het stop zetten van deze reeks.
De schepper van deze merkwaardige 'strip', die in een zeer beperkte kring van liefhebbers werd gewaardeerd, is Bob van den Born (zie: Strip-encyclopedie).
Tussen de eerste afleveringen en de laatsten zijn grote verschillen. Het vogelachtig, rechtlijnig figuurtje ondergaat in de eerste honderd afleveringen een gedaante wisseling: de lijnen worden ronder, het figuurtje boller en de snavelachtige neus wordt een mopsneusje. Ook de opzet verandert. De verdeling in vakken van drie (want zo hoort toch een strip, dacht Bob van den Born) gaat verdwijnen en de afleveringen worden langwerpige cartoonachtige tekeningen. In het begin is er nauwelijks een achtergrond, later worden het absurd volle tekeningen, waar de achtergrond figuren bijna gaan overheersen en een eigen leven gaan leiden. Het lijkt dat professor Pi overbodig is. Professor Pi is in de eerste periode aktief, hij veroorzaakt de gebeurtenis later is hij toeschouwer en heeft afstand genomen van het gebeuren. Bob van den Born heeft lange tijd gespeeld met de gedachte om een eindeloze strook te maken, zonder professor Pi en vol met vreemde gebeurtenissen in merkwaardige achtergronden. Waar hij gewoon aan door kon tekenen en die hij al naar behoefte, af zou kunnen knippen. Maar hij is er niet uitgekomen en waarschijnlijk is juist het keurig, meestal in zwart geklede, heertje noodzakelijk in zijn strip. Het figuurtje zorgt voor de herkenning en het kontrast dat de lezers (of beter de kijkers) doet glimlachen of even laat stilstaan bij het gebeuren op deze jachtige en krankzinnig dol draaiende wereld.
Het is nu een achttal jaren geleden dat de laatste professor Pi in Het Parool heeft gestaan. Bob van den Born kan nu eindelijk toegeven aan zijn 'noodzaak' volledig onafhankelijk te tekenen en te schilderen. Zijn huidige werk is cartoonachtig en je kunt enigszins de professor Pi achtergronden er in herkennen, maar het werk is gaver en beter doordacht. Dit heeft als oorzaak het wegvallen van de dagelijks terugkerende druk om een strip te produceren. Stripschrift gaat de komende tijd een aantal stroken publiceren. In de nu geplaatste afleveringen is geprobeerd het veranderen van de strip en het figuurtje te laten zien.
Voor het toestaan van deze publikaties zijn we Bob van den Born en de heer Van de Zwaan dank verschuldigd.
Nico Noordermeer

NIEUWS

De nieuwsrubriek staat onder redaktie van Kees de Bree, Kinkerstraat 59, Amsterdam Tel. 020/16 98 33.

EERDAAGS VERKRIJGBAAR

bij uitgeverij Amsterdam Boek:
RAHAN: 'Het wonder van Kaha', tekst R.Lecureux en tekeningen A.Chéret. Prijs f 4,50.
ASTERIX: 'Astérix op Corsica' door Goscinny en Uderzo. Prijs f 4,50.
LUCKY LUKE: 'Lucky Luke en de Grootvorst' door Morris & Goscinny. Prijs f 4,50.

---

bij uitgeverij De Harmonie: 'Hiëroglyfen' door Ron Kaal. Een boek met herschreven artikelen over strips en beeldende kunst uit Vrij Nederland, Filmfan en De Revisor. Verwacht omstreeks april. Prijs ongeveer f 14,90.
Verder zal er aan het eind van dit jaar een nieuw stripalbum van Willem verschijnen waarvan het grootste deel in Charlie heeft gestaan. Titel: 'Storm over Djakarta'.

---

bij uitgeverij Van Goor & Zonen zal omstreeks maart de eerste herdruk verschijnen van Miezelientje door Phiny Dick: 'Miezelientje en Wol de Beer'. Later in dit jaar zullen verschijnen: 'Miezelientje en Prinses Rosmarijn' en 'Miezelientje en Kakeline de Kip'. Prijs per deel f 8,90. Voorzien van harde geplastificeerde kaft.

---

bij uitgeverij Tango: 'Beeldenstorm, Anthologie van het politieke beeldverhaal 1966-1974' door Steef Davidson. Een bloemlezing over het internationale politieke beeldverhaal. Barstensvol strips uit alle delen van de wereld met daarnaast een toelichting per afgebeelde strip. Prijs ca. f 25,—.

---

uitgeverij Landshoff: 'De Kinder-kids, Willie Winkie's wereld' door Lyonel Feininger. U weet wel, de Feininger die exposeerde met de vermaarde *Blaue Reiter* en die later les gaf aan het overbekende *Blauhaus*. Grote kleurenstrips in een grote uitgave. Prijs ca. f 19,50. Verschijnt eind april, begin mei.
Verder YUM-YUM door Robert Crumb, het verhaal van de pad en het dikke meisje dat Crumb tekende toen hij 19 jaar was. Je zou kunnen spreken van een jeugdzonde. Verschijnt eind juni. Prijs f 19,50 tot 1 augustus, daarna f 24,50.
Bij Andreas Landshoff natuurlijk ook nog de 'Little Nemo' delen waarover elders meer. Van al deze boeken hoort u tezijnertijd meer. Voorlopig kunt u zich verlekkeren aan de gedachte dat er behoorlijk wat kwaliteitswerk gaat verschijnen. (KdB).

Eisner's guide's

Will Eisner wordt door velen uitsluitend geassocieerd met The Spirit. Toch heeft deze brave man heel wat meer tekenwerk op zijn naam staan. Voor Poorhouse Press illustreerde hij bijvoorbeeld vier boekwerkjes allemaal gewijd aan één thema. Het zijn de zogenaamde Gleeful Guide's. Zo leert Eisner ons in zijn 'Guide to Communicating with Plants, to help them grow', hoe je slimme planten kunt gebruiken om ze je te laten helpen bij het gokken, hoe sommige planten seksueel geprikkeld worden door het zien van naakte mensen, hoe je macht en aanzien kunt verwerven door middel van planten, hoe ze je ten gronde kunnen richten en nog veel meer wetenswaardigheden over planten. Mallotige teksten en idem dito tekeningen. De humor en fantasie die we uit de Spirit verhalen zo goed kennen, komen hier in een tikkeltje andere vorm naar voren. De 'Gleeful Guide to Occult Cookery, the saucerer's apprentice' geeft Eisner de kans om z'n wildste fantasieën in recepten om te buigen. Geniet van 'Diabolic Desserts', 'Hypnotic Soups' en 'Gnome Cake'. Naast het 'Incredible Facts & Monumental Trivia' is er het 4e deeltje 'Gleeful Guide to living with Astrology' een spelevaren door het gebied van sterrebeelden met hun vele eigenschappen. Eisner leert je een stier te beminnen, een leeuw te trouwen, te contrôleren, hij laat je zien hoe een maagd te herkennen, hoe te werken met een maagd, hoe een romance te hebben met een maagd (zie illustratie), waar je een maagd het best kunt gebruiken, hoe je plezier kunt hebben met een maagd, en andere baantjes die je een maagd kunt geven. Dit zijn overigens aspecten die bij alle sterrebeelden naar voren komen en die natuurlijk vaak heel anders uitpakken dan je in eerste instantie denkt. Persoonlijk vind ik de tekeningen in dit laatste boekje het fraaist terwijl de situaties en teksten in het 'Planten' boek het gekst zijn. Het zijn leuke gekke boekwerkjes en niet duur: f 6,75 per deel. Verkrijgbaar in de antikwariaten en anders te bestellen via Paranoia. Geld vooruit te storten op postgirorekening 2069168 t.n.v. Paranoia, Laren (N.H.). Probeer er eens eentje. Entertainment op en top. (KdB).

Monsters

Zojuist verschenen: de catalogus 'Voorhistorische monsters en eerste mensen in stripverhalen' (of, volgens de titelpagina: 'Voorhistorische mensen en monsters in stripverhalen'). Het is samengesteld door Paul Herman die de gelijknamige tentoonstelling (als antwoord op een uitdaging van Edouard Aidans) begeleidde. Een vriendelijk boekje (22x29,5 cm., 43 blz.) maar nogal warrig gelayout daar het vol met illustratiemateriaal zit zonder referentie naar de herkomst. Dat is jammer maar een deugdelijke catalogus hoort (hulp)middel te zijn en nooit het doel. Te konstateren valt dat men kennelijk eerst het visuele aspekt voor ogen had en in tweede instantie de tekst (Frans met simultane nederlandse vertaling). Dat loopt natuurlijk scheef. Men behoort allereerst de tekst te verzorgen, zonder overigens het plaatwerk te verwaarlozen, en niet andersom.
De inhoud geeft een overzicht in vogelvlucht waarbij de samensteller zich hoofdzakelijk heeft beperkt tot Europa en de U.S.A. Holland stond blijkbaar niet op de kaart. De chronologie is ver te zoeken, maar de bron is reeds geclaimd: Gertie the Dinosaur (Winsor McCay: 1909). Een groot bezwaar is het ontbreken van een bibliografie, al was het maar een summiere, maar zijt gij ontevreden? Samensteller P.Herman laat u 'het recht een werk waaraan ik al mijn enthousiasme heb besteed, te voltooien'. Curieus is de omslag, een coproduktie van Chéret (Rahan) en Aidans (Toenga). Voor de geïnteresseerden in deze nog jonge wetenschap zal de man (26 Avenue Marie-José, 1200 Bruxelles) nog best enige exemplaren op zolder hebben liggen. (Anton Hermus).

Antikwariaat

Voor liefhebbers, stripminnenden en zoekenden wonende in Haarlem of omstreken wordt de mogelijkheid om strips te werven iets vergemakkelijkt door de oprichting van stripantikwariaat De Jacobijn, Jacobijnestraat 10 te Haarlem. Een nieuw adres voor uw nederlandse striptijdschriften en albums + antikwarische strips. Omtrent de prijzen die gevraagd worden tasten wij in het duister. Wel weten we dat de abonnees van Stripschrift 10% korting krijgen. (KdB).

Drop

P.Koenen, een tekenaar die alleen bij de oudere garde stripliefhebbers bekend is. Samen met de grote onbekende a.s.-d. maakte hij ongeveer 50 jaar geleden de strip 'De lotgevallen van Pijpje Drop' die werd gepubliceerd in het weekblad van de Maatschappij tot detailverkoop van Petroleum, De Automaat. In april van dit jaar zal Pijpje Drop opnieuw het licht aanschouwen, in Skarabee's oblong paperbacks. Omvang 55 pagina's. Prijs omstreeks f 6,95.

WELL HONEY! WE'RE ALONE AT LAST!
ER... THERE'S A BEAD OUT OF PLACE ON YR NECKLACE!
I NOTICE YOUR EYE SHADOW IS A SHADE OFF... THE LASHES SEEM A MITE TOO LONG!
REALLY
SAY... YOUR EARRINGS DON'T MATCH... ONE OF THEM IS A BIT LARGER THAN THE OTHER!
YEAH!

*Virgoans have an incredible eye for detail

Casterman

Van Uitgeverij Casterman kunnen we in 1975 weer enkele aardige stripalbums verwachten. Ten eerste komt er van Hans G.Kresse, het 5e deel in de serie Indianenboeken. Van François Craenhals een nieuw avontuur van De vier helden, te weten 'De vier helden en de bom' en tevens het Koene Ridder-verhaal 'De schat van de magiër'. Van Jacques Martin komen er maar liefst 4 albums uit. Eén daarvan is het Alex-verhaal 'De zoon van spartacus' en vervolgens 3 verhalen van reporter Lefranc: 'Het sein staat op rood' dat al weer een poos uitverkocht was en waarin de dappere persmuskiet Lefranc met zijn vreemde broek (zie illustratie) er weer heftig tegenaan gaat om de misdaad te bestrijden. Ik heb het altijd jammer gevonden dat Martin zo weinig Lefranc-verhalen heeft gemaakt, die dan nog niet eens allemaal in album zijn verschenen. Daarom doet het me deugd dat bij Casterman, behalve het al eerder verschenen 'De Vlammenzee', nu ook 'De giftige sneeuw' gaat verschijnen. Mooi werk. Prijs per album f 4,50. (KdB).

Hikkie

Ruim 13 jaar was Hans van Gorkom verbonden aan de Toonder Studio's waar hij o.a. Olle Kapoen, Panda en Tom Poes tekende. In december 1972 ontwierp Van Gorkom het figuurtje 'Hikkie' die in januari 1974 geïntroduceerd werd in het Hilversums Informatie- en Kommunikatieblad Hik. 'Hikkie' is een 4 plaatjes tellende gagstrip met in het laatste plaatje zonder mankeren het langharige mannetje Hikkie, voorzien van zonnebril en dikke slobbertrui, die verbaasd over het gebeuren in de vorige 3 plaatjes 'Hik' zegt. Een weinig originele uitlating, die de strips tamelijk weinigzeggend maakt. De ene helft van het boekje 'Hikkie' is gevuld met strips van dit gelijknamige figuurtje. De andere helft is gevuld met cartoons. De invloed van de Toonder Studio's blijkt onuitwisbaar: ronde figuurtjes en Toonder-achtige beesten in situaties die hun maatschappelijk ongenoegen moeten duidelijk maken. Zoals bij vele cartoontekenaars het geval is, is Van Gorkom niet in staat, zoals Giles of Yrrah, om zijn tekeningen een dimensie mee te geven die ze boven de situatie van het ogenblik uit doen stijgen. De ontzaggelijke gedateerdheid maakt een bundel met deze cartoons moeilijk leesbaar. Wie het allemaal zelf eens wil bekijken, kan informaties inwinnen bij H.v.Gorkom, Melkpad 23 boven, Hilversum. (KdB).

Tom Poes

Uitgeverij Skarabee heeft in haar voorjaarsaanbieding een uitgave die velen onder u een versnelde hartslag van vreugde zal bezorgen. Het is een fascinerende selectie uit Tom Poes weekblad (1947-1951). Veel lezers van Stripschrift hebben destijds te kennen gegeven dat het hun heel wat waard zou zijn als dit razend populaire tijdschrift uit de veertiger jaren kompleet herdrukt kon worden. Een komplete herdruk van de 3 jaargangen blijkt geen haalbare kaart. Iedere striplief-hebber die het ook eens van de kant van de uitgever wil bekijken zal dit moeten erkennen. Daar komt bij dat van een groot deel van de omslagen geen originelen meer bestaan en dat het onmogelijk is om de slechte kwaliteit drukwerk met fletse kleuren te herdrukken aan de hand van de tijdschriften. Als ik u nu vast meedeel dat er komplete Eric de Noorman en Tom Poes verhalen herdrukt worden, zullen eventuele bezwaren ongetwijfeld als sneeuw voor de zon verdwijnen. In de selectie zijn o.a. opgenomen: Tom Poes en de Superfilmonderneming, Tom Poes en de Geest in de Fles, Simpelman, Sim en Pans, Bas en van der Pluim, Baron Bluff, Schipbreukelingen in Rome en Eric en de Dodenridders door Hans G.Kresse en nog veel meer schoons van vele bekende tekenaars. De prijs van het 160 pagina's tellende boek is omstreeks f 17,90. Zodra er meer bekend is over de verschijningsdatum hoort u er meer van. (KdB)

Peanuts

We mogen dat uitgeverij Skarabee een zeer vooruitziende blik heeft. Rond april verwacht men er de Peanuts kalender 1976 uit te geven evenals de Peanuts Agenda 1976. Alsjeblieft en dan moeten in mei alle vogels nog hun ei leggen van 1975. Op de kalender vindt u ze allemaal terug: Snoopy, Charlie Brown, Linus, Lucy, Sally, Peppermint Petty, Woodstock etc. Elke dag van de maand laat overigens genoeg ruimte over voor notities en tekeningen en elke maand gaat vergezeld van een kartonnen, felgekleurde poster. Afmeting van de kalender 35x26,5 cm. Prijs f 7,50. De fraai geïllustreerde agenda of dagboek, wat u maar wilt, kost f 9,90. Titel: Snoopy Date Book.

Nostalgia

In het 5e deel van de Nostalgia Comics, uitgegeven door Nostalgia Press het 5e deel van de Flash Gordon dagstrip door Austin Briggs (uit 1940); het 1e deel van de door Frank Robbins getekende strip Johnny Hazard; Mutt and Jeff door Fisher (uit 1923); Krazy Kat strips door Herriman uit 1920; het 3e deel van Brick Bradford door William Ritt en Clarence Gray (1935); Secret Agent X-9 in 'The shoes of Cinderella' deel 2 door Austin Briggs, getekend in 1938; het 2e deel van de door King getekende strip Gasoline Alley uit 1931. Voor liefhebbers van het betere amerikaanse werk is ook deze Nostalgia Comic weer een uitgave waar je niet om heen kunt. Tachtig pagina's voor f 16,25. Veel geld maar u krijgt er veel kwaliteit voor terug. De Nostalgia Comics deel 1 t/m 5 zijn o.a. te verkrijgen bij het jubilerende Real Free Press, Oude Nieuwstraat 10, Amsterdam. Gemeentegiro R. 14916 (KdB)

Paulus

Bij de VIVO zaken kan men momenteel plakplaatjes boeken over Paulus de Boskabouter krijgen. Het boekje heet 'Eucalypta brouwt het weer' en kost f 1,50. Bovendien krijgt u er 5 Vivo waardezegels bij waar je iets mee kunt doen. Wat? Dat weet ik niet. Het zal wel iets met kado's of geld te maken hebben. In ieder geval krijgt u het album alleen vol met plaatjes als u regelmatig bij Vivo koopt. In totaal zijn er 80 kleurenplaatjes die je gratis krijgt, dat wil zeggen in porties. Bij elke f 10,– boodschappen telkens 5 plaatjes. Dat tikt aan. (KdB)

Paulette

Le Mariage de Paulette is de titel van het 3e deeltje met de schalkse avonturen van de rondborstige en schalkse Paulette, dat pas verschenen is in de serie Bete et Méchante. Het blonde schepsel dat plotseling in verwachting is beleefde eerder haar avonturen in het blad Charlie. Wie de samenwerking van tekenaar Pichard met Wolinski kent behoeft geen nadere toelichting. Hij spoedt zich naar de dichtstbijzijnde boekwinkel om zich het blote maar grafisch verfijnde stripwerk aan te schaffen. In Frankrijk kost het album 15 Ffr., bij Editions du Square, 10 Rue des Troi Portes, 75005-Paris. In Nederland is het album bijna 2x zo duur, liefst f 15,50. Kwalijk, mijne heren importeurs. (KdB)

Behrendt

Vijf en twintig jaar politieke prenten van cartonist Fritz Behrendt zijn verzameld in het boekje 'Balans in Lijn'. Voor lezers van Het Parool kan de bundel voor f 7,90 worden opgehaald in Amsterdam op de adressen Rokin 110 en Wibautstraat 131. Als u het boekje thuisgestuurd wilt krijgen, betaald u f 9,90 (inc.porto). Te storten op postgirorekening 260728 t.n.v. Parool Pers, Amsterdam onder vermelding Balans in Lijn.

NIEUWS

De striptentoonstelling van De Nederlandse Kunststichting kunt u de komende tijd in de volgende plaatsen aantreffen: 3 maart t/m 22 april in de Zonnehof, Amersfoort, van 7 t/m 29 mei in de Universiteit van Nijmegen, van 7 t/m 30 juni in Hulst.

Nachtpapa

Het jeugdboek Nachtpapa door Maria Gripe ontving in 1974 de Hans Christiaan Andersen prijs. Het is een machtig boek over een student die om wat geld te verdienen iedere nacht gaat oppassen. De student (Nachtpapa) en het meisje Julia, op wie hij moet passen, communiceren op bijzondere wijze met elkaar. Om beurten schrijven zij in dit boek over de avonturen die zij samen beleven maar geen van beiden mag lezen wat de ander geschreven heeft, vóór het boek gedrukt is. De voortreffelijke illustraties bij het verhaal zijn van illustrator en striptekenaar Paul Hulshof die zich binnen korte tijd heeft weten op te werken tot één van de besten op zijn gebied. Het uitermate sfeervolle Nachtpapa is een uitgave van Lemniscaat, Rotterdam. Prijs f 12,50. (KdB)

Flash Gordon

Bij uitgeverij Born is het 1e deel verschenen van een 'Flash Gordon - fantastische special'. In dit album zijn 3 verhalen uit 1948/1949 getekend door Mac Raboy opgenomen: 'Piraten onderzee', 'Spel met de zwaartekracht' en 'Poolmonsters'. Raboy heeft veel zo niet alles verknoeit wat Alex Raymond en daarna Austin Briggs zo zorgvuldig hadden opgebouwd, een komplete en heroïsche avonturenstrip. Maar goed, velen van u zullen waarschijnlijk toch met genoegen de gelegenheid aangrijpen om het in Nederland schaarse Flash Gordon-werk in handen te krijgen. Uitg.Born, Amsterdam. Prijs f 4,95. (KdB)

Robbedoes enquête

Billie en Bollie van tekenaar Roba zijn bij de lezers van het stripweekblad Robbedoes het meest geliefd. Op een goede tweede plaats komt Guust van André Franquin.
Dit blijkt uit een opiniepeiling die de redactie van het blad vorig jaar herfst onder haar lezers heeft gehouden en waarvan nu de gegevens bekend zijn.
Op de derde en vierde plaats komen resp. Blauwbloezen (Lambil/Cauvin) en Yoko Tsuno (Roger Leloup).
Als we verder de lijst afzakken komen we achtereenvolgens tegen: Sammy en Jack, Natasja, Geniale Olivier, Khena en Katamaron. De Minimensjes en Arme Lampil.

Kees en Klaas

Zig et Puce, de oorspronkelijke naam van Kees en Klaas werden in 1925 ontworpen door tekenaar Alain Saint-Ogan die tegenwoordig wordt gezien als de grote inspirator van Hergé. Behalve Kees en Klaas schiep Saint-Ogan ook de wereldberoemd geworden pinguin Alfred. Voor het verhaal 'De ongrijpbare dief' dat pas is verschenen vroeg Saint-Ogan aan Greg of hij het wilde maken. Het resultaat is verdienstelijk. In het dorp Mokumdam worden raadselachtige diefstallen gepleegd. Kees, Klaas en Alfred lossen het op, zij het niet zonder de nodige kleerscheuren. Uitg. Helmond, te Helmond. Prijs f 4,50. (KdB)

Hot stuff

Een verschrikt kijkende blote juffrouw een dolkmes op het dijbeen gebonden, de grote borsten fier vooruit, klemt zich vast aan een met bronzen versieringen bedekte, woeste krijger. Zij zitten op een met razende vaart vooruitschietende reuzenvleermuis. Rakelings scheren ze vanaf de kleurige omslag van 'Hot Stuff' nr.1 langs ons heen. Onder de sympathiek aandoende omslag bevindt zich nog meer moois zoals de verhalen 'Bug' en 'Flys' van Richard Corben die eigenlijk voor Fantagor 5 bestemd waren. Verder het sword and sworcery verhaal 'Shadow of the Sword' door R.Buckler waarin ruimteschepen, middeleeuwse kastelen met blonde krijgers, schaars bedekte dames die stenen zuilen (de phallussymbolen vliegen je om de oren) strelen en omstrengeld worden door slangen (zie illustratie). Verder strips van Snyder, Robert Keenan/Perez/Garrison (in het fantasy-verhaal Planet Tripping), en een komische drakenstrip van D.Moench. Tot slot enkele verhalen van Colon, Maher en Barr. Zestig pagina's op hoogglanspapier. Imp. Paranoia, Laren (N.H.). Prijs f 8,75. (KdB)

Ruilbeurs annex stripdag(je)

De jongerenvereniging VERA in Groningen, organiseert op zaterdag 8 maart a.s. in haar gebouw Oosterstraat 44 een stripdag. Van 12-19 uur is er een ruilbeurs en ieder uur een Stripkwis, verder staan tekenfilms op het programma.

Belgische ruilbeurzen

In het Billard Palace, Kon.Astridplein 40, Antwerpen (vlakbij Centraal Station) worden voorlopig stripruilbeurzen georganiseerd op 1 maart, 12 april, 24 mei en 28 juni a.s. Deze beurzen zijn het initiatief van Karel Driesen, Bisschoppenhoflaan 299, Deurne 2100, België.

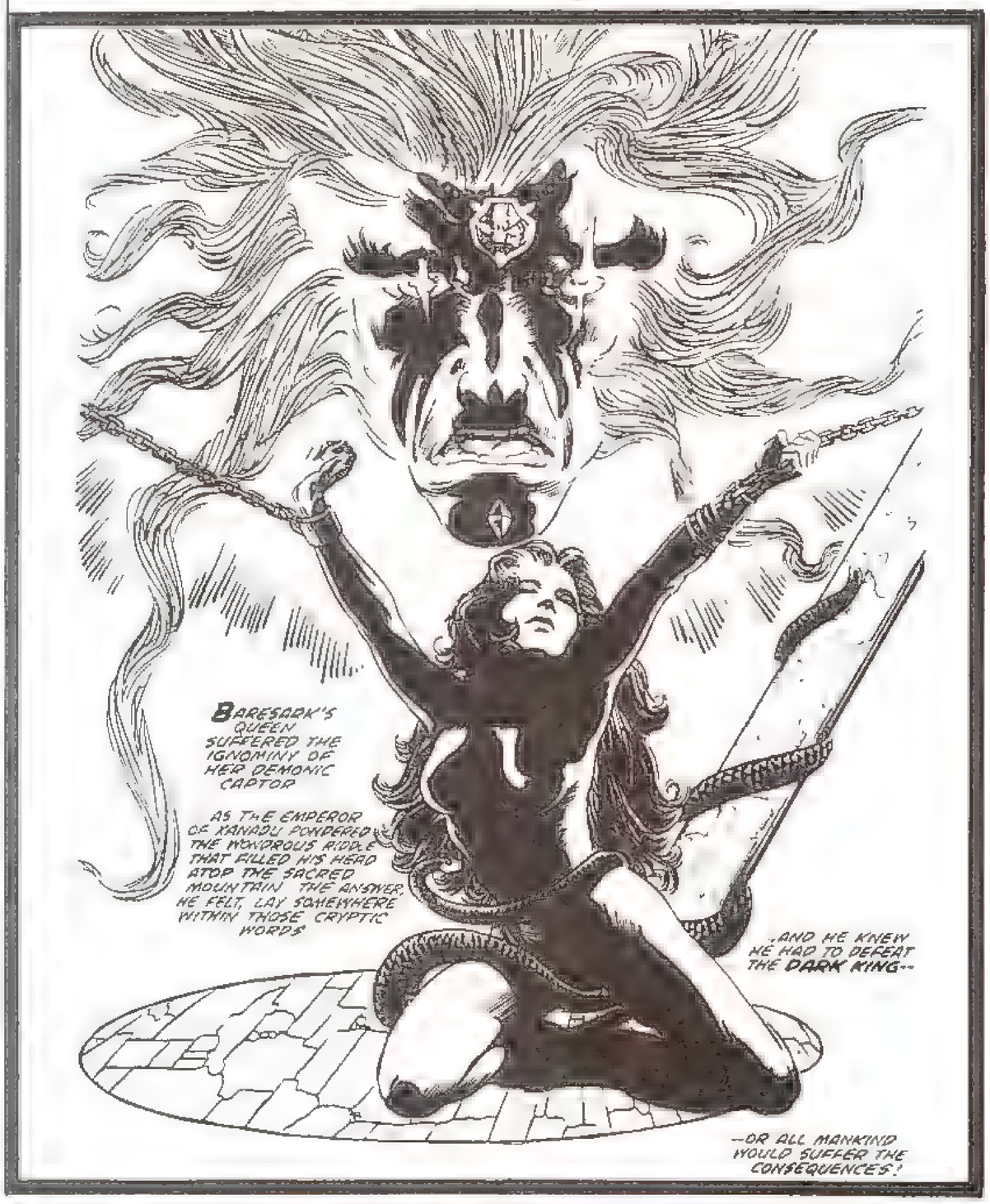
BARESARK'S QUEEN SUFFERED THE IGNOMINY OF HER DEMONIC CAPTOR
AS THE EMPEROR OF XANADU PONDERED THE MONDROUS RIDDLE THAT FILLED HIS HEAD ATOP THE SACRED MOUNTAIN THE ANSWER HE FELT, LAY SOMEWHERE WITHIN THOSE CRYPTIC WORDS
..AND HE KNEW HE HAD TO DEFEAT THE DARK KING--
--OR ALL MANKIND WOULD SUFFER THE CONSEQUENCES!

Wantoestand van de maand

Er gebeuren vreemde dingen in het stripwezen. Boekjes worden van bibliotheken geleend, nooit teruggebracht en voor veel geld aan particulieren verkocht, illegale uitgevers verdienen grof geld door zonder toestemming boekjes te drukken en te verspreiden, samenstellers van kleinere stripbladen lenen originele tekeningen van tekenaars om ze in hun blad af te drukken en verpatsen de tekeningen vervolgens aan particulieren zodat de tekenaar naar zijn tekeningen kan fluiten. Mensen die *vroeger* in het bestoor van Stripschap of in de redaktie van Stripschrift hebben gezeten, zijn nog steeds onder de vreemdste voorwendselen, zogenaamd handelend in hun oude functie, in contact met uitgeverijen etc.etc. Er wordt wat aangerommeld. De gekste dingen zijn bij bovenstaande opsomming nog niet eens vermeld. Om paal en perk te stellen aan al deze activiteiten gaat Stripschrift u van nu af aan regelmatig informeren over bepaalde, naar haar smaak vreemde, toestanden.
De eerste activiteit die onder de loep wordt genomen is het herdrukken van de Bommelbibliografie door de heer Matla van stripantikwariaat Panda, die nog blij mag zijn dat we ons ditmaal tot de herdruk van de Bommel*bibliografie* beperken. Van de heer Frankfurther ontvingen we hieromtrent het terechte kommentaar:
'In het stukje *Bommelbijbels* op blz.27 van Stripschrift nummer 73 mist u toch wel de gelegenheid de heer Panda de ferme les te geven die hij van een onafhankelijk stripmaandblad mag verwachten. Die genoemde tweede druk van de Bommelbibliografie is, om te beginnen, bij de boekhandel helemaal niet uitverkocht. Integendeel: vertrouwend op de belofte van de heer Panda dat de derde druk nog jaren op zich zou laten wachten, nam de boekhandel een extra-grote voorraad van de tweede druk van uitgever Panda af. Wie schetst echter hun verbazing toen korte tijd later plotseling de 3e druk op de markt gebracht werd. Nu had een *fatsoentlijke* uitgever eerst de onverkochte tweede drukken teruggehaald en opnieuw verspreid, net zo lang tot ze óók bij de boekhandel geheel uitverkocht zouden zijn. Zo niet heer Panda. Lustig verspreidde hij z'n derde drukjes. Wat er nu gebeurt is dat de kopers alleen nog maar genoegen nemen met de vermeerderde en dus aantrekkelijker derde druk. Het aantal boekhandels dat met de 2e drukken in hun maag blijft zitten is aanzienlijk. Kopers kunnen immers altijd via een andere boekhandel de bibliografie bij Panda laten bestellen. Daarbij is het natuurlijk geen stijl tegenover het publiek.
Volgens mij kan de heer Panda deze misselijke manier van zaken doen op maar één manier goed maken, namelijk door het drukken van een brochure met volledige opgave van alle in de 3e druk verwerkte wijzigingen en aanvullingen. Deze brochure kan dan op verzoek kosteloos (of door betaling van porto) worden gestuurd aan alle 'donoren' die de tweede druk bezitten en als kosteloze bijlage worden verstrekt bij iedere nog te verkopen tweede druk. Een kleine handreiking aan de boekhandel is toch wel het minste dat we van de heer Panda mogen verwachten'.
P.Haus Frankfurther

ZUIPTOR

UCO

OP EEN MOOIE OCHTEND . . .

ZZZZ SNURK?!!

EXPORT 1e KWALITEIT PILSENER BIER

ANTIEK

1A

OH JEETJE! 'T IS AL LICHT . . .

EXPORT

ELF UUR! ALS IK NOU MAAR NIET . . .

M'N FAVORIETE PROGRAMMA "POPLICHTER" GEMIST HEB . . .

OFF-ON

PFOOOEE NET OP TIJD!! . . .

GLIC

OFF -ON

MG-

ZO . . . EN NOU EERST MAAR 'NS DE INWENDIGE TOR VERSTERKEN!! . . .

TOCH WEL 'N UIT-KOMST DAT LATEX-WEEKEND-BROOD . . . 'T BLIJFT MAANDEN GOED . . .

LATEX

ALLEEN (HUG) 'T BELEG GEEFT WEL EENS MOEILIJK-HEDEN! . . .

SIZE

DAT SMAAKTE . . . .

ZUCHT

MADE IN IT

SIZE

1B

productie en copyricht ger v. wulften

EIGENLIJK HEB IK TOCH WEL EEN LUIZE LEVEN !! . . .

IK PROFITEER VAN DE WELVAART O.K. MAAR IK DOE ER TOCH OOK WEL IETS VOOR . . .

ZO... OEWAARAH NS KIJKEN OF ER NOG WAT ANTIEK IS BIJGEKOMEN . . .

HIER VOLGEN DE NIEUWSBERICHTEN

OH JA . . . DE TRANSISTOR. STAAT NOG AAN . . .

DE GEMEENTE KNOLLENDAM DEELT MEDE DAT MEDE DOOR KLACHTEN VAN OMWONENDEN BESLOTEN IS OM DE VUILNIS-STORTPLAATS OP HET BOS-EIND OP TE HEFFEN . . .

ALVORENS DE WERKZAAM-HEDEN AAN TE VANGEN, ZAL EERST HET TERREIN WORDEN ONTSMET MET CHEMICALIEEN . . .

DAT BETEKENT MAAR ÉÉN DING . . .

WEGWEZEN . . .

ZZZZZZZZZ

2A

WELVAART EN ZO IS ALLEMAAL PRACHTIG, MAAR JE MOET OP TIJD JE HIELEN LICHTEN . . .

ZO . . . PASPOORT

BETAAL CHEQUES

EXPORT 1e KWALITEIT PILSENER

VAARWEL (SNIK) LIEF BIER-BLIK . . . IE KWALITEIT EXPORT . . . ZO'N HUIS KRIJG IK NOOIT MEER . . .

EXPORT 1e KWALITEIT

ZUCHT

ALLES GOED EN WEL MAAR WAAR MOET IK NU NAAR TOE ?? . . .

IK BEN DE NATUUR ONTGROEID . . .

MAAR NATUURLIJK !! OOM HARRY ! HIJ SCHRIJFT MIJ NOG IEDER JAAR . . .

EIGENLIJK KAN IK 'T NIET MAKEN . . . IK HEB NOG NOOIT TERUGGESCHREVEN . . . MAAR JA . . .

DAAR BIJ DIE OPEN PLEK MOET 'T ZIJN NOU IK BEN BENIEUWD . . .

ZO . . . 'T LANDEN BEN IK NOG NIET VERLEERD . . .

2B

HI HI HI HI HI

WAT PRAAT JIJ RAAR !!

HÀLLO ZUS, HEB IK JOU NIËT 'NS ERGENS ONTMOET??

EH...MIJN NAAM IS ZUIPTOR...

ZUIPTOR?

DAN BEN JIJ DIE IDIOTE NEEF WAAR OOM 'T WELEENS OVER HEEFT !!

IK BEN Z'N BUURMEISJE

ZOZO... AANGENAAM

ANDER ONDERWERP!!

ZEG, HOE IS 'T MET DE OUWE BAAS? ALLES KITS HOOP IK?!

3A

JA, HOOR... HIJ WOONT DAAR ACHTER DIE BOOM-WORTELS... IK LOOP WEL EVEN MEE...

ALLEZ DAN !!

OOM WORDT 'NS WAKKER... UW NEEFJE IS ER...

ZO ZO... SJIEK INTERIEUR-TJE HOOR...

ZUIPTOR IS ER OOM... HELEMAAL UIT DE STAD!!

NIET TE GELOVEN BOERENGOTHIEK...

MWHH?? NÈÈ TOCH ZEKER?!

M'N OGEN ZIJN NIET MEER ZO BEST JONGEN... MAAR JE LIJKT OP JE VADER...

EH...JA? AHUM... OOM, IK STA HIER...

ZEG... JE BLIJFT TOCH IN IEDER GEVAL VÀN-AVOND ETEN?

JA HOOR... IN IEDER GEVAL...

'S AVONDS...

EIGENLIJK IS HET GOED DAT JE HIER BENT JONGEN, WANT ER GEBEUREN VREEMDE DINGEN IN HET BOS...

HET HELE DORP DURFT ER 'S AVONDS NIET MEER UIT! ER ZIJN ENKELE WEKEN GELEDEN 'N PAAR GEHEIM-ZINNIGE DINGEN IN 'T BOS BELAND!! MISSCHIEN DAT JIJ ALS STADSTOR ER WAT MEER VAN AF WEET??

IK ZAL MORGEN WEL 'NS KIJKEN...

3B

S'MORGENS HE!!
LUILAK! OPSTAAN, 'T IS AL HALF ZES!...
ZZZ
'T I-IS D-DAAR ACHTER D-DAT B-BOSJE . . .
MWUH?!
HAHA!!
DIE IS GOED!! IS DAT ALLES??
. . .
DA'S GEWOON ROTZOOI MAN!! DAAR HEB IK M'N HELE LEVEN IN GEWOOND!
OH??
SARDI
DIE AVOND...
WEET JE DAT JE 'N HELD BENT??
MWOH-.
OCH 'T STELT NIKS VOOR . . . IK DURF ER NOG WEL IN 'T DONKER NAAR TOE . . . GA JE MEE??
ALS JIJ ER BIJ BENT WEL...
KIJK... DA'S NOU ALLES IS 'T NIET ROMANTISCH!
4A
KOM DAN GAAN WE BOVEN ZIT-TEN!...
WEET JE M'N ONGELUK IS M'N GELUK GEWORDEN ALS ZE NIET MET CHEMISCHE ROTZOOI HADDEN GESMETEN ZAT IK HIER NIET...
NIET ZO WIEBELEN GEKKIE...
HOLA!
WE ZAKKEN WEG!!
INSE
EN DE BLEKE MAAN VERLICHT HET DROEVIG BEWIJS DAT DE PADEN VAN HET NOODLOT ONNASPEURLIJK ZIJN...